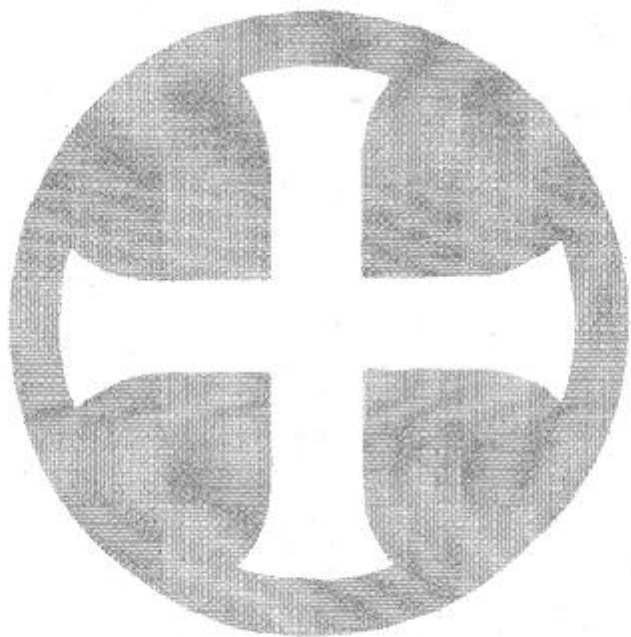

NÁVRAT SLOVENŮ

Slovenské přírodní vědomí a víra

MIRO SLAV ŠVICKÝ

Proč návrat?

Skutečně – proč návrat? Není to snad nějaké zpátečnictví? Takové otázky jsou pochopitelné. Sledujeme každý den, co se stalo. Má nám to být sděleno obrazovkou televizoru, rozhlasem, tiskem. Ve virválu všedního dne se tak chtě nechtě dozvíme, který vůdce co řekl, kdo jaký obchod uzavřel, jak koho zastřelili, nebo podřezali, dokonce i to, která známá osobnost s kým spává. Ale – ruku na srdce – jsou to opravdu všechno zprávy, které jsou podstatné pro naše duše? Pokud ano – řekněte tedy, proč v záplavě takových zpráv a pomluv drtivá většina lidí nepochopí spokojenost? A už vůbec ne vyrovnanost, ladnost? Den co den se nám sype na hlavy hora zbytečných zpráv, aby nám promyla mozek a uzpůsobila ho k duchovní otročině, která by bez toho byla pro lidskou bytost jen těžko zvládnutelná. V této dennodenní duchovní otročině člověk ztrácí schopnost vnímat vývoj vlastní osobnosti. A už vůbec není schopen sledovat vývoj společnosti a nahlédnout i za hranici tohoto života. Mnohé dějepisné učebnice, barevné atlasy „lidských dějin“ a účelová prohlášení politiků takovému pohledu zpravidla napomáhají jen velmi mizerně. Nebo, což je také běžným jevem, jsou jenom mlhou, která má pomoci strhnout lidskou bytost z přirozené cesty, vrhnout ji do jámy a tam ji, obrazně řečeno, sedřít z kůže.

Pokud je člověk v jámě, nebo – což je lepší případ – motá se v jámovém poli uprostřed chemické mlhy stržený z cesty, může být návrat na přirozenou cestu zpátečnictvím? Jestli to někdo chce nazvat zpátečnictvím, prosím. Slovo není podstata, podstatu, pravdu není možné mít, není možné ji vlastnit, není možné ji vystihnout dostatečně pravdivě slovy, je možné ji však procítit. Slovo je obraz a pokud se někdo chce rvát o obrazy, zjevně se ještě nevymotal z mlhy.

Snad vám zazvonila v uších podobnost slov „Sloven“ (případně Slovan nebo Slovák) a „slovo“. Ano, slovní základ je totožný. Není důležité, aby jiný slyšel slovo toho, kdo hovoří. Důležité je to, aby každý své slovo mohl říct, samozřejmě pokud je alespoň jedno ucho, kterému to udělá radost. Pokud se někdo rve o takové právo slova - například o jazyk - ve skutečnosti nebojuje o slovo, ale o svou podstatu, které je jeho slovo blízké. Ale to už je jenom zdánlivě boj o slovo. Ve skutečnosti je to boj o podstatu.

Právo slova jsme si už vybojovali. To je však pouze počátek cesty. Cíl je mnohem těžší – nikoliv „moci něco říct“ (to dokáže i nevědomý), ale – „mít co říct“. Kdo má co říct, pro toho může být i určitý návrat smysluplný.

Proč Slovenů?

V době, kdy naši předkové žili v souladu s přírodou nevědomě i vědomě, tedy v době, kdy měli přirozené-přírodní vědomí a vyznávali v plné míře přírodní víru, nazývali se Sloveny. Ženy byly Slovenky a děti byly slovenské. Zemi – tu nazývali slovenskou. Tolik z hlediska názvosloví, poněvadž původní pojmenování našich předků je zatím používáno poměrně zřídka a častější jsou označení typu „staří Slované“, případně „Slověni“, což vzniklo na základě staršího chybného (českého) výkladu hlaholického staroslovenského písma. Když jsem hovořil s nejuznávanějším odborníkem na Slovensku o jazyku našich předků, Dr. Šimonem Ondrušem, potvrdil, že i když sám používá označení „Slověni“, naši předkové koncem prvního tisíciletí sami sebe ještě označovali jako Sloveni (tvrdý jer byl tedy často chybně vykládán jako i) a počátkem tohoto tisíciletí se výslovnost slova „Slověni“ začala měnit na „Slověni“. Až později se začalo používat označení Slovani (Slované) a Slováci (obyvatelé Slovenska a moravského Slovácka). Název „Slovenka“ a slovenská země – Slovensko zůstal nezměněn. Tato kniha se tedy zabývá především duchovnem vlastních Slovenek a Slovenů. Z hlediska názvu vlastní Sloveni žijí dnes, po více než tisíciletém rozčísnutí, ve dvou „slovenských“ zemích – na Slovensku a ve Slovenii (zemi nazývanou jako „Slovenia“ označujeme v překladu jako „Slovinsko“) a hovoří dnes již dvěma, i když do určité míry podobnými „slovenskými“ jazyky (jazykem slovenským a jazykem, který obyvatelé Slovenie - po našem Slovínska - sice označují jako „slovenský“, ale my jej označujeme jako „slovinský“). Pro zajímavost – i když se obyvatelé Slovenska dnes už označují jako Slováci a obyvatelé Slovenie jako Slovenci, ženy se v obou zemích i dnes nazývají Slovenkami. Proto je vhodné upřesnit, že se budeme zabývat z těchto dvou kultur Slovenů (ve smyslu Slovanů) kulturou slovenskou, která se nachází zhruba uprostřed jiných slovanských národů. Tedy kulturou, žijící přesně ve středu Evropy – v dnešní Slovenské republice. To však neznamená, že by duchovní hodnoty v jiných slovanských zemích nebyly často velmi podobné. Mnoho ze slovenství si zachovaly také jiné slovanské národy, i když se dnes označují jinými slovy. Vlastně každý ze slovanských národů, které přežily, si něco zachoval a něco ze staroslovenské kultury si zachovaly i kultury, které se slovenskou sousedily (maďarská, rumunská ...). A mimořádně blízké jsou duchovní a vůbec kulturní rysy slovenského a moravského národa, který se kdysi rovněž nazýval národem slovenským a až později přijal územní název podle moravského kraje a do nemalé míry si v podstatě nedávno počestil jazyk (i v českých etnografických knihách z konce minulého století jsou obyvatelé moravského Slovácka označováni jako moravští Slováci...). V této chvíli však nejsou až tak podstatné plody období státu moravských a slovenských Slovenů – kdysi jednoho národa. Nakonec, kdysi všichni Slované tvořili jeden národ, ale ještě předtím Evropané hovořili velmi podobným jazykem – a kdybychom šli ještě dál, pravděpodobně bychom zjistili, že všichni lidé...

Pro úplnost – původní název (i když znějící latinsky) je zachován i v oblasti odedávna označované jako Slavonie či Slavonsko – tato oblast nám určitě není méně příbuzná, než například Slovínsko, které je mimochodem pod nemalým německým vlivem. Ve Slavonsku dnes žijí Chorvati, Srbové, ale i několik vesnic Slováků (jsou tam vystěhováni již dva a půl století). Název státu „Jugoslávie“, který vznikl po první světové válce s podporou západních mocností, v sobě rovněž nese stopu slovanství, ale dnešní vývoj dokazuje, že když už přirozeným vývojem vznikly národy, je velmi nebezpečné je násilně míchat a hnát proti sobě. Západní mocnosti se dosud nedokážou (a možná ani nechtějí) vyprostit z toho, co kdysi v zemích jižních Slovanů natropily. Avšak existují i opačné krajnosti – například velká část Čechů, a patrně velká část vlivných Čechů, se od slovanství razantně odtahuje a vtahuje se stále víc pod západní, hlavně pod německý vliv, pod nímž už dávno byly české písně přenačeny v německou pochodovou dechovku. Češi se houfně vrhají kromě západního spotřebnictví i do vyznávání keltského náboženství, židovské kabaly, jakési kabaretní podoby buddhismu a New Age, přičemž o původní hodnoty je tam pramalý zájem. A to přesto, že

drtivá většina kmenů, z nichž vznikl počátkem tohoto tisíciletí na území dnešního Česka český národ, je slovanského původu. To však v této chvíli není podstatné, tato kniha je o jiném. Hlavně o tom, co se zachovalo. A jak vyplývá z napsaného, mohla by se klidně nazývat také „Návrat Slověnů“ nebo „Návrat Slovanů“, možná i Návrat Slováků, anebo úplně jinak, případně vůbec nijak. Někoho jistě zaskočí (a někoho i pobouří) jazyková totožnost tvarů „slovenský“, odvozený od „Sloven“, a „slovenský“, odvozený od „Slovák“. Ano, tato slova jsou shodná. Já jsem si však tuto shodnost nevymyslel. A nebudu ani násilně odlišovat to, co přirozeně odlišeno nikdy nebylo. Když zde taková shodnost je, když se zachovala, tak asi má (i v duchovní rovině) svůj význam. Mimochodem, pokud bychom se měli přiblížit k historickým postupům Čechů, kteří nazývají kmeny Behemů a jiné kmeny, sídlící na území dnešního Česka jako staročeské, nebo k postupům Maďarů, kteří nazývají kmeny Hunů, Avarů a jiných předchůdců jako staromaďarské, i když Maďaři byli jiným kmenem než Avaři, mohli bychom označit i naše předky z období Svatopluka či Sába jako staré Slováky, a bylo by to přesnější než předchozí příklady. Každý národ si vybírá taková pojmenování, která jsou pro něj nejvýhodnější (i když Slováci nejednou jednají jinak). Proto není možné někomu vnucovat takové či onaké názvosloví. V souladu s původním označením jsou v této knize dávní i nedávní obyvatelé této země označováni tak, jak se sami označovali – jako Sloveni a Slovenky i jako Slováci a Slovenky. Na přídavné jméno existovalo před více než tisíci lety, stejně jako v této chvíli, jen jedno označení – slovenské.

Duchovní slovenství se nerve

V posledním období původního duchovna našich předků, v němž je zasáhla rázná změna – nástup nového náboženství, jsme se tedy nazývali Sloveny. Pravda – křesťanství samo o sobě neznamenovalo zánik přírodní víry, ani se s ní ve své podstatě nevyklučovalo. Původní přírodní víru začali bořit a násilně potlačovat církevní představitelé, kteří v ní viděli ohrožení své moci. V dějepisných knihách nenajdete zmínky o barbarském ničení posvátných lesíků – prastarých posvátných hájů, do nichž se vydávali vyznavači původní víry i v období pozdního středověku.

V posvátných hájích nikdo nevybíral do zvonce peníze. V posvátných hájích si nikdo neosoboval právo vyslyšet věřícího a tvářit se jako nevyhnutelný prostředník mezi člověkem a Bohem. Posvátné háje byly nebezpečné a bylo je zapotřebí vykácet. Jako by i stromy a keřky, které tam rostly, byly pohany. Takhle totiž nazývali církevní představitelé, i ti, kteří byli pod jejich vlivem, vyznavače původní - přírodní víry. Duchovním i tělesným násilím zabíjeli Kristovo učení o lásce k lidské bytosti nikoliv ti, které nazývali pohany, ale ti, kteří měli samotné křesťanství představovat. A tak dodnes nedošlo k oboustrannému souladu mezi přírodní a křesťanskou vírou, i když dodejme, že určitý náznak takového souladu je možné objevit v dějinách - v době, kdy na našem území mohl každý vyznávat takovou víru, jakou si zvolil, bez toho, aby kterákoliv strana bořila cizí svatyně. Bylo to před obdobím Velké Moravy, tedy předtím, než vládcové začali z mnoha důvodů násilně zavádět křesťanství. V této předvelkomoravské době byli na našem území keltští (írsko-skotští) křesťanští poutníci, kteří zde učili o křesťanské lásce a nezneužívali křesťanskou víru jako mocichtiví církevní hodnostáři, kteří přišli po nich. Ve skutečnosti však národ dokázal spojit i to, co ani dnes církevní hodnostáři nechtějí připustit, čímž samozřejmě škodí nejen jiným, ale i sobě. Národ dokázal spojit mnohé kladné prvky křesťanství s původní vírou. Na Slovensku o tom svědčí mnoho obřadů, písní a slovních útvarů, v nichž původní víra dodnes žije nebo se spojuje s vírou přivezenou. Otázka přírodního a národního cítění („přírodní“ a „národní“ má ne náhodou stejný slovní základ – „rod“) je však dnes v mnoha rovinách. Po křesťanství přišly další víry, které v menší či větší míře různými způsoby ovlivňují naše duchovní dědictví, často i ničivě. Uvedme víru komunistickou, případně víru v peníze – kapitalistickou. S oběma se přitom prolíná širší, i když stále se měnící víra moderně-vědecká, jejíž velitelé nejsou biskupy a kardinály, ale někteří inženýry, doktory... Také oni vedli své vědecké „křížácké výpravy“, kterými duchovně i fyzicky napadali a ničili jednu přírodní kulturu za druhou. Ale o tom později. Pokud bychom chtěli důkladněji poznat naše kořeny a lépe vstřebávat v dnešní době tak potřebnou oživující sílu, měli bychom se na chvíli přenést do doby, kdy bylo souladné vnímání a přírodní myšlení denní samozřejmostí. A poté na staletí, které následovaly a spolu s útlakem duchovním přinesly také útlak společenský a národní. Jistě, bylo by odvážné domnívat se, že tam někde v dávných dějinách nalezneme to světlé místo nejkrásnějšího ráje. I když kdoví, možná že je pro nás takový kraj, který má v sobě ráj. Každá doba má své kladné i záporné stránky. Každý však může zvážit, co je pro něj vhodné a co ne. Dnes končí tisíciletí znásilňovaného slovenského ducha. Můžeme si svobodně zvolit, jestli půjdeme cestou svobodného a přirozeného duchovna, nebo se opět poddáme násilí. Dnes se po více než tisíci letech uzavírá čarovný kruh vývoje, aby se tento dějinný šroub mohl otáčet dále. A přes zdánlivou bezmoc máme možnost výběru, jakou jsme neměli více než tisíciletí. Možná že tuto možnost už nikdy mít nebudeme. Proto píšu tato slova.

Slovenem může být každý

Při čtení této knihy někteří zjistí, že „duchovní slovenství“, tedy původní, přirozené cítění, v nich žilo už předtím, než se k nim dostala tato kniha. Že je to jejich bytostný pohled na svět, i když se nemusí plně ztotožňovat se vším, co je zde napsané. Tito lidé jsou nositeli „duchovního slovenství“ a jsou důkazem jeho existování. V jiných může původnost ožít při čtení, tak, jako ožilo v některých z těch, kteří části této knihy přečetli už při jejich prvním zveřejnění – v tisku, případně četli jejich kopie, anebo slyšeli na přednáškách. Nebo v nich původní cítění znovu ožilo při nějaké zcela jiné příležitosti. Najdou se možná i tací, které tato kniha podráždí. Budou se zlobit, budou proklínat, budou se snažit zasahovat proti obnovení přirozenosti, což jim samozřejmě nepřinese souladné žití, blahodárnou životní sílu, živu. I to je však přirozené. Nešťastný by byl ten, kdo by nutil jiného tvora k tomu, co je označováno byt' i jako duchovní slovenství, původnost či přirozenost. Násilného „obracování“ jsme si již užili víc než dost a vývoj událostí dokazuje, že každé násilí po nějaké době ustane a jeho původci budou postiženi. Přírodní, přirozené zákony jsou neměnné, je jen otázkou času, v jaké rovině se projeví dřív a v jaké později. I když se to netrpělivým nelíbí, je to jen otázka času.

Duchovním Slovenem či duchovní Slovenkou může být každý tvor, který cítí, že je to v souladu s jeho podstatou. Není důležité, zda jeho bába nebo otec jsou, nebo nejsou slovenské národnosti, dokonce ani není podstatné, zda jsou původem Slované. Nakonec – naši předkové také v polovině prvního tisíciletí přijímali mezi sebe cizince, kteří o to projevili zájem, dokonce z řad nepřátelských zajatců, které nedrželi v otroctví celý život, jak to dělali dnes obdivovaní staří Římané či Řekové, ale často je přijali za řádné členy kmene.

Pokud však má dnes duchovní slovenství svůj význam, svou roli, rozkveté nejdříve v těch, v nichž dřímá duchovno našich předků.

Jaké vědomí, jaká víra?

Mnoho lidí dnes říká, že víra je škodlivá. Že důležité je, aby se člověk řídil rozumem. Samozřejmě, i tito „nevěřící“ jsou ve skutečnosti věřícími. Věřící tomu, co mají zařité v lebce a tváří se jako „racionalisté“. Čemu tedy vlastně věří tito „materialisté“? Slizké mozkové hmotě, která je na pohled nerozeznatelná od prasečí? Mozku, který si někteří labužníci občas usmaží na cibulce? Kdo je vlastně věřící a kdo materialista? Věřící je řekněme ten, kdo věří v duchy, materialista ten, kdo v ně nevěří. Jenže – proč si potom „materialisté“ zvykli říkávat slova jako „v duchu komunismu“ či „v humanistickém duchu“? Každý, kdo něčemu věří, je vlastně věřící. Mnozí lidé, naladěni „v duchu moderní vědy“, vysvětlují například mimořádné schopnosti léčitelů sugescí. Co je to sugesce? Sugescie je schopnost vzbudit víru. Autosugescie je víra. Člověk věří a vyléčí se. Mnozí mávnou rukou – „tys ho nevléčil, tys ho jenom uzdravil autosugescí“. To je téměř, jako by léčitele obvinili ze lži. Ale on ho přece vyléčil! V nemocném člověku se probudila víra. A uzdravil se. Je zdravý a vyrovnaný. Když mu nic nechybí, nechybí mu ani rozumování. Proto by bylo zbytečné hledat i v této knize nějakou „moderní vědu“.

Víra však ve skutečnosti z něčeho vychází. Z určitého vědomí. Protože ve skutečnosti každý věří tomu, co zná. Druhá věc je ta, jakého stupně vědomí je schopen. Když má někdo zmatené vědomí, má také zmatenou víru. Člověk se zmateným vědomím však neřekne, že má zmatenou víru, řekne, že nemá žádnou víru. Anebo – že věří jenom tomu, co vidí. To, že ještě nikdy neviděl, že je Země kulatá, a ve skutečnosti tomu věří, i když tvrdí, že věří jen tomu, co vidí, je jen jedním z příznaků zmatenosti. Takový zmatený člověk však podvědomě tuší, že nějakou víru přece jen pro život potřebuje. Proto (často s pocitem ukřivděnosti) začne tvrdit, že věří v sebe. Tato sobecká víra je dnes velmi častá a spotřební společností je také podporována – člověk, který věří jen v sebe, věří také ve své potřeby a spotřeby. A takového člověka je možné lehce ovládnout. On přece věří jen ve svůj rozum. Když usne, nebo se dostane v pudu sebezáchovy do stavu rozjímání, meditace, jeho rozum usne. Je zajímavé věřit v rozum, který si vesele pochrupává, protože každý rozum si musí také schrupnout. A je po sebevědomém člověku.

Mnozí, kteří o sobě říkají, že jsou „věřící“, odsuzují „nevěřící“, lidi se zmatenou vírou nebo lidi s vírou v sebe. Lidé s vírou jen v sebe jsou pro jiné tvory skutečně nebezpeční, avšak jejich haněním se nic nevyřeší. A co lidé se zmatenou vírou? Těm lidem s vírou v sebe příliš nepomohou – vždyť k čemu by to také dělali. A tak jsou odkázáni na pomoc lidí, kteří mají souladné vědomí (a víru).

Není až tak důležité zabývat se příliš vírou. Smysluplnější je zabývat se vědomím. Vědomí je dům, který, jestli se nemá v krátké době zřítit, není možné postavit ze dne na den. Je to strom, který neroste jako bambus. Pokud má člověk souladné a pevné vědomí, rozvíjí si i ladné a pevné podvědomí a ladnou a pevnou víru. To jsou lidé nejpevnější víry – nepochybují o ní, protože nepochybují o svém vědomí. Ale protože ví, že vědomí vždy může klesat, růst, nebo setrvávat, vytvářejí podmínky k dalšímu růstu svého vědomí, ale nejen svého, ale i vědomí a víry jiných bytostí. Ne však tak, že budou od nich vyžadovat změnu víry, ale tak, že jim pomůžou rozšířit vědomí – potom si každý už víru přizpůsobí svému vědomí, to je zákonité.

Mnozí lidé si myslí, že nejdůležitější na světě je poznání. Ženou se za nějakými zprávami a když dospějí k nějakému poznání, velmi často jsou tam, kde byli. Mají pocit, že potřebují další poznání a tak se to točí dokola. Změna nastává tehdy, když se všechny poznatky sladí do jednoho celku a člověk má pocit, že pochopil, o čem ten svět ve skutečnosti je. To však rovněž není cíl – i člověk, který má pocit, že „všechno pochopil“, může dennodenně zažívat nepříjemné až hrozné chvíle. Pocit moudrosti a vědomí tedy rovněž není pro souladný a smysluplný život dostačující. Skutečná změna k lepšímu nastává tehdy, kdy bytost dospěje do takového stavu, v němž nejen že má probuzené vědomí (a podvědomí) do takové míry, že vidí věci v prostoru a času (v minulosti i budoucnosti), přičemž to všechno se projevuje v každém okamžiku, takže o nějakém ubíjejícím pocitu času nemůže být řeč. Tato změna k lepšímu se však projevuje, a to je to nejdůležitější, správným jednáním – jednáním, které je vhodné pro bytost,

ale i pro její okolí. To je stav, který je přirozený. To je stav zralosti. Pokud má být tato zralost bezpečná, pokud mají být plody zdravé, není možné jej urychlovat nějakými „umělými hnojivy“, ani umělými tabletkami, umělými roztoky a stříkačkami, ale ani umělým bohatstvím, umělými duchovními slátaninami, s nimiž se sice každý setká, ne každý v nich uváže. Přirozeného stavu je možné tedy dosáhnout přirozenými, nenásilnými prostředky – přirozeným vědomím, s pomocí probouzející se přirozené víry. A tedy i přirozeným poznáním, které není uskutečnitelné bez přirozených zkušeností.

Dnes chce mnoho lidí mít všechno za každou cenu pod svou správou. Jsou i tací lidé, kteří chtějí mít pod svou správou celý svět. Nejen zeměkouli, říkám – celý svět, ale protože to není v jejich silách, chtějí své moci podřídit alespoň Zemi, kterou přírodní lidé ctí jako matku. A násilně vnucují všem, s nimiž přijde do styku, jednou to, jindy ono. Ještě nikdy lidstvo nespasilo žádné „světové náboženství“, i když v některých věcech jsou si různá náboženství podobná. A ani nespasila lidi žádná „světová věda“, ani „světové zřízení“. Různost podob bytostí a společností je zkrátka přirozená věc, je to přírodní zákon. Lidé zmateného vědomí však chtějí přirozené zákonitosti znásilňovat. Ve jménu některých „světových náboženstev“ už bylo vyhubeno nemálo národů, rovněž „světová věda“ a „světová zřízení“ ničili národy. A přece se přirozená různost světa stále obnovuje... Některé národy a společnosti sice skutečně zanikají, vzápětí však další vznikají. Některé žijí pár let, jiné žijí a vyvíjejí se celé tisícovky let. To je též přirozené, s tím se nedá nic dělat.

Všichni lidé, ale i všichni živí tvorové, mají některé věci společné, podobné. Ale zároveň se všichni v něčem odlišují. Proto ani dnešní pokusy vytvořit úplnou vládu jedné spotřební kultury (takzvané spotřební demokracie) nemohou být úspěšné a samozřejmě nemůže svět zcela ovládnout ani „New Age“ – nové světové náboženství, na němž spekuluje množství lidí hlavně z euro-americké kultury.

Přirozenost vždy zvítězí nad násilím, dříve či později. Podívejte se na násilí – „demokratičtí“ Američané vymysleli koncentrační tábory (rezervace), aby zničili původní Američany (Indiány) a jejich duchovno. A dnes začínají indiánské duchovno vyznávat statisíce bělochů, kterým vítězná spotřební společnost vůbec nevyhovuje. Poté postavili koncentrační tábory stalinovci a hitlerovci. A kam to dotáhli?

Tuto knihu píšu s vědomím návratu k přirozenosti. V souladu s duchovními hodnotami, které přes násilné potlačování stále přežívají v tomto prostoru. Používám přirozeně slovník vycházející z původních duchovních zdrojů, proto nebudu příliš zacházet s „moderními vědeckými“ pojmy, i když použiji kvůli lepší srozumitelnosti některé údaje z vědeckých zdrojů, hlavně z dějin. Mnozí se už pokoušeli zkoumat a pochopit naše původní duchovno vnějšími prostředky – očima moderní vědy, očima nějakého přivezeného náboženství, nebo skrze nějaká jiná, vnější hodnocení. Já jsem si zvolil jinou cestu, cestu vnitřní. Cestu, kterou považuji za přirozenější, i když jsem na ní měl nejednou pocity osamělého běžce. I když jsem se často pohlížel na věci zvenčí, nakonec, svědčí o tom mnohé části této knihy, v duchu se stále více vracím na místo, které považuji za přirozené.

A s potěšením zjišťuji, že zdaleka nejsem jediný, kdo dospěl k podobnému jednání.

Utajená původní slovenská kultura

Strom, který chce vysoko vyrůst, musí mít hluboké kořeny. Platí to bez ohledu na to, jestli kořeny vidíme, nebo nevidíme. Nestačí však mít hluboké kořeny. Pokud má strom růst, je zapotřebí, aby byly živé. Aby jimi protékala duchovní síla, aby neuschly, neshnily a nezplesnivěly.

Duchovní síla člověka se může vytratit, pokud se ztratí jeho podstata, zachycená v duchovní paměti. To samé platí o národu. Duchovní síla (slovenského) národa se projevuje tam, kde se projevuje jeho podstata. Duchovní sílu národa mohou cítit, chránit a rozvíjet ji jenom ti, kteří vidí, co je uloženo v jeho paměti, kteří vidí podstatu. Je smutné, že dnes mnozí z těch, kteří by měli zabezpečovat přežití naší kultury a rozvoj duchovní síly, nedokážou číst v duchovní paměti národa. Jak může být důstojný slovenský národ, když ještě i hlava státu hovoří jenom o tisícileté kultuře? Dál už snad paměť nesáhá? Předtím to snad nebyl slovenský národ? Vždyť se nazýval stejně jako dnes – slovenský národ, jehož děti rodili slovenské ženy a učili je slovenské řeči. Muži se nazývali Sloveny. Dnes je změněna pouze koncovka mužského rodu – místo Sloven Slovák. To je jen změna koncovky, slovní základ zůstává zachován. Na rozdíl od národů, které změnily základ „svého“ názvu, přesněji řečeno, hlásí se k úplně jiným názvům a možná i kořenům. Je možné uvést například odlišnosti mezi slovy Avar a Maďar, nebo Hun a Maďar, anebo Behém a Čech, přičemž Maďari označují Avary za Staromaďary a Češi Bohémy za Staročechy. Nakonec, určitá změna v názvu národa nastala jen v mužském rodu, i to pouze v koncovce. A potom – byli to právě muži, muži v čele státu, kteří opilí mocí a germánským, západoevropským způsobem svévolné vlády, začali zavádět cizí státní náboženství i za cenu násilného ničení původní kultury a víry (což stále v určité formě pokračuje). To je to nejhorší, když člověk popře ze zjištěných důvodů sám sebe. Tohle nemůže zůstat bez trestu. Proto vůdci státu Slovenů, tedy staroslovenského státu, dnes obvykle označovaného jako Velká Morava (v jádru tohoto státu bylo mimo území moravských Slovenů i území dnešního západního, středního a části východního Slovenska, ostatní území byly připojené), byli připraveni o moc. Protože tomuto národu chtěli vnutit nepřirozené hodnoty a chování. Tento trest trval celá tisíciletí. Slovenský národ jako celek však přežil. Udržel si svou řeč lépe než národ keltský, který byl rovněž dlouho pod cizí nadvládou, ale duchovně natolik nepřežil, vyřízli mu jazyk. Dnešní pokusy vědomějších lidí z národa anglického, irského, skotského...ale například i českého (!) probudit keltského ducha proto nemohou být zcela úspěšné – keltský jazyk je dnes mrtvější než latina, která přece jen přežila a je alespoň nositelem ducha lékařské vědy...

Slovenský jazyk však přežil. Nepodařilo se jim nám jej vyříznout jako například Keltům, nepomohla ani tvrdá maďarizace, nepomohla ani střelba z pušek. A ve slovenském jazyce jsou zachyceny duchovní odkazy nejen starých Slováků – Slovenů, ale i duchovní odkazy staroevropského jazyka. Tyto odkazy v naší řeči jsou podobné nebo totožné s výrazy z védského a sanskrtského jazyku, jehož duchovní vědy se nazývají v podstatě stejně, jako dodnes ve slovenštině – vědy. Na Slovensku však nepřežil v psané formě, i když i my jsme měli a máme prastaré – znakové písmo. Jeho pozůstatky jsou používány například na lidových výšivkách (ještě jsou živé některé vědmy a vědomci, naši často utajení duchovní, kteří jej dokáží číst). Přežily však především slovní – zvukové znaky v našem jazyce. I když v poslední době byly zveřejněny mnohé domněnky o původu Slovenů (Slovanů), v této chvíli není nutné zabývat se tím. Slovní podobnosti, poukazující na starobylost naší kultury, se vyskytují nejen ve slovenštině, ale i v jiných slovanských jazycích. Slova z původního i dnešního slovenského duchovního okruhu jsou se sanskrtskými, védskými výrazy víc podobné než například slova anglosaských národů, jehož jazyky jsou z tohoto hlediska mladší. Jazykové souvislosti poukazují nejen na souvislost staroslovenského duchovna s indickým védským obdobím a kulturou staroperskou, sumerskou.

Praevpropské duchovno je zachováno v téměř všech našich slovech, důležitých z hlediska původního duchovna tohoto světadílu. Avšak nejen ve slovech, ale i v obřadech, které na

Slovensku přetrvaly až do tohoto století. Obřady sice nejsou podstatou, dokud jsou však živé ve vědomí a podvědomí, poukazují na podstatu. Slováci jako vědomí i nevědomí (zatím je v převaze to druhé) dědicové mnoha květů indoevropské kultury například až do dnešních dnů přenesli uctívání přírodních živlů v obřadech – a to nejen uctívání ohně (Vajana – svátek letního slunovratu), ale i vody (Svěcení jara).

Dnešní pomýlenost při hodnocení našeho duchovna je podporována také výmysly o nějakém úplném stěhování národů v první polovině prvního tisíciletí. Stěhovaly se především národy, které k tomu měly důvod – buď šlo o jezdecké útočné národy, k jakým patřily například kmeny germánské, po nichž je každou chvíli možné nalézt historický záznam o vyplenění toho či onoho království, nebo kmeny, které před těmito útočníky utíkaly. Případně útočníci a utečenci zároveň, k jakým patřili například Hunové (jedni z předků Maďarů). Staří Slováci - zemědělci, nikoliv nájezdníci - se během údajného stěhování národů přesunuli snad jen o jedno údolí dál. Za pravlast Slovanů je obvykle označována oblast Karpat („Slovanských hor“) a oblasti jí blízké, v úvahu připadají hlavně území části dnešního Polska, Ukrajiny a zejména východního Slovenska. Z tohoto pravděpodobného jádra se některé kmeny postupně skutečně stěhovaly na všechny světové strany, s omezením na severu (moře je dnes označováno jako Baltské). To, že ve starší době je doloženo poměrně řídké keltské osídlení Slovenska, neznamená, že zde Sloveni či jejich předkové nežili. Například zde předtím žil lid popelnicových polí, jehož národnost je dodnes neznámá. Národ popelnicových polí spaloval své mrtvé. Sloveni spalovali své mrtvé přes zákazy ojedinele ještě i v jedenáctém století. Mrtvé spaloval i zde žijící tzv. lužický lid.

Další, pro nás velmi nevhodnou pověrou je tvrzení, že jsme „západní Slované“. Nesmysl. Slováci jsou střední Slované. A to nejen z hlediska územního (pokud započítáme i Sloveny žijící kdysi ve „východním Německu“ – Lužičtí Srbové), ale i z hlediska duchovního. Slovenskem nejenže prochází čára mezi katolickým vlivem a protestantskými hranicemi, což je zvenčí nastolená hranice mezi evropským „východem“ a „západem“ (což je rovněž zvenčí nastolená hranice), ale – máme zde i bezhraniční střed – střední Slovensko. Zde je také geometrický střed Evropy. Je zde i střed přízvuku jako jazykového rysu (jazyk je nesporně jedním z odrazů duchovna). Západoslovenská nářečí mají, například, přízvuk na první slabice ve slově, východoslovenská na předposlední. Středoslovenská nářečí však mají volný přízvuk na první i předposlední slabice, který je často považován za nejpůvodnější...

To však není až tak podstatné. Důležitější je nenechat se poplést těmi, kteří Slováky zvenčí i zevnitř odsuzují jako národ zbedněnců. Zpravidla jsou to lidé, kteří nevidí pod povrch, proto obdivují pozlátka, haraburdí jiných, starých či nových kultur. Těmto povrchním soudcům je zapotřebí pomoci, protože soudí v nevědomosti. Nikoliv stroje, harampádí a nafoukané řeči jsou podstatné. Hmotné bohatství není důkazem bohatého duchovna. Spotřební euroamerická kultura kope nejen do nás. Nevidí ani učení jednoho z největších indoevropských učitelů – Budhy, šlape i po Kristově učení. Proč by tedy nešlapala po našem duchovnu, které zatím ani není shrnuto v nějakých ucelených duchovních písmech, tedy je nezviditelněné. Houby s voctem může někdo křičet o zviditelnění Slovenska. Může, ale bezvýsledně. Pokud nebudou zviditelněny skutečné poklady, zviditelňování je nesmyslné. Bažit po zviditelňování je úchylka. Když je někde uložena skutečná hodnota, je jen otázkou času, kdy bude zviditelněna. Je dokonce nevhodné zviditelňovat ji předčasně. Ať však dnes nenadáávají na zbedněnost ti, kteří nechtějí vyjít zítra na posměch. Protože v naší „*zadubenosti*“ (zbedněnosti), v dutinách našich *zadubených* duchovních dubů jsou uloženy duchovní hodnoty, které sehrají v budoucnu vážnou roli.

Duchovně vyspělý člověk může žít jen s nejnужnějsími předměty, bez honosného bohatství. To platí i o kultuře. To, že je po nás v letopisech málo záznamů, to, že jsme na rozdíl od slavných národů každou chvíli nevyplenili nějakou říši a nepostavili babylonské věže, to ještě neznamená, že by naši předkové nežili moudře a dobře.

V této chvíli nejsou až tak podstatné názvy kultur, se kterými bychom mohli naše praduchovno přirovnat a ztotožnit, jako spíš to, že ono praduchovno zde, v prostorech mezi Dunajem a

Tatrami, přežilo, a to v některých směrech více než v jiných slovanských i neslovanských evropských zemích. Praduchovno na Slovensku přežilo po zákazu původní víry, který byl na nás uvalen na více než tisíc let (!) i přes postihy ze strany církevní a státní moci, ve formě jakéhosi slovenského „šamanismu“. Jaké praduchovno mám na mysli? Původní duchovno, které je ve své podstatě stále, protože v každé době jsou v něm srozumitelným způsobem označeny přírodní zákony. Avšak nejen hmotné, ale hlavně duchovní, které nemají stejnou podstatu. Někteří nad tím mávnou rukou a označí to za „primitivismus“. Ano, slovní základ „prim“ označuje něco prvotního. Prvotní, tedy nejdůležitější i pro lidskou bytost. Proto z něj vzniklo i jiné dnes moderní slovo – „príma“. Mít čistou vodu a vzduch, mít pro život potřebné teplo, mít životní sílu, žít v libosti, ladnosti a spokojenosti, to je „primitivní“, to je „príma“. Člověk, který dokáže žít ve spokojenosti, je šťastný a šíří štěstí kolem sebe. To platí i o společnosti. A ten, kdo se stále žene za důkazy o své duchovní výši, ten, kdo lpí na haraburdích, a aby je získal, je schopen ničit své okolí, ten je sice možná hmotně bohatý, ale ve skutečnosti duchovní a sobecký chudák. Že hmotné bohatství vyváží duchovní chudobu? Podívejte se na lidské dějiny, které podléhají přírodním zákonům. Stačí jeden větrík, stačí jeden převrat, někdy stačí jen podvod, nebo krádež a hmotné bohatství odchází na shledanou. Jenže bohatství duchovní – to přetrvává.

Tak přetrvává i naše duchovní dědictví. Převrat sem, převrat tam, nic se neděje. Duchovní bohatství je sice pohaněno, ale vždy se najdou nějakí strážci, kteří jej uschovají. A převratů už tady bylo – ajajaj. Převrat cyrilometodějský, převrat svatoplukovský, převrat takový a onaký, rakouský a uherský, komunistický i kapitalistický. Přírodní vědomí nezabiješ. Nezabilo ho ani to, že původní posvátná místa - naše posvátné háje - byly vykáčeny a zastavěny křesťanskými chrámy, že obřady přírodní víry byly zakazovány všemi možnými mocemi. Tisíc let nás přesvědčovali, že jsme sto let za opicemi, a vidíte – není to pravda. Takovou „demokracii“ udržujeme neustále. Až do tohoto století si Slovenky a Slováci udržovali staroslovenské obřady voleb rusadelných-turičných májových králů a královen. Poukazujíc tak na naše původní cítění spravedlnosti, na naše přetrvávající původní zřízení, které zůstalo ve formě vesnických státečků až donedávna. Že zde bylo Rakousko a Uhersko? To je nesmysl. Fůra Slováků vůbec nevěděla, že existuje nějaký rakouský a uherský stát, volili si své stařešiny a rychtáře a pokud si někdo vzpomněl na stát, tak akorát, když viděl výběrčí daní. A ani ti to nemohli moc přehánět, protože když to přehnali, chlapy svěřili valašky a vybrané daně se nejednou vrátily, odkud přišly. Proto nám nevyřízli jazyk, protože jsme si ho vyřezat nenechali. Zpívali jsme každý den své písně a dělali jsme každý den své obřady a dostávali jsme od přírody tolik duchovní síly, že jsme strávili všechny draky, kteří se k nám přihrnuli s velkým ječením a vřeštěním. Protože samy máme v sobě draka, tichého a trpělivého, který zařve když ho příliš otravují. Jenže nastává už chvíle, kdy je zapotřebí opět probudit naši sílu. Slovenská kultura, původní přírodní kultura, je stále jaksi „mimo zákon“, přesto, že je to velmi nevhodné. Našeho draka už příliš otravují nenažraní spotřebníci, až hrozí, že mu ve spánku podřežou hrdlo. Kromě zmatené materialistické etiky jen církve vyučuje ve školách duchovno, k jehož šíření má už i samostatnou a jedinou duchovní televizní redakci, jako by to byla jediná duchovní hodnota v této zemi. Jenže jsou zde ještě i další hodnoty, které kosmopolitní etika a kosmopolitní církev šířit nemůžou, protože je neznají. Je to právě to naše neopakovatelné duchovno, z něhož podstatná část nebyla zatím v žádné škole vyučována, takže je „podzemní“ záležitostí. My samy si způsobujeme své zneviditelnění. Ne však před „světem“, na to se můžeme vykašlat, abychom se cpali do nevím jakých otvorů – ve spolcích, které samy sebe pasovaly za světové. Horší je, že se zneviditelnujeme před sebou. To, že naše původní duchovno zakazovali vídeňští, budapešťští, biskupští a pražští úředníci, to je pochopitelné. I to, že jej odkopávají politici a novináři, lahodící zazobaným spotřebnickým chlebedárcům, to se též dá pochopit. Ale to, že i mnozí úředníci ve státních službách slovenskou přírodní kulturu

potlačují, to už je skutečně zamyšleníhodné. Když už je platíme ze svých daní, tak by aspoň mohli neškodit, když už ne napomáhat naší podstatě.

Není se co divit, že národu v takto zařízené zemi už hrozí duchovní úpadek, protože teď přichází doba, kdy nás nemůže spasit lidská zpupnost, ať už je zaobalená v jakékoliv podobě. Přišel totiž čas, kdy východisko z krkolomné polohy, do které se dostaly nejen evropské národy, není možné bez přírodního, tedy přirozeného vědomí a víry. Ti, kteří jsou povoláni do duchovní pohotovosti Matkou Zemí a jinými projevy našeho posvátna, ví přesně, o čem je řeč. A mnoho dalších to našťestí tuší.

A tak dnes je víc, než v jiné době, načase v zájmu záchrany a ozdravení lidské společnosti zdůrazňovat až do doby, kdy se ze skrytého vědomí národa nedostane do otevřeného povědomí, že náš národ a naše duchovní hodnoty nevznikly před tisíci lety. Že naši řeč nevymysleli Cyril a Metoděj, že naši kulturu neustanovil Rastislav, že vznikla už dávno předtím, a co je nejdůležitější, že přetrvala. Dřív, než však budeme schopní nahlédnout do nejhlubších kořenů našeho kmene, je nutné poznat bezprostřední období před takzvanou Velkou Moravou, které však v nestátní podobě přežilo dodnes.

Samozřejmě ti, kteří se chtějí vyvyšovat, nás budou i nadále označovat za mladší bratry. Ti, kteří podporují spotřební společnost, budou hovořit o jakémsi moderním evropském národu. Duchovně vyvinutého člověka však takové řeči nespletou. Protože tak bychom nepomohli ani sobě, ani jiným. Jak důstojně se dnes chovají duchovní z tibetského pramene zemské síly, nebo i duchovní z indiánského kmene Hopi. A mnoho moudrých lidí z celého světa si váží jejich kultury, i když vůbec není pro spotřebníky moderní. Lidé z národa, který čerpá z duchovní podstaty, jsou klidní a vyrovnaní, i když musí čelit těžkým bouřím. Lidé zapomětlivého, splašeného, i když „moderního evropského národa“ jsou většinou buď sobečtí, útoční nafoukanci, nebo nešťastní, roztřesení nešťastníci, kteří se zleknou i šelestu padajícího listí. Můžeme si vybrat, jestli budeme tancovat tak, jak pískají vypočítavci, nebo jestli budeme sami sebou. Protože stromu, který se odkloní od vlastních kořenů, hrozí pád. Ale strom, který klidně, přirozeně a sebevědomě roste v souladu s vlastní podstatou, se nemusí obávat, že zůstane utajen. Ani před sebou, ani před jinými.

Je bláznivé vyžadovat od jiných, aby nás poznali a chápali, když my sami se neznáme a nechápeme.

Žádní pohané

Když vás křesťanský duchovní označí za pohany a vy se ohradíte, může se stát, že řekne – to není nadávka. Že je to označení stavu a že kdysi jako pohany (staroslovenské slovo „pogani“) označovali vesničany. No dobře, uznějme, že toto označení nemusí být nadávkou, i když se tak obvykle používá. Přestože slovo pohanit (poganiti) je staroslovenské, lidé mohou hanit člověka vědomého, ale ten se neurazí, že je „vidiečan“ (vesničan) nebo „dedinčan“ (venkovan), protože vidí a dědí, co je důležité. Ale když člověk – měšťan nebude vidět a dědit duchovno z tohoto místa, nebude zde ladnosti.

Když přišli na naše území první křesťanští mniši, nežili tady žádní pohané ve smyslu nevědomosti či bezbožnosti. Žila zde převážně zemědělská přírodní kultura, která měla přesně takové náboženství, jaké potřebovala, což se projevovalo například tím, že Sloveni neměli v době „pohanství“ potíže se samosprávou. Bylo to vědomí a víra, která Slovenům zabezpečovala souladné vnímání světa, byla to víra, z níž vyplýval duchovní náboj, potřebný k udržování sladěné společnosti, k souladu mezi lidmi a jinými bytostmi, člověkem a přírodou, mužem a ženou, mladými a starými... Zároveň to byla víra, která nestavěla zeď mezi společností Slovenů a jiné národy. Ale byla to víra, která nestavěla zeď ani mezi lidské bytosti a bytosti jiné – rostliny, zvířata... Byla to zároveň víra, která nezotročovala ducha živého člověka před strachem ze smrti, byla to zároveň víra, která neuvrhla člověka do šíleného boje o získání majetku. A co je nejméně důležité, byla to víra, která neuvrhla Sloveny, přesto, že to byl národ převážně zemědělský, do poddanského stavu. Samozřejmě i tato víra mohla být zneužita. Ale byla to i víra, která Sloveny uchránila i před tak dravými a kořistnickými nájezdníky, jako byly kmeny Germánů či loupežné kmeny turkotatarské, pro jejichž úderky bylo zabíjení a loupení denním chlebem.

Přesto všechno nazývali křesťanští misionáři naše předky pohany. Tito „pohané“ je vítali tak, jak bylo zvykem vítat i jiné cizince, kteří přicházeli v míru: chlebem a solí. Ani je neupálili, ani je neoběsili, ani je neukřižovali. Nebyl důvod potlačovat slovenskou víru, která nebyla násilnická. Kromě důvodu, který se v následujících obdobích znovu a znovu vynořoval nad hladinu jako nafouklá mrtvola: kromě mocichtivosti. A tak byli naši předkové pro církevní moc pohany. Nakonec – nebylo to nic výjimečného. Nikde – kamkoli totiž přišla církev, aby různými způsoby připravila národy o původní víru a vtlačila jim svou moc, nejednou pouze pod záminkou víry – nikde, v žádné části světa ve skutečnosti nežili pohané. Všude žily národy, které už nějakou víru měly, i když ne vždy se ke křesťanským průkopníkům chovaly tak jako staří Slovinci. Mezi slovy křesťanství a církev je nejen jazykový, ale i významový rozdíl. Ten se projevovat i v životě našeho národa. Například – mezi Sloveny přišli nejprve keltští křesťanští učitelé (iro-skotské řády). Tito zapálení poutníci se naučili slovenský jazyk a kázali křesťanství – lásku k bližnímu. Nezakazovali, nekáčeli. Byli to křesťané. Po nich přišli církevníci. Nejprve germánští (franští), potom dokonce církevníci částečně slovanského původu (Konstantin a Metoděj). Tito církevníci byli především příslušníky církve jako mocenského nástroje a až potom vyznavači křesťanského učení. Svědčí o tom i jejich činy. Například – i dnes mnozí velebí Konstantina a Metoděje. Dobře, přinesli nové písmo, písmo hláskové, kterým nahradili písmo znakové. Ale – jeden z prvních výsledků jejich písma byl zákaz původní víry. A příkaz pro vladaře – stařešiny a knížata – aby podporovali nikoliv původní, ale přivezenou víru. Nebyl to příkaz ledajaký. Byl to zákon, na němž sami pracovali. Podle tohoto zákona byl za některé projevy „pohanství“, například za předmanželský pohlavní styk, který byl v souladu s původní vírou, trest smrti. Kristus by jistě nebyl nadšený takovými „následovníky“. A my se z nich můžeme potentovat a prohlásíme je za světce, protože nás to zvýhodňuje před „Západem“. To je tedy dobrý západek – úpadek. Ty, kteří byli především následovníky Krista, je tedy lepší označovat jako křesťany. A ty, kteří jsou především příslušníky církve jako mocenského nástroje, je tedy vhodnější označovat jako církevníky. Jsou věřící, kteří věří především Kristovi a jsou věřící,

kteří věří především církvi. Jsou faráři, kteří věří především Kristovi, a jsou faráři, kteří věří především církvi. To je rozdíl obrovský.

Bylo přirozené, že Sloveni naslouchali křesťanství, protože jejich původní víra byla v něčem podobná – v úctě k jiným, v lásce k lidským bytostem, v nehrabivosti. Zachovány jsou dokonce historické záznamy, podle nichž slovanské „pohany“ dávali samotní křesťanští mniši (!) nejednou za vzor i křesťanským sousedním národům, například v pohostinství (ne náhodou mají slova host a hostina stejný slovní základ) a společenském citění, které nedovolovalo nechat soukmenovce v bídě.

V souvislosti s „pohanstvím“ však je vhodné podotknout, že v některých slovanských zemích, i když ne na Slovensku, byly zaznamenány křesťanskými mnichy vraždy křesťanů. Je to tak. Ale církevní hodnostáři v mnoha postupech nezaostávali, spíše naopak. Ve druhé polovině 11.století například novgorodský biskup vlastnoručně zabil sekerou tamního volchva („pohanského kněze“), který úspěšně omezoval jeho moc. Pro příklad však nemusíme chodit k ruským Slovanům, kteří už tehdy každý pohyb prožívali intenzivněji. Podívejme se na staroslovenský stát – na Slovensko 9.století. Cyril a Metoděj tlačili na slovenské vládcy obvyklým církevním způsobem – slibovali jim horu potomků, ale hlavně mocenský vzestup. Samozřejmě, byl to více mocenský boj než nezištné šíření Kristova učení. Kromě jiného zároveň statečně potlačovali přirozený společenský pořádek například tím, že kromě zakazování učení vědomců a vědem „solunští bratři“ zakazovali také přirozenou vládu stařešinů. Potlačovali tedy to, co dnes označujeme jako „demokracii“ a uplatňovali to, co dnes označujeme za „diktaturu“. Pravda, ani v původní společnosti nebyla vláda všech, naše přirozená společnost byla tak zařízena, že vědomější vládli více, tedy měli ve společnosti větší slovo než nevědomější. Když za mimomanželský styk byl pod tlakem „našich světců“ zaveden trest smrti (tak si Konstantin a Metoděj vysvětlovali Kristovo „ať první hodí kamenem, kdo je nevinný“?), je důležité připomenout, že Sloveni nechápali předmanželskou soulož, na rozdíl od církve, za smrtelný hřích. Ba právě naopak – chápali ji jako vhodnou skutečnost před vstupem do manželského stavu, v níž je odražena i důležitost poznání ženy a muže předtím, než posvětili („svat-bou“, která zde byla dávno před křesťanstvím) svůj vztah. Církevníci tak poškodili nejen samotné křesťanství, ale i Slováky jako svrchovaný národ. Přirozená samospráva starých Slováků po násilných zásazích do našeho duchovna na tisíc let zanikla.

Slovo „pohan“ je v dnešním slovníku stále zbytečnější.

Někdy je jeho používání doslova směšné, jako například tehdy, když katolické úřady nechtěly povolit název proslovenského katolického Spolku svatého Vojtěcha, protože jméno Vojtěch (vycházející ze slovenského jazyku) označily za pohanské (slova jako biskup, páter, fráter, církev, ale i poslovenštěná starožidovská jména nejsou slovenského původu, ale pro církev byly právě proto přijatelné).

Slovo „pohan“ v sobě neodráží poznání toho, kdo je jím označen. Jako „pohany“ dnes církevníci označují lidojedy stejně jako buddhisty nebo Sloveny. A slovem „křesťan“ označují každého, koho farář pocákal vodou, bez ohledu na to, jestli domnělý křesťan skutečně vyznává Kristovo učení, nebo se tak z různých důvodů nechává oslovovat. Význam slova „pohan“ je nejasný a pokud se používá, tak podobně, jako v minulosti, spíš v hanlivém smyslu, zpravidla jako projev nevědomosti.

Duchovní

Duchovní – pod tímto slovem si mnoho lidí představí něco jako „farář“ a „biskup“ nebo „papež“. Samozřejmě, je to velké zjednodušení a nepřesnost. A toto zjednodušení není vlastní ani našemu duchovnu. Našemu jazyku je vlastní například výraz „duchovní“. Každý člověk má ducha, každý je tedy duchovní ve větší či menší míře. Vždyť nakonec každý má vliv i na jiné lidi. Každý může rozjímat, každý se může modlit přímo k Bohu, k bohům a přimlouvat se i k jiným bytostem. Pravda, jsou lidé, kteří duchovní a duševní činnost považují za své povolání. Tedy nikoliv za činnost, kterou si vydělávají, ale za činnost, ke které se cítí být povoláni, za stav. To je rozdíl.

Není známo, že by na našem území před zavedením křesťanství existovalo něco jako církev. To však neznamená, že by slovenská víra neměla své nositele - duchovní. Jedním z rozdílů mezi křesťanskými a původními duchovními je ten, že zatímco církevní duchovní byl do svého postavení jmenován nadřízenými, představitel původní víry jmenován člověkem nebyl, a pokud byl, musel dokázat nejen své vědomosti i mimořádné schopnosti nejen před duchovním učitelem, ale i před lidmi méně vědomými. Musel tedy projevit schopnost porozumět lidem s jiným vědomím, a to je důležité... To je mimořádně náročné. Není bezvýznamné, že podstatně větší úctě než v křesťanství se ve slovenství těšili duchovní – ženy. Za duchovné je možné považovat vědmy, vědomce, kněze, žrece, mudrce, samotné názvy hovoří o jejich zaměření, i když některá z těchto slov se používala souběžně, rovnoznačně. Například názvy jako „čarodějnice“, „čaroděj“ nebo „kouzelník“ zpravidla sloužily pouze k označování osob, které se za čarodějnice či čaroděje vůbec nepovažovali.

Už samotné označení duchovních znějí ve slovenštině podobně jak je známe ze sanskrtských véd – například slovo vedma (vědma) a vedomec (vědomec), (ale i vedec – vědec) má se sanskrtským slovem „véda“ zjevně totožný základ. My jsme vlastně měli své vědy už v předkřesťanském období, měli jsme své vědkyně a vědce – vědmy a vědomce, kteří měli své výrazové prostředky, včetně znakového písma. Staroindické duchovní texty, které jsou našemu duchovnu v mnohém podobné, se rovněž nazývají vědy – vědy. Například anglosaské jazyky takovou vazbu na indoevropský duchovní-vědský základ nemají. Některé věty v nejstarších známých vědách na Zemi - ve vědách - jsou čitelné i pro našince. Přesto, že jsou psány v tisíce let starém sanskrtu. Sloveni měli svá shromáždění, v období takzvaného barbarství, tedy před Velkou Moravou, je nazývali věče – věci – to souvisí se slovem věty. Byly to staroslovenské veřejné „upanišády“. Na těchto shromážděních vyprávěli v dobách rodového zřízení stařešinové, vědomci a vůbec všichni ti, co měli co říct (v dobách útlumu původního duchovna se naše „věci“ přenesly do hospod, kde se často měnily v nedůstojné slaboduché blábolení). Zajímavý je též sanskrtský název „mudry“, označující určitá duchovní cvičení, a nepřehlédnutelná podobnost se slovenskou múdrostí (moudrost) či mudrcem. Neméně zaujme z jógy známé sanskrtské slovo „čít“ označující moudrost, které je totožné se slovním základem slov učitel, případně čítat' (číst). V této souvislosti je nutné podotknout, že v naší řeči se slovo čítat' nepoužívalo pouze ve vztahu k psanému slovu, číst bylo možné ze stop, z očí, z ruky... Probuzený člověk může číst ze všeho. Mimochodem, když jsme u probuzenosti, slovo budit je známo i ve staroindických jazycích, Buddha, to je probuzený (prebudený), duchovní buditel. Většina ospalých našinců se bojí Budhova učení, protože je to nějaká orientální věc. Nesmysl. Je to naše věc více než křesťanství. Buddha je přece člověk, který hovořil ve své době našim jazykem. Neříkám, že rovnou slovensky, ale v podstatě po našem, když podstatná slova máme ve svém jazyce, avšak ne leckde, ale na podstatných místech. Pravda, slovo vědma či vědomec se používalo především ve spojení s duchovním vědomím. To však neznamená, že by vědomci neměli své zaměření, že by nevykonávali i činnosti vysoce odborné. Například v předvelkomoravském období vykonávali vědomci s dobrými lékařskými znalostmi úspěšné operace lebek, o čemž svědčí zhojené lebky nemocných z tohoto období.

A co hadačky? Had byl u našich předků uctíván jako posvátné zvíře, často jako zosobnění takzvané hadí síly – jednoho z meditačních „pohanských“ způsobů rozjímání, takže je možné, že se pojil i s věsteckými jinými duchovními obřady (tak, jako například dodnes u Indiánů z kmene Hopi). Na starých posvátných předmětech a špercích je možné nalézt hada v různých obdobích... Známý jsou zmínky o „sudičkách“ – ženách, které po narození dítěte pohlížely na jeho budoucnost. Případně na základě jejich vidění novorozenec dostal jméno (Sloveni dávali jména podle vidění při porodu, jména byla popisná – byla jakási volná tvorba jmen, i když některé byly častější). Sudičky pohlížely na osud novorozence z pochopitelných důvodů, nejen společenských, ale i duchovních (i dnes běžně vnímavý člověk vidí u několikátýdenních dětí, že mají oči dospělého člověka, až potom se to „zablokuje“).

Zvlášť bychom si měli posvítit na „čarodějnice“ a „čaroděje“. Toto slovo v sobě nemá žádný ďábelský prvek, spíš naopak – čáry (kouzla), to jsou vlastně čáry. Ve východoslovenských nářečích jsou dodnes čary jako čáry (kouzla) a čary jako čáry totožné, v nářečích západoslovenských přibyla na „čárách“ čárka. Čarou je možné spojit i oddělit (čarují tedy i hmotařští vědci, když využívají „analytický“ a „syntetický“ postup...). Čarodějník nebo čarodějnice tedy nemuseli být „škodlivými“ bytostmi, dobrá čarodějnice mohla dělat dobré věci – a naopak. Jedním z důkazů tohoto tvrzení je například slovenský pohanský svátek – Lucie. Lucie chodí jako dobrá čarodějnice oděna v bílé plachtě se zahalenou tváří z domu do domu, křídlem (péry) ometá kouty a tváře domácích a ochranným česnekem natírá dveře před „zlými čáry“, tedy před nepříznivými vlivy. Někdy má u sebe i pytlík s popelem – taktéž očištným prvkem. Pohyby dělá ladně a beze slov... Za Lucii se převlékala děvčata a ženy z vesnice, přičemž vesničané je brali s velkou vážností, a to i v tomto století. Jakýsi shovívavý postoj vůči „čarodějnicím“ je pozorovatelný i v jiných případech – zachovala se pověra, že když přijdou čarodějnice v období stridžích dní přes komín, hovoří spolu u pece nebo u krbu a poté jdou dál. Domácímu prý stačí udělat kolem sebe ochranný (posvátný) kruh (kolo) a vyčkat, až se vytratí... Pravda, čarování, pokud se používá k sobectví, tedy ke hrabivosti, nebo k poškození bytostí, není duchovní cestou, ale spíš duchovním zpotvořením. S těmi čarodějnicemi to bylo často tak: K nějaké vědmě si chodili lidé pro rady, pro bylinky a tak dále. To někdy vadilo církevníkovi, který neměl takovou přirozenou duchovní vážnost. A tak ji začal pomlouvat, že je čarodějnice a že může lidem učinit zle, aby k ní nechodili. Ve „vyspělé“ západní Evropě takovým vědmám trhali maso rozpálenými kleštěmi někteří církevníci, škrtili je a podpalovali pod nimi hromady dřeva. Jen v Německu umučili více než sto tisíc údajných čarodějnic. No ještě štěstí, že nejsme ve „vyspělé“ západní Evropě. Naši církevníci nebyli našťestí tak zvrácení, jako zmiňovaní západoevropští, a tak se na Slovensku nějaká velká upalování nekonala (v Čechách už ano). To též svědčí o zdravém, nebo nezdravém rozumu, který vládne či nevládne ve společnosti a našim církevníkům patří za takový strážlivý postoj díky, zjevně jsou mnohem křesťanštější než církevníci západoevropští. Nakonec, pokud mezi církevníky byli a jsou více či méně probuzení duchovní Sloveni)... Jinak, slovo *čaro* se dodnes používá na Slovensku jako slovo s kladným významem - například – čaro osobnosti (kouzlo osobnosti), nebo slovo „čarokrásné“ (okouzlující). Bylo by nesprávné věci přikrášlovat. Je nesporné, že existovaly, dokonce i existují osoby, které využívají čarování k rozmachu své hrabivosti, sobeckosti a škodolibosti. Čarodějové a čarodějnice, vzývající běsy (divoké, běsné síly) a strigy (slůvko „stri“ má souvislost s větrem, nejspíše s putováním ve větru) které mají uškodit, jsou známé, zvláště pohádky z období dozrávání plodů farářské propagandy jsou jich plné. I takové osoby mají souvislost s původním duchovnem, avšak je to zvrácený směr přírodního, přirozeného citění. Takoví lidé nepochopili přírodní, přirozené hodnoty. Nebylo by správné uvádět „černé čaroděje“ jako názorný příklad původního duchovna – stejně, jako by nebylo správné satanisty uvádět jako názorný příklad křesťanského hnutí. I když je zjevné, že satanisté souvisí s křesťanstvím, i když jsou jen zvráceným projevem křesťanství (vždyť kdyby křesťané nehovořili o satanovi, nebylo by satanistů). I dnes je zjevná společenská role

bylinkářek a bylinkářů - vědem a vědomců, zaměřených na účinky bylinek - nejen na drogu v nich obsaženou, kterou vědomě využívá i „moderní“ lékařská věda (protože i bylinkářství už je opět „moderní“), ale i na duchovní účinky rostlin a na duchovní působení bylinkáře - vědomce a léčitele (bylinkář tedy není prodávatelem sena, jak si to někteří představují). Dodnes jsou bylinkáři neprávem a nerozumně utlačováni – dnes už však ani ne tak z náboženských důvodů, jako spíš proto, že na bylinkách se nedá tak dobře vydělat, jako na drahých lécích. Ale když se lidé chtějí donekonečna nácipávat chemickými léky, je to jejich právo.

Nositeli původní víry však nebyli zdaleka jen zmiňovaní představitelé, které si ještě i ve středověku pěstovali hradní páni – mnohé podobný jev překvapí i dnes. Ne zcela všechno se zachovalo – už v prvním tisíciletí tohoto letopočtu došlo k rozštěpení role knížete a kněze. Kněz a kníže, to bylo kdysi jedno slovo, stejně jako kněhyně, kněžka a kněžna. Kníže-kněz se ve staroslovenštině vysloví podobně, jako v sumerském jazyku (!) a označuje to samé (!). U Sumerů byl také vladař zároveň knězem (to není jediná podobnost se starou Persií). Z těchto, dalo by se říci přímých představitelů původního duchovna, ctěných, a přitom na společenské moci poměrně nezávislých duchovních, je nutné označit hlavně mudrce, vědmy a vědomce. Předpokladem k tomu, aby byl člověk označován za mudrce či vědmu, byl především duchovní stav. Věštci a hadačky – to bylo spíš jakési méně významné „odvětví“ duchovna, i když postavené na určitých duchovních znalostech. Čarodějnice a čarodějové – to bylo rovněž zčásti „řemeslo“, přičemž u lidí tohoto ražení už nešlo natolik o duchovní stav, ale spíš o společenskou činnost, přičemž představitelé těchto „řemesel“ často jednali v rozporu se zásadami, dodržovanými mudrci či vědmami, jejichž chování se podřizovalo přísnějším pravidlům. Lpění na zasahování do věcí bylo vždy vlastní méně vědomým lidem. Nositeli původní víry byli například i pastýři, kteří na svých horských ostrůvcích až do dnešní doby vykonávali více než tisícileté obřady, hospodárky a hospodáři, kteří vykonávali takzvanou hospodářskou magii, vesnické „velké matky“ a v podstatě všichni, kteří se zúčastňovali slovenských lidových obřadů, tedy vlastně všichni obyvatelé Slovenska. Protože původní vědomí a víra je i v samotném slovenském jazyku, v lidových tancích, ve výšivkách, v denním životě. Nebylo by moudré však zapomenout ani na uznávané vzdělance. Od štúrovců, hurbanovců před Ondrejova až po představitele „pohanské“, takzvané lyrizované prózy (slovenství jako vyšité). Tito a mnozí jiní ve své tvorbě hojně používali prvky původního vědomí a víry. A dělají to i mnozí současníci, včetně všech umělců, navazujících na naše kořeny, ale i některých „moderních vědců“, kteří vidí i za hranice svého oboru. Taková je skutečnost. Takový je náš mocný strom, který probořil střechu rakouských i uherských vlád, i přes zákazy státních a církevních úřadů, rok co rok vypouštěl statisíce, miliony nových a nových puků.

Posvátné háje

Je důležité hájit háje v zemi, v níž máme tu čest žít. Ne že by nějaký háj či les byl podstatou. Ale podstata se v něm odráží. Kdo to nedokáže pochopit, nepochopí ani sebe. Můžeme být šťastní, že v naší zemi máme takové množství chráněných území. To ani v Evropě není běžnou záležitostí. I když mnohé z nich jsou sice chráněny, ale ve skutečnosti neuchráněny.

Přírodní víra nepotřebuje pozlacené paláce, v nichž si lebedí vyšíváný kněz či velekněz se zlatým žezlem. Přírodní víra se projevuje i v tom, že si vystačí s přírodní svatyní. Protože příroda je posvátná, a nikoliv nějaká zlatá klíčka postavená ze zbytečných krvavých mozolů a ohnutých zad... Přírodní víra byla „nebezpečná“. Protože člověk, který v klidu rozjímá v posvátném lesíku, takový člověk se spíš sladí a nabije čistou posvátnou silou, než ten, kterému stále někdo něco hučí do hlavy. Proto ti, kteří si nepřáli svébytných lidí přírodní víry, zabírali posvátné lesíky, kde se jen dalo, stavěli na nich pozlacené chrámy a znaky utrpení. A když to nepomáhalo, tak káceli. Ještě i za Marie Terezie byly na našem území káceny posvátné lesíky na příkaz církve. I když bylo tisíc let utlačováno přírodní vědomí a víra, chlapy odmítali klečet před farářem a radši šli pít do hospody. A když je nebývalé společenské násilí příliš dožralo, šli tam, kde je hájů dost – *hej, hore háj, dolu háj, hore hájom chodník...* I takto mohla vypadat méně uvědomělá vzpoura duchovního slovenství, která byla doprovázena odzemky, skákáním přes vatry a jinými „pohanskými obřady“, samozřejmě, vzhledem k době, ve velké míře bojovými.

Duchovní slovenství tedy poskytovalo podstatně větší duchovní i tělesnou svobodu než církve, která se chvílemi podobala vojenské moci. Podle původní víry je každý sám zodpovědný a každý se obrací přímo k božským silám bez zpovědníka. A božské síly se projevují v celé přírodě. V nedotčeném lese. Ve zpěvu ptáků. V hlasech zvířat. V šumu listů, které rozezpívá svěží větřík. V praskání prastarých stromů. V hlase posvátných dubů. Ve vůni tlejícího listí, ve zpěvu plachých cvrčků a lučních koníků. Posvátné lesíky mohly být ohrazeny. A nemuseli. V posvátném lesíku bylo pro duchovního Slovena či Slováka všechno nedotknutelné. Žádné kácení, žádné zabíjení. Žádné pronásledování lidí, kteří se prohřešili vůči společnosti v posvátném háji nemělo místa. V posvátném háji bylo cítit boží dech. Původní, prastarý, stále se znovu a znovu rodící. Síla starého a nového, umírajícího a klíčícího. V takové svatyni přicházelo osvětlení. A pro člověka osvětleného v takové svatyni bylo posvátné všechno živé. Proto pro Slováka i dnes tolik znamenají hory, i proto naši předkové uctívali ještě i v dobách národního (štúrovského) obrození i posvátné Tatry... Ne náhodou prováděli právě výstupy na tyto hory, na posvátné hory. Tatra – Matra – Fatra to jsou slova, které samy o sobě dokazují naše vnímání této skutečnosti. Co je Fatra? Posvátná Vatra? Staroíránské slovo má pro oheň stejný název. A co je Matra? Rovněž místo duchovního významu. Mantra znamená molitba, ale i moudrost. V staroindickém, staroíránském, i v jazyce starých Slovenů zní toto slovo podobně. Tyto hory jsou posvátné už celá tisíciletí, a lidé slovenského ducha je za posvátné považují i dnes. Nakonec, máme je i ve státním znaku. Není možné, abychom my, ale i jiní ctili slovenského ducha, pokud neubráníme lesy, které jsme zdědili i se zodpovědností. Není možné udržet slovenského ducha, pokud neuchráníme lesy před zákeřnou svatokrádeží. Proto je zapotřebí alespoň udržet, pokud už ne rozmnožit, přírodní rezervace a chráněná území, i když jich máme nemálo.

Když vám někdo řekne, že první přírodní rezervace byla vymyšlena někdy v pozdním středověku v Paříži, nevěřte mu. Naše posvátné lesíky jsou mnohanásobně starší. I dnes se na starých místech konají původní obřady.

Skvělá místa pro posvátné hájky jsou ve městech. Jenže – co se stalo se zelenými ostrůvky? Jedna věc je ta, že jich ubývá. Tu zaclánějí podnikateli výhled na obchod, tam zase překážejí někomu jinému. A pokud i nějaký porost je, „okrasné“ rostliny jsou přivezeny z cizího prostředí do cizího prostředí, vysazené v řadách, stříhané jako vojáci, žádný náznak přirozenosti. Stromy jako vojáci – to se podržte. A všechny jednoho druhu. Listí a suchá tráva – přirozené

hnojivo – měšťaák nařídí pohrabat a spálit spolu s papíry. Spadený list je pro něj odpadkem. Hraběmi vyškube všechno, co se vyškubnout dá a potom se diví, když se sesouvá půda. V přírodě jsou stromy, keře a zvířata uspořádány přirozeným způsobem. Les je i pro „alergiky“ mnohem bezpečnější než nějaký městský park, který vysadil nevědomý měšťaák. Stromy jednoho druhu – nejčastější příčina alergií z pylu. Třetina našinců má alergie neurčitého původu. Jejich počet se zvyšuje. I když je může podpořit pyl z rostlin, na vině není příroda. Na vině je nevědomý měšťaák. Kdysi lidé nevěděli o nějakých alergiích téměř nic. Nepotřebovali to. Původní vědomí a víra na to nepotřebovala lékařskou vědu. Stačil zdravý rozum a cítící srdce. Necitlivost je prvním předpokladem tuposti a není nebezpečnějšího tvora na Zemi, než tupý člověk.

Posvátný háj však není cíl. Je to jen možná cesta, je to brána. Pokud bychom skutečně chtěli, aby byla naše země plná šťastných bytostí, musela by být jedním velkým posvátným hájem. Na místech některých staroslovenských posvátných hájů dnes chodí vědomě rozjímat noví duchovní Sloveni. A někteří z těchto Slovenů pohlíží na celou naši krajinu, ba i na celou Zem, jako na obrovský posvátný háj.

Svět – svatost – všesvatost – příroda

Jak malý je rozdíl mezi slovy svatý a světský. A jak totožný je základ slov svět a světlo. Slovenský jazyk, který je odrazem našeho ducha, naznačuje cestu k osvětlení. Ten, kdo je vědomým Slovenem, a tedy ten, kdo rozumí slovům, procítí odkaz, který se nese s duchem naší řeči. Podle tohoto odkazu je posvátný celý svět. Tedy nejen kostel, nejen palác, nejen tam je vhodné chovat se souladně. Celý svět je stvořen nikoliv člověkem, a proto každé stvoření a každý kámen, který má nakonec též ducha, to všechno je posvátné. Příroda je v pojetí přírodních národů, včetně našich předků, ale i mnoha dnešních lidí, vlastně obrazem boha, je jeho součástí, ve všem se odráží posvátnost. Njen člověk má duši, ale i zvíře, duch. Dokonce i skála, řeka, či zdánlivě neživý předmět má duši. Proto ve staroslovenském jazyce nebylo rozdílu mezi rodem životným a neživotným. Ne proto, že by byl jazyk nedokonalý, ale proto, že přírodní národ cítil tep života ve všem. Toto vědomí (ve světě moderní vědy označované jako animismus), přetrvává dodnes u dětí, ale i v lidové slovesnosti – pohádkách, písních... Samozřejmě, z hlediska moderní vědy je to směšné. Z hlediska moderní vědy nemůže mít duši Země, a tedy už vůbec ne řeka či skála. Protože i to patřilo k víře našich předků. Z hlediska moderní vědy nemá duši ani rostlina a ani zvíře. Jenže – co je nám do moderní vědy? Vždyť z hlediska moderní vědy nemá duši ani člověk. Pravda, dnes už jsou na světě přístroje, které dokáží vyfotografovat na kirlianovu desku životní sílu (je jedno, zda ji nazveme živou nebo aurou). A jsou dokonce přístroje, které dokáží změřit jemný magnetismus obalující lidské tělo. Je zjevné, že něco podobného je kolem rostliny či země, případně řeky. Z hlediska vědeckého to však nic nedokazuje. Jenže – pro přírodně cítícího a duchovně vědomého člověka je takové dokazování zbytečné. A k čemu by se vědomý a vidomý člověk „páral“ s nějakými drahými harampádími a dokazováním ztrácel čas života, když onu životní sílu dokáže na vlastní oči vidět? K čemu by přemlouval zaslepenec a hovořil o barvách tomu, kdo má hlavu v písku, když je jasné, že ji v tom písku chce mít i nadále? Žádný přístroj a žádný člověk nemůže stvořit vyhubené zvíře či rostlinu, žádná moderní věda nemůže nahradit přírodní cítění. Těžko se žije člověku, který den co den vidí kolem sebe v době takzvaného míru stovky zbytečných vražd, vražd bez ospravedlnění. Když naši předkové zabili zvíře, protože mimo tropického a subtropického pásma bylo vegetariánství prakticky neuskutečnitelné, odprosili jeho duši, obětovali ho tomu, co ho stvořilo. Až potom jedli jeho maso. Bylo to jednou za čas, ne každý den. Stejně zacházeli i s rostlinami, které byly hlavním zdrojem jejich potravy. Když vypálili kus pralesa, aby mohli zasít obilí a zeleninu, jednali tak, aby nenarušili přírodní rovnováhu. Vždy bylo dost lesů, které se postupně rozšiřovaly na opuštěná pole. A vždy bylo dost posvátných lesíků – lesů a hájů, které musely zůstat zcela nedotčené, aby i rostliny a zvířata, které jsou příliš choulostivé na změny, měli i nadále nedotknutá semeniště, odkud se mohli opět rozšiřovat do okolí bez hrozby zániku. Taková je pravda o „nevědeckém“ člověku, taková je pravda skutečných vědců a vědem. A na vysoké úrovni vědomí našich předků nic nezmění ani slaboduchá tvrzení, podle kterých šlo o „primitivní kulturu“ či „náboženská dogmata“. Přírodně cítící a duchovně vědomý člověk totiž nerozlišuje mezi filozofií, vědou a náboženstvím, mezi cítěním a myšlením. Všechno se spojuje, všechno je jedno. I člověk a příroda je v jednotě. Přírodní kultura nemusí, a ani nemůže ochraňovat přírodu. Přírodní kultura je totiž součástí přírody, žije s ní v souladu. A když někdo zaútočí proti přírodě, zaútočil zároveň vůči přírodní kultuře, proti lidské společnosti. A s takovými sobci přírodní kultury náležitě zacházejí. Kultury úpadkové ničitelé oslavují, spolu s balíky peněz, které si přitom nahrabaly.

Dnes někteří podvodníci dokázali vyrobit rozpor mezi národními a přírodními zájmy. Alespoň tak to vyplývá z veřejného mínění. Je to samozřejmě chorý nesmysl, past na ty, kterým má být nejprve zničeno životní prostředí a potom vtlačena žebrácká hůl. Ve skutečnosti totiž mezi národními a přírodními zájmy není rozporu. Naše národní zájmy jsou přírodními a přírodní zájmy jsou národními, není možné pozvednout národ na úkor souladu s přírodou, drancování přírody může sice přinést nějaké ty bankovky, ale následný duchovní

úpadek směřuje k duchovní žebrotě. Ne náhodou byli duchovní zasvěcováni v přírodě a společenské zákony byly odvozovány od přírodních. Staří Sloveni dokonce vynášeli soudy v posvátných lesících. Duchovní soulad je nepředstavitelný bez souladu přírodního.

Národní a přírodní je nejen významově, ale i slovně příbuzné. Obě slova mají v sobě staroslovenský kořen „rod“, který je totožný se starým indoevropským kořenem. V příbuzné staré perštině toto slovo (Ráda) označovalo božského strážce, ochránce, podobně jako staroslovenský bůh Rod (Rodhost Radegast). Ve staré slovenštině jsou slova jako rod, zrod, národ a příroda božského zbarvení.

Vidění posvátnosti a všesvatosti světa se projevuje například v písních Slováků – ve zpěvném básnictví. Jasně to viděl Ludovít Štúr, který poznamenal, že křesťanství sice změnilo náš pohled na přírodu, ale nevyhubilo jej. Takový jev vůbec není v Evropě samozřejmostí, hlavně ne v té, kterou dnes označujeme jako „vyspělou“...

Božstvo, božstva, náboženství

Tak, jako slovo víra a slovo bůh sem nebyly přivezeny spolu s křesťanstvím, tak sem nebyla přivezena víra v boha. Slovo víra a bůh nejsou nové – mají staroevropský původ. Ve staré slovenštině se slovo bůh vyslovovalo jako bog (s jer po g). Je tedy jasné, že slovo bůh nepochází z Bible, ale bylo už dávno před příchodem křesťanství v našem původním duchovnu. A z toho vyplývá, že z jazykového hlediska je staroslovanské božstvo – Bog (s jer na konci slova) bližší ani ne tak Bibli, jako spíš například k Bhagavadgítě (božskost vyjadřuje slovo Bhaga). Toto slovo nebo slova je možné najít po sanskrtu i ve staroperském jazyce – v totožném slově „Baga“. Vědomí o božství je však nejen v jazykovém směru více blízké staroindickému než židokřesťanskému pojetí. Křesťanství je prosáklé přísným „dualismem“ – ten se projevuje i ve vztahu k jiným kulturám, které křesťanští myslitelé hodnotí jako pohanské, bezbožné či satanské. Tato přísná dvojakost spočívá i ve dvojici Bůh - Satan. Dobrý – Zlý. Samozřejmě i naši slovenští předkové měli ve svém slovníku dobro a zlo, spíše však v rovině vhodné - nevhodné. Projevovalo se to například i uctíváním nadpřirozených sil, které nebyly rozděleny na božské a satanské. Démon mohl člověku stejně pomoci jako uškodit, i když podle cítění našich předků bylo vhodné mít se před démony na pozoru. Byl tedy z křesťanského hlediska zároveň božskou i ďábelskou silou, z našeho pohledu to byla síla božská, která mohla člověku podle jeho chování pomoci, nebo uškodit. Sloveni tedy neznali Satana, v pohodě se bez něj obešli, a podle zachovaných písemností se zachovali k jinověrcům stejně pohostinně jako k lidem své víry, neodsuzovali je jako satanisty či pohany. To se samozřejmě netýkalo bojového stavu, v období války byl nepřítelem každý vetelec, bez ohledu na to, zda vyznával bohy germánské, hunské, anebo jestli to byl křesťan. Démony tedy v žádném případě není možné považovat za satanské síly. Svědčí o tom i původ slova démon, které souvisí se staroindickým, a zároveň staroperským slovem Dévas, které znamenalo božskou bytost, podobně jako latinské Deus (Dio – používané v řecko-římském náboženství). Stejněho původu je také slovo diva jako děva, ale i ve smyslu víla. Divy, samodivy, víly...byly bytosti, které mohly způsobit člověku dobro i zlo, podle toho, jakému člověku... Víla mohla očarovat ke zlému, stejně jako k dobrému – například dát kouzelnou sílu Janoškovi. Pravda, Bible vnesla do tohoto pojetí určitou nesmiřitelnost, která se, jak jsme už uvedli, projevila i ve vztahu k jiným duchovním celkům. Slovo diva tedy označovalo něco božského. Nejen víla, dnes chápaná jako nadpřirozená bytost tedy byla božská, ale i diva – děva – dívka byla tvorem uctívaným. Takové pochopení vychází z období, kdy ženy měly větší společenskou moc a ženy, dívky, ale hlavně matky byly uctívány (dnes označujeme takovou společnost jako matriarchát). Uctívání ženského rodu, které je v našem jazyce, by tedy mohlo dnes upoutat i „feministky“, kdyby nebyly duchovně odkojeny anglosaskou kulturou, což připomíná hledání mrkve na stromě. Spolu s útlakem původní víry se zhoršilo i postavení žen, které byly v křesťanském období chápány jako přívěšek mužů, jako nutné zlo spojené s pokušením jako satanským projevem. Ze slov jako děva tak vzniklo v křesťanském okruhu nejen označení Devil (tedy Satan), jako označení pro jednoznačně zlou sílu. Tak došlo kromě jiného i k obrovskému zvratu, nasměrovanému proti samotným přírodním (původním božským) zákonům, což bylo předpokladem i pro dnešní řádění peněžních spotřebníků, kteří ohrožují všechno živé na Zemi a v její těsné blízkosti, včetně člověka. Za démonické byly označeny nejen cizí kultury a národy, ale i některé živočišné druhy, uctívány jinými kulturami, jako had, vlk, havran a jiná, ve slovenské kultuře uctívaná zvířata.

Rozdíl mezi původním slovenským a křesťanským označením boha je i v oslovení „Pán“. V naší původní kultuře nebyl bůh oslovován jako Pán. Božstva uctívaná Sloveny byla jak mužského, tak i ženského rodu. Z hlediska rodové rovnováhy se dnes zapomíná na to, že ani starozákonní bůh Jhvh nebyl mužského rodu. Byl bezrodový. Nebo jinak – mohl se projevovat v jevech více méně ženské i mužské podstaty, v boji i v lásce... S Novým zákonem však k nám přišla už i tak pod vlivem západoevropské-germánské kultury mírně narušená žensko-mužská rovnováha, která se začala projevovat i tvrdými patriarchálními rysy.

Ty byly, naštěstí, na Slovensku menší, než v jiných částech Evropy (ale o tom později). V každém případě, Slované už před příchodem křesťanství věřili v jednoho – nejvyššího boha či božstvo, jak tvrdí byzantský letopisec Prokopius v 6.století. O tomto všeobjímajícím, velkém a věčném božstvu, které tak, jako podobně znějící staroindické označení, živým bytostem rozdělovalo, co jim patří... Toto vědomí o jakémisi „největším“ či „nejvyšším“ božstvu se vůbec nevyločovalo s takzvaným slovanským mnohobožstvím (polyteizmem), které by bylo snad vhodněji v dnešním pojmání označit za mnohost božských projevů či sil. Nakonec, v souladu s uvedenou „všesvatostí“, tedy vědomím o projevu božskosti ve všech přírodních bytostech a jevech, by bylo možné hovořit i o jakémisi panteizmu, příbuzném staroindickému, či pozdějšímu buddhistickému. Bylo by to však zbytečné zamotávání se do nově vědeckých slovních významů, které jsou pro nás v této chvíli nepotřebné.

Při zkoumání slovenského duchovna a staroslovenského takzvaného panteizmu k zajímavým závěrům dospěl například Štúr: „Co je to panteizmus? Rozlitost Boha ve světě. Ta božská pravda, která je ve světě, je jedna, ale v nejrozličnějším obleku... Tato obecná substance je Parabrahma – Brahma žádného pohlaví“ (Štúr nepoužil posunutý výraz z Bible, ale védský – staroindický výraz Brahma, který je našemu jazyku a duchu blízký). „U nás Slovanů je to Praboh“ – dodává Štúr. Praboh, božská podstata je tedy bezrodová. Jak to všechno ladí s naším „panteizmem“? Jednoduše. Jedna božská podstata, to v jazyce Slovenů ještě neznamenovalo jedna božská bytost. Naopak. Perun a Lada, Živa, Rod, Svorad, Mokoš, to všechno byla božstva, která byla součástí jedné božské podstaty, a nemělo tedy smysl hádat se a vyvyšovat nad jinými kvůli víře. Proto Sloveni nevedli náboženské války, stejně jako buddhisté nevedli náboženské války. Protože chápali, cítili a věřili tak, že náboženské války nevyvolávali. Kdo vyvolával náboženské války? Hlavně muslimové, židé (ve smyslu věřící v židovské náboženství) a křesťanští církevníci. Tedy – jednobožská náboženství, náboženství „monoteistická“. To je zajímavé. A ještě peněžníci, kteří věří též v jedno božstvo – v peníze (kapitál), případně z peněžní víry zrození protipeněžníci (komunisté), kteří rovněž vtloukali jiným svou komunistickou víru.

Staří Sloveni si tedy nepředstavovali pod božstvem to, co staří Řekové ve vrcholném – úpadkovém období svého polyteizmu. A tak se snaží přizpůsobit obraz staroslovenského duchovna starořeckému, protože staří Řekové jsou přece slavní lidé a i my bychom měli chtít být tak slavní. To není nejlepší výchozí poloha pro poznání a duchovní občerstvení. O předkřesťanském cítění našich předků je pramálo písemných záznamů. Jenže – nejen archivy, ale ani lidová slovesnost nehovoří o tom, že by Perun sváděl například Ladu, anebo že by bohové měli zcela lidské chování a že by slovanské bohyně sváděly pastýře, tak, jak to viděli staří Řekové (možná že i pod vlivem kouře z vavřínového listu a jiných omamných látek, které hojně používali). Takové „polidštění“ bohů, podle všeho, v naší kultuře nikdy nebylo. Jeden z projevů tohoto polidštění a zhmotnění božských sil v antickém Řecku bylo i zobrazování božstev. Naši předkové zobrazovali božstva jen málokdy, což souviselo s vědomím o neohraničenosti posvátných sil. Nejsme takoví jako Řekové. Je to škoda? Ne, je to štěstí. Protože to, co dnes mnozí nazývají „vrcholnou fází antického polyteizmu“ a co je znázorněno v mnoha řeckých mýtech, je z hlediska souladného přírodního vnímání spíše úpadek, než vrchol kultury. Je to už období hluboce pod duchovním vrcholem, je to rozklad, který se ve starém Řecku projevoval i otrokářstvím a tvrdým hmotářstvím (materialismem, který na tomto podkladě vznikl).

Pohled na božstva Slovanů může být pro nezavěšeného velmi zmatený. Božstev je skutečně mnoho. Hlavně na hranicích s jinými kulturami, kde došlo ke zpodobňování, zpravidla oboustrannému. Podstata je však nejlépe zachována v jádru, i když se projevuje ve všech slovanských kulturách. A jiným způsobem v různých dobách i v kulturách jiných národů.

Je možné však říct, že „bůh“ ve staroslovenském pojetí zosobňoval mocného přírodního ducha, přírodní sílu, se kterou Sloveni považovali za nutné sladit se. Bez ohledu na to, zda šlo o Peruna, projevujícího se božskou silou, která by byla v rozměrech orientální monády označitelná jako jang, nebo jestli šlo o Ladu, která odpovídá síle „jin“, bez ohledu na to, zda to byl Rod nebo Živa. Rovněž bylo nutné vítat Vesnu – bohyni jara, či Slunce, případně dávného boha slunečního

ohně – Svaroga. Za božské a posvátné se však považovaly také přírodní živly – země, vzduch, oheň a voda, kterou Sloveni zvláště uctívali... To všechno patří do staroslovenského „panteonu“, tedy všesvatosti.

Hlavně v okrajových územích Slovanů došlo k mnoha zpodobáním s jinými duchovními celky, což může způsobit ztížení pohledu na duchovno slovanských kmenů. Podstata je ve srozumitelnější míře zachována v jádře, i když se může projevit všude.

Perun

Zatímco v šestém století, jak jsme už uvedli, je bůh u Slovanů podle Prokopia zaznamenán beze jména, v pozdějších dobách jsou nejčastější zmínky o bohu Perunovi. V různých dobách je uctívání Peruna zaznamenáno na téměř všech slovanských územích. Jak je pro slovenská slova duchovního významu příznačné, i toto slovo má prastarý původ. Perdžanja je jiné jméno staroindického boha Indry. Na Slovensku je dnes Perun často označován jako Parom, u Rusínů jako Peron, ze středověku se zachovaly v různých nářečích i názvy jako Pereun a Peraun. Perun je přírodní duch – bůh mužské podstaty, bůh, který přináší změnu. Proto byl neoddelitelný v hospodářském životě. Byl stejně hromovládny, jako například bůh starozákonní, ale i jako Zeus. Nebyl však ztělesněním celé božskosti, byl pouze jednou z božských podstat. Perun – ten, který „pere“ ve smyslu rychlé a rázně vykonávané změny. Ve východoslovenských nářečích se slovní spojení „*kde sa trepeš*“ (kam se cpeš) řekne „*dze še pereš*“. S tímto slovem souvisí i slovo „párat“, ale i „péro“ (ptačí, používané při některých obřadech – viz svátek Lucie). Péro je znamením síly a pružnosti – například péro jako kovová, pružná součástka, slovo pérovat (i v hovorovém významu – jako vytáčet) má stejnou podstatu. Rovněž slovo prší (pere) vychází z tohoto základu, pršení jako následek změny počasí, Peruna.

Perun tedy vyjadřuje mužskou podstatu. Je pochopitelné, že takové božstvo bylo spojováno s hromy, blesky. (Někdy bylo znázorňováno jako zosobněná mužská postava s blesky kolem hlavy a sekerou v ruce.) Vždyť kde jinde je možné vidět větší průtok síly, když ne v blesku? Perun tedy nebyl ztělesněním hromových záblesků. Jinak by ho nebyli Sloveni vzývali před bojem. Nedoufali totiž, že do nepřítele vrazí skutečný blesk, vzývali, aby jimi protékala blesková, ohromná síla. I díky své víře se přes zemědělský způsob života v dobách původní víry dokázali bránit proti loupežnickým dobyvatelům. Perun byl tedy ztělesněním pohyblivé, mužské podstaty, která je v orientu známa jako jang. Perun, to je také první. Síla vykonávající změnu je

přeci zpravidla chápána jako první. Přijde změna – bouřka – síla Peruna, síla první. Prší. Nejprve prší, pere. Potom nastane očekávaná změna a svět je ovlažen životodárnou vodou.

Peruna vzývali Sloveni často u dubů. Dnes například psychotronici a parapsychologové ví, že „na lidskou auru kladně působí dubový porost“. Naši předkové to věděli o několik tisíciletí dřív. Zajímavé je, že Peruna vzývali i v době národního obrození (a to i křesťanští knězi!) – z těchto štúrovských dob se zachovala buditelská píseň Hej, Slováci – v níž se zpívá „...kdo proti nám, toho Parom smete“. Dodnes je zažito slovní spojení „aby tě Parom vzal“, samozřejmě, v době sníženého vědomí. Perun však nebyl jenom tím, který ráznou změnou pomůže, nebo potrestá. Peruna tedy naši předkové vzývali i při vyžádání změny počasí, tedy při vyvolávání deště. Takové obřady se zachovaly v hojném množství až do středověku a ojedinele až dodnes. I přes církevní zákazy. Z roku 1819 pochází stížnost u příležitosti

Dubové listy na stříbrném knoflíku z 20. století, Tmava. Dub byl považován za Perunův strom.

kanonické vizitace oravských vesnic, podle níž místní obyvatelé nazývají Boží chrám Paromovým domem... Karol Modráni sesbíral v okolí Uhrovcu v roce 1823 několik lidových písní o Paromovi. Když místní rolníci chtěli popsat dobu nějaké dávné události, pomohli si slovními spojeními, jako „za starého Paroma“, nebo „za Paromových časů“. Je možné, že barvy modrá a červená (vzduch a oheň) na naší vlajce vycházejí právě z této podstaty. Vyvolání deště v obdobích sucha však nebylo jediným obřadem, kterým měl přinést Perun užitek. Perun byl však nejen ochráncem hospodářů, ale i strážcem plodů. Trestal ty, kteří znevažovali tyto plody – hlavně obilí a chléb, a tak se v lidové slovesnosti zachovaly pověsti o proměnění znevažovačů ve skálu (kdo neuznal Peruna – změnu

– pohyb – nemohl se hýbat – znehybněl ve skálu)... Jako bůh mužské podstaty vládnoucí především mužskými živly (oheň a vzduch, případně vítr) byl vzýván i při jiných účelech, než hospodářská či bojová magie.

Vzývání Peruna bylo zaznamenáno i v dnešní době. Například – na severu východního Slovenska – v okolí Svidníku přetrvává jakási víra v pohlavní moc Peruna – svobodné dívky uvážou šátek na Perunovo dřevo (Perunův strom) a žádají o muže. Co je to Perunův strom či Perunovo dřevo? Je to strom, do kterého udeřil blesk. Tyto názvy se vedle v minulosti zaznamenaných Perunových hájů či kopců tradují na vesnici dodnes, i když už Peruna v období sucha vzývá snad jen sem tam nějaký bača, protože na duchovně nezávislých salaších přetrvala původní víra v podstatně větším rozsahu, než jinde. I když podvědomé cítění podstaty Peruna je podstatně rozšířenější.

Perun tedy představuje nadčasovou hodnotu. Neustále působící síla způsobující pohyb, to je Perun. Projevuje se v přírodě, lidské povaze i ve společnosti v mužských živlech. Komu chybí Perun, je málo životaschopný. Perun, to je i schopnost rozlišovat, rozdělovat v pravé chvíli na pravém místě. Ale naštěstí je zapotřebí i jiný protipól božskosti. Lada.

Lada

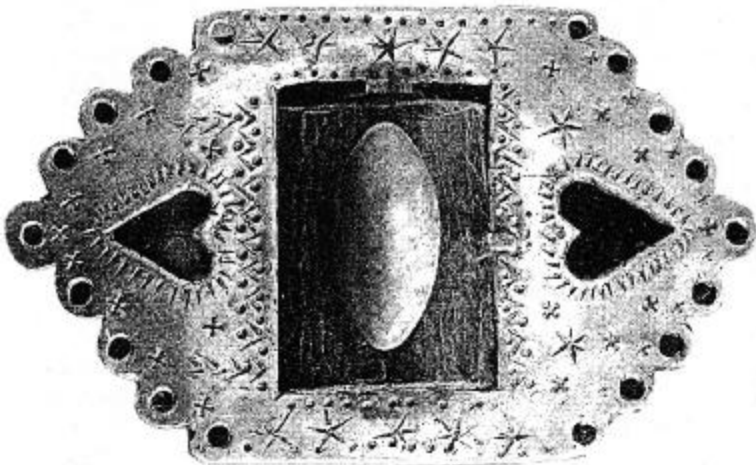
Podobně, jako je v různých slovanských oblastech rozšířen kult Peruna, je znám také kult Lady. I slovenské přísloví „Kde baba, tam Lada“ prozrazuje ženskou podstatu tohoto božstva, ale i jeho častou spojitost s libostí, s láskou. Kult Lady vyrovnává duchovní rovnováhu, která pod vlivem antické, germánské a hunské kultury i Sloveny tlačila k mužskému pólu. I když, naštěstí ne až tak výrazně jako zmíněné národy.

I když dnes už žel není Lada uctívána tak jako kdysi, bez její ladnosti by nebyl náš jazyk tím, čím je. Je zjevné, že slovo Lada souvisí se slovy ladný - ladná - ladné, se slovesem ladit ale i se slovy soulad či ladnost. Lada, to je libost, milování, mít rád, radování. Lada to je i porozumění, chápání a tedy i moudrost. Je to schopnost sladit, schopnost spojit, schopnost sjednotit. Je to i neútočení, schopnost nechat žít, nechat ladem. Vlažně nechat ladem něco, co je příliš vyčerpané, nechat část přírody nedotčenou, ladem, nevysávat okolí do morku kosti. Nechat něco ovlažít, nevypálit ohněm, Perunem, ale nechat vlažnou vodou - ledem - ladem.

Rovnováha Peruna a Lady, to je i rovnováha ohně a vody projevující se v našich svátcích (oheň - Vajano, voda- Svěcení jara). Tato ladnost činí nejen náš jazyk ladným, ale i společnost našich předků jí byla „vyladěna“. Nechat být, nechat žít, to je měkkost, to je oddech, rozjímání, meditace, to je cesta k probuzení živly skrze srdce. Podívejte se na naše lidové výšivky, kolik je v nich srdcí, srdečnosti, kolik je v nich Lady. A podívejte se na lidové písně - to jsou mantry, tedy modlitby Lady. Jsou jich stovky, tisíce, desetitisíce v jedné zemi mezi Tatrou a Matrou. Dodnes jsme podstatně ladnější a měkčí oproti „západákům“. Žel, dnes se ladnost ztrácí, pokulhává. Nejen duchovně, ale i slovně. Slova jako ladnost či soulad jsou čím dál tím víc nahrazovány slovy cizími, jako například antickým výrazem „harmonie“. Ze samého snobství stále více lidí před libozvučností upřednostní bouchání po hrnci ve chvíli, kdy srdce nejvíc očekává pohlázení. Vyslovené slovo Lada totiž končí rozezvučením srdce, ať si to zkusí, kdo nevěří... Jestli to s naším jazykem půjde dál tak, jako dosud, nejnežnějšími a nejcitlivějšími Slováci budou

bačové a ovčáci, kterým nadávají do valaškářů.

Lada se dotýká, nebo vychází především z duše. V přírodě, společnosti i v člověku jsou to převážně ženské živly, které jsou předpokladem Lady – voda a země. Jestliže je Perun svislá čára, Lada je vodorovná čára našeho prakříže. Kruh kolem něj může být chápán i jako jednota Peruna a Lady. Například – germánské národy, které měly Thora (srovnatelného s Perunem) neměly Ladu. Téměř všechna božstva měly bojové. Měly oheň, ale neměly vodu. Měly rozdělávání, ale neměly spojování.

Srdce - znak Lady, je možné nalézt všude - na výšivkách, sponách kožených tašek i na permicích.

Proto byly v konečném důsledku příliš útočné (a něco z toho se přeneslo i do dneška).

Jestli to už dnes takhle není. Protože v „civilizované“ společnosti chybí nejen Lada mezi mužem a ženou, ale i Lada mezi člověkem a jinými tvory, jinými bytostmi. Kež by alespoň ženy – hlavní nositelky Lady – dokázaly i nadále v této „vyharmonizované“ křivácké euroamerické pakultuře zachraňovat duše ladností.

Rod

Starí Slováci – Sloveni věděli, jak důležitá je úcta k přírodě, rodu, rodině, národu, rodišti, ale i úrodě, zrodu... Ve všech těchto slovech a jevech je dodnes zachován slovní základ „rod“, což je zároveň jméno božstva Roda, které má se všemi těmito slovy zjevnou souvislost. Zajímavá je i podoba slov rod – rád (radost). V oblastech západnějších Slovanů je známo božstvo Rodhost, případně Radegast, které je názvem stejného boha.

Rod byl uctíván zvláště v období zimního slunovratu. Dodnes se během vánočních koled na slovenské vesnici zjevuje přes pokřesťanstvené obřady maska „Starého“ (nazývaná někdy i jako Kubo, Guba, Gryco...) nebo Dědka, případně Babky. Masky Starého je zarostlá – huňatá, často s černou tváří. Například na Spiši se zachoval tanec, při němž Starý (Rod) sedí na točícím se prakříži (svastice) skládajícím se ze zkřížených pastýřských holí – ozembuchů. Slovní spojení jako „starý náš“ dokazují kladný vztah k tomuto obrazu Roda, i když chvílemi je „starý“ zesměšňován – jak v koledě, tak i v naší společnosti. Úcta k rodovým souvislostem je narušena mohutným tlakem krajně vzdušných společenských proudů, tvrdě potlačujících zemskou (tedy i rodovou a národní) podstatu jako jednoho z opěrných bodů každé společnosti.

Bůh Rod byl spojován se zrodem, i když uctíván byl i na pohřebních obřadech – to je jeden z dokladů víry ve znovuzrození. Patrně s ním souviselo i uctívání plodivé síly. Například slovenská maska Starého, tak častá na vánočních-slunovratových obřadech, má v některých oblastech za hlavou přivázaný dva nafouklé vepřové močové měchýře, takže jako celek představuje i vyobrazení pohlavních mužských ústrojí (náorné zobrazování pohlaví jako plodonosného symbolu – dnes označované jako falický symbol, je známo nejen ve slovanské, ale i v jiných starých kulturách).

Uctívání předků a jejich duchovna nespočívá jen v pouhém uctívání jejich duší, ale i ve ctění učení a jiných duchovních hodnot. Zdaleka tedy nejde jen o „cti otce svého a matku svou“, jak káže jedno z deseti křesťanských přikázání. I dědy a pradědy je zapotřebí ctít, i babičky a prababičky. Není nám dovoleno odsoudit naše předky, kdo tak učiní, bude trpět. Větev má dovoleno odtrhnout se od kmene, to se v přírodě stává. Potom však padne a uschne. My však nemusíme od našich předků brát všechno. Je důležité si vybrat to, co je podstatné a nevhodnější.

Přes církevní zákazy „rodový“ rys u Slováků přetrvával nejen období cyrilometodějských zákazů a jiných církevních režimů v raném středověku, ale i nespočetné množství státních a církevních zákazů v Uhersku – na severu Slovenska došlo ke splnutí „pohanství“ s křesťanstvím v podobě zádušních mší, sloužených v kostele podle „pohanského“ kalendáře – na Turice (zádušní svátky). Turice jako svátek předků a rovněž vánoční obřady spojované i s Rodem byly tak životaschopné, že pohanské obřady a oslavy se přenášely i do kostelů. To se zachovalo v některých oblastech Slovenska dodnes, i když obřady jsou v podstatné míře pokřesťanstvené, přece však v sobě mají i kus „pohanství“. Na severním Slovensku (například na Oravě) se na Turice konaly zádušní mše v kostelech ještě i v tomto století, aby byl tento projev původního ducha alespoň zčásti pod kontrolou církve.

Zmiňovaný „Starý“ jako maska v tancích vánočních – pohansko-křesťanských tancích a obřadech zimního slunovratu je někdy označována též jako Kubo, Guba, Gryco (ze slova igríc – hravý) anebo bába, či dědo. Během těchto koled je postava Starého dnes často zesměšňována. To vyjadřuje náš vztah k Rodu. Kdybychom nezesměšňovali svůj rod nejen v tomto, ale i v tisících dalších projevech, nebyli bychom dnes nešťastným národem. Kdybychom byli vědomými si svého Roda, rodu, kdybychom znali svou minulost, kdybychom o sobě věděli, byli bychom sebevědomí.

Rod souvisí se živlem země, v rámci společenských proudů v sobě tedy nese národní a jiné „zemité“ hodnoty. Toto božstvo není důvodem k nesnášenlivosti – v konečném důsledku jsme přece všichni jednoho rodu, a to neplatí jen o bytostech lidských – to je

jeden z příkladů, jak se v přírodním vnímání může prolínat zemité se vzdušným v jednom souladu. Není pravda, že hodnoty přírodní a národní jsou v rozporu. Národy jsou právě tak přírodním, přirozeným projevem světa a „svata“, ale i rody, rodiny, stejně jako zvířecí, rostlinné či jiné rody. Kdo tvrdí, že přírodu je možné zachránit, když zničí rody a národy, zjevně nepochopil základní zákonitosti tohoto světa. Naši předkové to chápali a proto zde žijeme. A naštěstí i dnes to mnozí chápou.

Živa

Živa je nejčastěji označována jako bohyně životní síly. Původ tohoto božstva není pro dějepisce zcela jednoznačný. Někteří badatelé se domnívají, že Živa, v oblastech západních Slovanů, kteří žili na území východního Německa, označovaná jako Siva, je vlastně staroindickým božstvem, které dodnes nese název Šiva. Je to celkem pochopitelný názor, vždyť Šiva, pověstný svým vesmírným tancem a životní silou a Živa jako božstvo životní síly mohou být v představách stopařů lidského kmene skutečně podobnými či totožnými, i božstvy. Není však nutné donekonečna srovnávat. Podstatné je, že Živa žije dodnes. Ve slovech jako život, živý, živá, živé, živel, výživa, živit, živitelka... a v množství dalších slov. Vědomí životní síly, prásily – prány označované jako prána v sanskrtu, kterou Číňané nazývají čchi, Japonci ki, Apačové „dijin“, Pygmejové „mana“, Siouxové „šicun“, zkratka v jazyce každé přírodní kultury existuje nějaký název k označení této síly, tak vědomí této síly existuje i ve staroslovenské kultuře a je zosobněné v bohyni Živě.

Živu, životní sílu či sílu, není až tak podstatné, jakým slovem ji označíme (dnes ji mnozí označují jako „vesmírnou sílu“, která se v okolí bytosti jeví jako „bioenergie“), ovládali naši předkové také vědomým způsobem. Dechová cvičení staroslovanských kněží špěla právě k nahromadění této síly a k jejímu vyladění. Pokud nám kdysi slovo Oheň (předtím Ogen, Agen, ve védském jazyce Agni) sloužilo k pojmenování božstva, a zároveň i k pojmenování jevu, můžeme dnes použít i slovo Živa zároveň k označení božstva, ale i jevu. Tedy k označení životní síly. Citové účinky životní síly-živy po nahromadění v srdcovém prameni jsou dochovány v množství lidových písní, ve slovenské kultuře jsou zachovány také zmínky o ovládnutí této síly bojovníky, kteří ji podobně jako mistři kung-fu či jiných orientálních bojových umění soustředili v pásovém prameni síly. Odtud i slovo „pasovat“ (za muže, nebo bojovníka). Ne náhodou jsou spony nebo nákončí staroslovenských opasků nejednou umělecky zdobené a důležitost tohoto pramene živy posilujícího silnou vůli je i v novějších dobách – bojovnícké tradice ovládnutí této síly se nejdéle zachovaly u slovenských „povstalců“ – zbojník Janošík, který v duchu staroslovenské tradice bohatým bral a chudým dával, měl podle pověsti sílu v opasku a do tohoto taje jej zasvětila lesní víla, která mu dala opasek se „zlatou žílou“ (víla zní lépe než čarodějnice, hlavně v období honů na čarodějnice). „My, co jsme naučení chodit v takovém opasku, víme, že je to dobré na sílu,“ řekl mi před rokem starý bača ze Sliachů a když mi dal vyzkoušet svůj opasek starý více než sto let, dal jsem mu za pravdu. Když jsem se na toto téma bavil se známým parapsycholem, potvrdil mi, že když kteroukoliv „čakru“ (květ či pramen živy) obalíme opaskem nebo jenom kusem látky, posílíme ji. Není vyloučené, že podobný účel měly i čelenky, které procházely „třetím okem“ (čelním pramenem živy)... Pramen síly v oblasti, kde mají muži pas (pod pupkem) se ve starém védském jazyce nazývá hara (neměl by být rozháraný). U nás se tato oblast břicha nazývala až donedávna i jako život – z toho pramení ženská část oděvu – živůtek. Na toto místo daly víly podle pověsti na pupek žhavý uhlík, aby zjistily, jestli je dost schopný muž k tomu, aby mu svěřily sílu (je možné, že to byla u starých Slováků součást obřadu pasování chlapce za muže). Podle záznamů Thietmara nosili předkřesťanští Slované v oblasti, kde byl kult Živy zvláště silný, do boje prapor s vyobrazením ženské bohyně – pravděpodobně Živy. Tento jev u nás zaznamenaný nebyl.

Mnohem častější však bylo využití Živy pro účely mírové – především při rozjímání (meditaci), hospodářství, samoléčbě a léčení. Živa protéká každým živým tvorem bez ohledu na jeho vědomí a jen výjimečně je ovládána vědomě, zpravidla podvědomě. Bylo by však chybou myslet si, že vědomé ovládnutí živy je jen záležitostí indických jogínů, tibetských mnichů, či keltských druidů. Zjevné zmínky o ovládnutí živy v naší oblasti jsou četné. Zajímavá je například slovenská pověst, která je součástí velké sbírky sesbírané Pavlem Dobšinským (mylně jsme je v rozporu s Dobšinského názorem označili za pohádky, seškrtali a zavřeli do archívů). V pověsti označené jako Bača a drak se například bača setkává

s čarodějníkem, kterého bača hned pozná, protože čarodějník má na čele třetí oko a vidí i to, co si člověk myslí. Mimochodem – tento bača našel v horách hadí sílu, čarodějník ho naučil sednout na hada-draha a na této hadí síle létal po nebesích...

Dnes, kdy většina lidí žije v rozporu s přírodním pořádkem, má tato většina lidí málo živy. Většina lidí má proto těžkosti s páteří – kanálem živy a jiné nepříjemné průvodní jevy unáhlené společnosti. Tady nepomůže donekonečna probouzet živu jen v pohlavních ústrojích, to nepřináší soulad. Nepomůže ani probouzet živu neustálým násilím ve spotřebnickém jakoby umění. Muži jsou změkčilí, ženy jsou bez šťávy, děti jsou uzavřené. Mnozí to považují za kruté a nespravedlivé, protože oni si tuto společnost nevybudovali. Jenže není to až tak nespravedlivé, protože každý má právo volby základních životních podmínek (kromě dětí, které, odtrhované od přirozenosti, trpí nezaslouženě), i když jej každý nevyužívá. Lidé s vyšším vědomým a následným vědomějším chováním žijí s větším množstvím živy. Je pochopitelné, že vědomí lidé považují živu za posvátnou, tak jak ji ctili i naši prapředkové.

Jiná božstva

Když může být osobou Matka země, proč by nemohl být osobní nějaký duch? Přírodní duch – to byl v jazyce našich předků bůh. Přírodních duchů mohlo být mnoho, tedy i bohů mohlo a může být hodně, to se nevyklučuje s chápáním všeobjímajícího prabožstva, tak, jak ho popisuje podle vidění našich předků byzantský letopisec Prokopius.

Mokoš

Jméno této bohyně je zachováno ve starých mapách – v zeměpisném názvu v gemerském kraji. Je to nejméně zachované božstvo z těch, které jsou popsány v této knize. Mokoš představovala matku-živitelku, pravděpodobně ducha matky Země. Pravděpodobná je souvislost mezi slovy Mokoš – mokrota – mokřad (tedy úrodná půda).

Svorad – Svarog

Pokud má Země živého ducha, proč by jej nemělo mít Slunce? Ano, i Slunce jej má. A poněvadž Slunce je mužské podstaty, tak jako i oheň, bůh Slunce, má jméno SVORAD, ve starém jazyce SVAROG. Ten je v naší řeči spojen například se slovem svornost, též svorka, svařit (ve starém jazyce „svariti“ – spojování ohněm, souvisí s tím i slovo vařit ale i švarný). Slovo vysvářet bylo kdysi použitelné i ve smyslu zašívát oděv. Se slovem Svarog souvisí také slovo svár (výbuch duchovního ohně), i když duchovně příbuznější je odlišné slovo – svornost. Slunečním symbolem byl točící se kruh – znázorněný jako kříž se zahnutými, zpravidla čtyřmi, nebo osmi rameny, v kruhu. Tento symbol se nazývá též svastika – počátek slova je totožný se slovem svarog. Slunce, sluneční duch, je nakonec dodnes používáno při některých druzích rozjímání (meditace se běžně vykonávala při zpívání lidových písní o Slunci, taková píseň je dnes označována jako „mantra“), ale pomáhá i při mnoha způsobech léčení.

Sluneční znaky Svorada je možné dodnes najít na průčelích starých slovenských domů – například na Oravě, ale i u moravských Slováků (na Slovácku) nad dveřmi starých domů v podobě pestrých vzorů, ale i na výšivkách, na *črpácích* (dřevěných džberegch), na dřevěných lžících, na dřevěných prkýnkách ke krájení, v množství výšivkových vzorů, na kraslicích... Sluneční znaky přitom mohou být nejen čtyřramenné, ale i osmi, či šestiramenné, dvanáctiramenné, zpravidla však v kruhu.

Vedle takového zobrazování Slunce se zachovalo často i hmotné zobrazení ve formě hořícího dřevěného kotouče. Takové hořící dřevěné kotouče ještě nedávno spouštěli Detvané na svátek letního slunovratu (označovaný jako „na Jána“). Tento svátek byl doprovázen bujarými zábavami, které nastávaly po ukončení duchovních obřadů. Jsou to vlastně Vajání svátky (Vajanie, Vajané, Vajana, Vajanô). Sluneční symbol představovaly i zapálené čtyři ohně (Dobšinský dokonce zmiňuje čtyři vatry, zapálené na čtyřech stranách města Brezno, podobně na Gemeri a tyto zmínky je možné objevit i v jiných oblastech). Pokud byly čtyři ohně na obřadním místě, byly ohraničeny kruhem – například zemním valem, zároveň odpovídaly tvaru prackříže a měly i tento význam.

Vesna

Vesna je dodnes známou bohyní jara. V dnešním pojetí spíše duchovním vtělením jara. Soulad s Vesnou není náhodný. Osobní vztah k tomuto božstvu byl důležitý z hlediska zvládnutí přírodního souladu v době mohutného nástupu jara, dnes to většina lidí nezvládá a podléhá chřipkám a jarním únavám.

Morena

Morena (v některých slovenských oblastech zvaná též Muriena, Marmuriena, Smrtka) jako bohyně smrti je něco podobného, jako staroindický bůh smrti Mára. Je to totožné staroevropské slovo, mor, i když i slovo smrt je možné nalézt ve starých védských písmech, je to však rovněž stejné slovo, jen o něco delší – stačí si jej poobracet – smrt – smord – mord – mor (souvisí s tím i smrad – ve východoslovenských nářečích smrod a samozřejmě s tím souvisí i slovo mřít). Morena, to je ta možná cesta ke smrti, i když nesprávná. Správná cesta je přece věčný život. Proto jsme Morenu každé jaro házeli do vody, předtím spálili, protože v této rovině jsme se uměli pohybovat. Když jsme řekli, že Sloveni nepotřebovali Satana, platí to. Morena nebyla zdaleka tak silná, jako v křesťanství Zlý. Byla to síla obávaná, ale nestála na vrcholu.

V dějinách slovanských kmenů je možné objevit množství dalších božstev – více na hranicích s jinými kulturami. Známý je například bůh Svantovit, u rujánských pobaltských Slovanů (toto území dobili Dánové). Známe i jakési místní bůžky – například v okolí Zvolena se zachovalo vědomí o Bystríkovi... za božstva je možné považovat i Oheň, Vodu, i když za přijatelnější se dnes jeví označení posvátný (přírodní) živel. Z obratu „odejít na věčnost“ je možné vytušit i spojování věčnosti s božskostí.

Božstva popsána na předchozích stranách však byla i z hlediska plošného rozsahu vlivnější a většinou byla vlastní snad všem Slovanům.

Přírodní živly

Uctívání přírodních živlů bylo odedávna součástí přírodního vědomí. Na Slovensku je zjevné podnes. Matka země v lidové slovesnosti, obřadní polévání vodou v době Svěcení jara (dnes označovaném jako Velká noc), přeskakování slunovratových (jánských) ohňů, vzduch, vítr a dech v lidové slovesnosti a lidových duchovních obřadech jsou jen jedněmi z množství projevů přírodního vědomí Slovenů a Slováků, skrytého i otevřeného. Uctívání přírodních živlů samo o sobě sice už znamená určité rozšířené vědomí, ale nemusí vůbec znamenat jednoznačnou cestu k přirozenosti a souladu. Například – mnoho evropských národů uctívalo oheň. Ale zapomínalo na vodu. Mnoho germánských kmenů tak ve svém duchovnu vyhnalo svou povahu do útočné polohy a dodnes snáší následky této nerovnováhy. Sloveni, podobně jako jejich duchovní příbuzní – Indové, uctívali posvátný oheň. Uctívali však i zdánlivě protichůdný živel – vodu, bez níž by nebyla možná duchovní rovnováha člověka či národa. To je poměrně málo známá skutečnost v životě našeho národa a je načase ji osvětlit. Uctívání vodního živlu přežilo dodnes nejen v obřadech, ale i v naší povaze. Zatímco duchovní oheň se v lidském duchu promítá jako pohyblivost, vůle, obrazotvornost, vyzařování, průbojnost, duchovní voda se projevuje jako vyrovnanost, mírumilovnost, ladnost, vnímavost, citlivost, schopnost porozumět vnějšímu světu. Je zjevné, že dnes máme ve své národní povaze převahu vody nad ohněm. To je vhodná poloha v dnešním měnícím se světě, protože nám zabezpečuje dostatečné vnímání. Avšak je vhodná, jen dokud nevyhasne vnitřní, duchovní oheň, proto je z dlouhodobého hlediska velmi nebezpečná. Vyhasnutí ohně by mohlo znamenat smrt, tedy zánik národa. Naši předkové uměli vždy udržet rovnováhu vody a ohně, proto nejenže jsme přežili, ale přežili jsme více než tisíciletí bez toho, abychom ničili či napadali jiné kultury. Něco takového se ve světě stává jen výjimečně.

Rovnováha mezi vodou a ohněm je podstatná v tomto světě. Je to rovnováha jak duchovní, tak hmotná. Jak málo by stačilo k jejímu porušení. Například – kdyby se Země přiblížila blíž ke Slunci. Nebo – kdyby se vzdálila. Jenže něco takového se obrazně řečeno už děje. Lidské bytosti na Zemi způsobují převahu ohně nad vodou. Oheň – to je i nadbytečná výroba a souběžné obrazné i skutečné nadbytečné spalování nadbytečných hmot, ale o tom později. Příliš ohně – to je i uctívání násilí. Rovnováha ohně a vody se stává otázkou našeho života a smrti. Pokud nechceme být po silném porušení této rovnováhy střídavě spalování a splavování, je načase uvědomit si hlas přírody. Při tom všem je zajímavé, že tvar plamene a tvar vodní kapky je stejný. Rovnováha vody a ohně však není jedinou podmínkou souladu bytosti a společnosti. Je zde ještě jedna osa prakříže – spojnice země a vzduchu.

Zdají se tyto živly málo výrazné? Ano, mnoho ohně může způsobit spálení, málo ohně zase omrzliny. Mnoho vody – utopení, málo vody smrt žízni. Vzduch však není o nic slabší – příliš málo vzduchu může pro lidskou bytost znamenat udušení, silný proud vzduchu může člověka popadnout a zabít. A co země, trpělivá a nenápadná matička? Koho do ní zahrabou, nejspíš se udusí. A kdo je schopen žít bez země? Krátkou dobu, i když podstatně déle, než bez vody, vydrží některé bytosti na vesmírných lodích. Jenže – po návratu, nebo už i před návratem, mají všichni duševní poruchy. Stačí si prozkoumat jejich životopisy. A to ještě byli obklopeni předměty a potravou, která je součástí matičky země, stačilo, že ochabla zemská přitažlivost a bylo po rovnováze. Tak je to i v duchovní rovině. Příliš mnoho země v lidské povaze a společnosti znamená umíněnost a nepružnost, příliš mnoho vzduchu zase nestálost a potřeběštnost. Příliš málo země znamená zhroucení základů společnosti, příliš málo vzduchu zase uzavřenost. Dnešní evropský svět trpí odtržením od země a přebytkem vzduchu, proto je udržení zemského živlu v naší společnosti vyrovnávajícím prvkem a podobně, jako dostatek v Evropě nedostatkové duchovní vody, tvoří vhodnou půdu nejen pro další růst našeho

kmene. Naše cítění je však důležité nejen z hlediska vlastního potvrzení, ale i z hlediska potvrzení našeho místa pod Sluncem. Samozřejmě, pokud nedopustíme, aby byl náš strom života skácen, protože je nemálo těch, kteří by si na naší pohřební hostině rádi namastili kapsy.

Sloveni, Slováci vědomě vzdávali poctu přírodním živlům – zemi, vodě, ohni a větru (vzduchu) „obětovali“ – například drobky z rostlinné stravy, čímž se i v jejich vědomí uzavíralo kolo hmoty i živy.

Tyto čtyři hlavní přírodní živly jsou jedinými nevyhnutelně potřebnými drogami pro lidské bytosti. I když – ve skutečnosti jsou vlastně stejné podstaty – jsou různými skupenstvími jedné životní síly – živy. Ale o tom později.

Dnešní skutečnost je nepoměrně nebezpečnější, než v dobách někdejší živelné nerovnováhy kořistnických nájezdníků. Dnes hrozí, vlastně už se uskutečňuje nebezpečná hra s těmito živly. Země je zamořována, podobně jako voda a vzduch, oheň je zneužíván. Nastává čas, kdy víc než jindy je vhodné poznání kořenů a jejich významu.

Země

V příslovích, pořekadlech, i v jiných projevech se u nás zachovalo vědomí o Matce zemi. Země byla tedy považována za bytost a podle toho byla už od dávných dob uctívána. Podobně, jako v jiných vyspělých přírodních kulturách, je zemský živel ženské podstaty, a to i z hlediska jazykového. Svědčí o tom i výrazy jako Matka země, Matička země či mateřská krajina. Výraz Otčina se významově sice též spojuje se ženským principem, z hlediska původní kultury je tento výraz cizorodý – přivezený z německé duchovní oblasti. **S uctíváním země souvisí uctívání bohyně Mokoš.**

Živel země se v lidové slovesnosti hemží duchy skal, kamenů, jeskyň... Z pohádek a pověstí jsou známí zemští skřítkové, runy, či strážce zemských pokladů – Kovlad... Souvisí to s projevem zemské síly, které jsou popsány trochu dále.

Matka země byla pro naše předky živících se především zemědělstvím, pochopitelně, především živitelkou. Úctu jí projevovali i vladaři, kteří vždy na jaře měli povinnost vyorat první brázdou. Škoda, že dnes se na tuto čestnou povinnost zapomíná. Ze země pocházejí všechny plody a z plodů země je postaveno lidské tělo – to naši předkové věděli a podle toho se k Matce zemi chovali. Země jako živel byla silně zastoupena i ve slovenské povaze. Dodnes je v lidovém jazyce zažité označení „zemitý“, které se vztahuje na člověka „zemité povahy“. Z hlediska dnešní vědy je zemitost nejbližší flegmatickosti. Tato vlastnost se projevuje mimo jiné i jako jakási tvrdohlavost. Zemitý člověk je stálý, není prchlivý. Je těžké ho vyprovokovat, ve své podstatě je neútočný. Když se ho však podaří rozzuřit, je stálý ve svém hněvu a je těžké ho zastavit. Tento rys se nejednou projevil a nadále se projevuje i v našich dějinách a málokdo tuší, jak hluboko až sahají kořeny naší stálosti, kterou mnozí chápou jako neohrabanost. Vždyť právě tato „neohrabanost“ nám dopomohla přežít tisíciletí bez státu a zachovat si přes duchovní i hmotný útlak svou podstatu.

Silné uctívání Matky Země je příznačné v podstatě pro všechny převážně zemědělské přírodní kultury. Má však i jiné podoby, než jen vyznávání plodonosné síly. Země byla našim předkům už odedávna známa jako bytost, která není jednoduše a vedle své hmotné různorodosti má i různorodost duchovní. Země má mnoho pramenů i pramínek zemské síly, zemské živý. Ty jsou na různých místech. Zemská síla vyvěrá často na vršcích, vrších i kopcích. Proto právě tam byly velmi často nejen posvátné lesíky, ale i kamenné znaky a kruhy, na jejichž místech později postavili křesťanské svatyně. A proto i pro naše předky bylo důležité vystoupit „na horu“ a vykonat tak obřad vnitřního přerodu a obrození – ne náhodou buditelé národní a přírodní vystupovali na horu, ať už to byl Ludovít Štúr, nebo Ľudo Ondrejov. Lidé původní víry velmi dobře věděli, proč navštěvovali z duchovních důvodů právě tato místa a křesťanští knězi pravděpodobně tato místa zastavěli nejen z důvodů potlačení původní víry. Nejen kopce však byly uctívány jako prameny zemské síly. Též zlomy v zemské kůře byly často z podobných důvodů navštěvovány. Hlavně duchovně slabými lidmi byly některé obcházeny a označovány za dračí žíly. Přebytek zemské síly může skutečně duchovně méně silného, avšak vnímavého člověka vystrašit, podobně, jako obyčejný měsíční úplněk. I když zemská síla je méně vhodná pro člověka než síla rostlin, její účinek na člověka je nepochybný. Za úvahu stojí, proč ti, kteří se i když jen na krátkou dobu dostali z jejího dosahu a vyletěli do vesmíru na kosmických lodích, proč všichni po návratu na Zem trpí duševními chorobami. Dnešní věda tento jev považuje za záhadu...

Vědomí o zemské síle bylo na Slovensku až donedávna doložitelné i obřadem doprovázení duše. Mrtvého v mnoha slovenských krajích kladli přímo na zem s vědomím, aby svou sílu odevzdal Matce zemi. Hlavně na jaře při hospodářských obřadech byly do země zaorávány oběti – například skořápky z velikonočních vajíček. Matku Zemi však uctívali i v době dožínek – sběru jejích plodů, ale i v době zimního slunovratu, který byl počátkem roku i počátkem hospodářských kouzel (uctívání) – obsypávání na Ovseň se zachovalo místy dodnes.

Země jako živel přetrvala i v lidovém léčitelství. Nejznámějším projevem v tomto směru je snad léčivé bahno, avšak se zemí souvisí několik lidových léčebných postupů.

Důležité bylo pro Slovenky a Slováky odjakživa i duchovně-hmotné spojení se zemí v podobě tanců. Stavby vytržení a nabytí se zemskou silou dosahovali například i při odzemcích, prastarým nástrojem určeným pro styk se silou země byl ozembuch.

Rozprodávání země u Slovenů a Slováků bylo nemyslitelné. Tlaky směrem k rozprodávání krajiny jsou v příkrém rozporu s naší kulturou.

Při pohledu na neúctu k Matce zemi je zjevné, že zaslepenost spotřebnické pakultury výrazně ohrožuje nejen slovenské duchovno a život našeho národa, ale celé lidstvo a jiné lidské bytosti žijící na této planetě, včetně samotné Země. Ty, kteří zohavují tvář posvátné Matky země svými sobeckými duchovně-hmotnými zvrátky a v honbě za zisky s ní zkoušejí kupčit, kde se dá, je možné bez rozpaků označit za duchovní odrodilce a nebezpečné nenažrance. Pokud tato nezažranost překročí únosnou míru, Země se může tvrdě vypořádat s lidským plemenem. Je důležité, aby co nejdříve dcer a synů země dospělo v co nejkratší době k vědomí a souladu s Matkou zemí.

Voda

Z hlediska evropského cítění je možné Sloveny označit za národ s mimořádně silným uctíváním vody. Už podle Prokopia (6.století) Slované uctívali prameny a studánky, řeky a vodní víly. V rámci evropské rovnováhy, kterou i dnes ohrožuje přebytek živlu ohně, projevující se násilím a bojovností, z tohoto hlediska je zjevná i role novoslovenské kultury. Už od nejstarších známých dob byla voda posvátným živlem, což se projevovalo i v mnoha obřadech. Například i v obřadě zimního (vánočního) slunovratu, který začínal ráno tak, že ten, kdo první vstal, nabral vodu ze studánky a ostatní jí pokropil – tento zvyk se ztratil v dobách, kdy byly původní slunovratové koledy násilně změněny v křesťanské a pod stromečkem - znakem původní přírodní víry - přibyl vánoční Betlém...

Podobně jako v křesťanství, i v původním slovenství však byla voda posvátnou tekutinou. Jenže vodou se ve slovenství světilo častěji. I když se takové obřady nenazývaly křtem, podobnou roli plnila voda už při umytí novorozence. Posvátnost vody na Slovensku však přetrvala během svátků Svěcení jara (které byly zase „přeonačeny“ na Velkou noc), i když obřadní jarní koupání v řece je dnes už výjimečné. Velikonoční „polévačka“, tedy pokropení, či polítí životodárnou, posvátnou vodou rozhodně není křesťanským zvykem. Polévali však nejen chlapci děvčata. Například na Liptově když vesničtí mládenci na Turice naložili na vůz máje (stroměčky, které šli sázet, nejprve jako strom života pro celou dědinu, někdy i významnějším vesničanům, ale hlavně všem svobodným děvčatům, i malým) hospodyně je na voze oblévaly vědry s vodou (aby byli duchovně očištěni při takovém váženém obřadu). Oblévače se těšil také první oráč – stařešina i hospodář, oblili jeho a rovněž pluh. Voda - řeka či potok - hrála důležitou roli i při duchovním čištění stáda, obřad prohánění přes zkřížené valašky (sekery, motyky, řetězy) se konal právě u mostu nebo na mostě. Uctívání vodních toků, známé z Prokopiových pozorování Slovanů, je tedy možné na Slovensku dokázat i ve dvacátém století. Nasvědčuje tomu mimo jiné i dávání oběti potoku či řece v době výhonu ovcí na pastvu – u přechodu přes řeku v některých krajích nasypal bača do vody trochu soli. Rovněž zde přežilo i Prokopiem zmiňované uctívání vodních víl, což dokazují mnohé lidové pověsti.

„Kouzla“ vody byly zaznamenány i v období letního slunovratu – děvčata pouštěla věnečky po řece, která měla splnit jejich milostné očekávání. Během celého roku se lidé hlavně ráno umývali ve studené vodě – věřili, že je to zdravé a že je to dobré i na sílu. Vodu považovali za nositelku síly v širším smyslu – například některé věštecké obřady děvčat se vykonávaly tak, že obřadní rostlinu polévali vodou přenesenou v ústech. Největší uctívání vody však přece jen bylo na jaře. S vítáním jara se spojuje i čištění studánek. To přetrvalo místy dodnes. Zvyk v některých krajích byl takový, že nejpozději do Turic musely být studánky a prameny vyčištěné, jinde se tak dělo v zásadě už v průběhu Vítání jara – velké noci. Bylo by zajímavé tento náš obřad přivést dnes do důsledků – včetně tvrdého, krutého a soustavného trestání znečišťovačů vodních toků. Je to skutečně vhodné, vždyť na Slovensku většina spodních vod přímo závisí na čistotě vodních toků. Proto nemůžou být zcela zdraví lidé, kteří pijí nečistou vodu – ta znečišťuje stejně duši, ducha i tělo. Podobně jako staří Indové, i Slované uctívali řeky – tekoucí vody. Dokonce i soutoky řek. Ne náhodou byly staroslovenskými duchovními středisky například i Děvín – soutok Dunaje a Moravy, ale i Komárno – soutok Dunaje a Váhu (v Indii byla nejsvatější města na soutoku řek). Ne náhodou se i Morena vynášela do vody, do očištěného živlu, který byl spojován s věčností, s nekonečnými příchody a odchody, s opakujícími se úmrtími a zrozeními. Řeka patřila k symbolům věčného života – možná že i proto Sloveni ctili více tekoucí než stojatou vodu. Stejně jako například v řeckém horoskopu, nebo v čínské či indické kultuře, ve slovenské kultuře je voda rodu ženského nejen z duchovního hlediska, ale i z hlediska jazykového (na rozdíl od například jazyků germánských, v němčině je voda rodu středního). V prastarém indoevropském sanskrtském

jazyce se „voda“ řekne „oda“. **Zajímavé je, že v germánském panteonu, v němž jsou ženské hodnoty v pozadí, je bůh Wodan, jehož jméno nezní německy, ale slovensky.**

Voda byla spojována nejen s věčným životem, ale i s Cestou. V této souvislosti je zajímavá zvuková shoda slovního základu slov voda a vodivé, či vodit. Voda byla spojována také se životní silou. Patrně i proto se v lidové slovesnosti zachovalo množství vodních bytostí, hlavně víl, které upoutali například i Janka Kráľe (zakletá panna ve Váhu). V tělech živých bytostí je právě vody nejvíc... Sloveni ovládali mnoho postupů, jak využít sílu vody. A to nejen v obraně – zachovali se zmínky o tom, že Slované byli zvláště obávanými protivníky, když měli za zády vodu. Zvědové dokázali za pomoci třtiny dýchat pod vodou. Mnohá sídla Slovenů byly v močálech a na říčních ostrovech. Voda se však používala mnohem častěji k účelům mírovým – například na věštění a léčení. Vodu bylo nutné poskytnout pucestnému, u vody začínal umytím každý den. Samozřejmě, voda nemohla chybět ani v lidovém léčení. Počínaje živou bohatě nabitou vodou známou z pohádek jako „živá voda“ přes ranní umytí a jiné otužování ve studené vodě až po léčivé a jiné odvary a zápary, obklady a staroslovanské sauny. Nakonec i vaření, to jsou, obrazně řečeno, kouzla vody (a ohně) a ne náhodou je vaření nejzdravější tepelnou úpravou stravy. Při pohledu do našich často znečištěných potoků a řek je možné prohlásit v naší duchovní i hmotné kultuře stav ohrožení. Svěcení jara starých Slovenů nebylo myslitelné bez čištění studánek, což se zachovalo v mnoha slovenských vesnicích dodnes. Tam ještě přežívá mnoho zdravých duší.

Vzduch

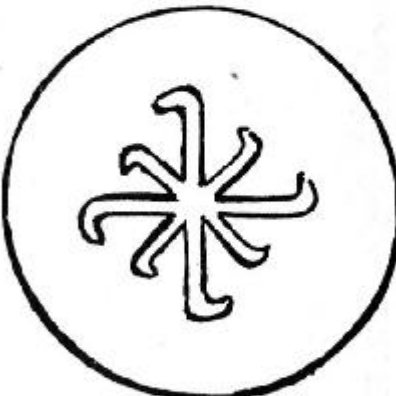
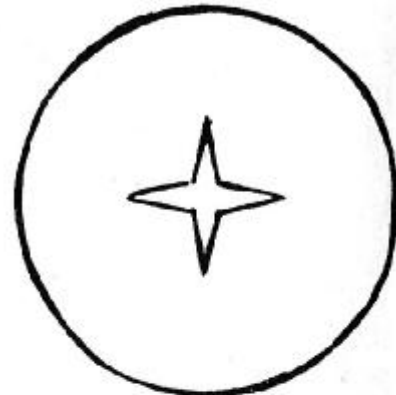
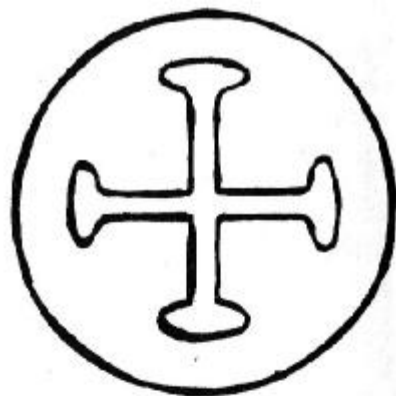
Vzduch byl odedávna považován nejen za uctíváný živel, ale i za živel důležitý z hlediska rozjímání (meditace) a modlitby. Už samotné slovo „vzduch“ má zjevnou souvislost se slovem duch a dech (a slovo duch se slovem duše). Spojitost mezi slovy dech a duch i duše se v některých slovenských nářečích zachovala dodnes. Například ve středoslovenském spojení „utíkal, sotva mu duch stačil“, případně ve spojení „vydechnout – vypustit duši“ a v množství jiných. Staroslovenští duchovní ovládali některé dechové duchovní postupy, podobně jako například jogíni uskutečňující prána-jógu. Sloveni chodili na posvátná místa se „zatajeným dechem“, tedy se ztišeným, jemným dechem, podporujícím vnímání a otvírajícím duši. Ze slovanské (dnes už německé) Rujany je například znám záznam, podle něhož mohl vstoupit do chrámu jen (předkřesťanský) kněz se zatajeným dechem. V lidových duchovních postupech a v čarování je častým úkonem fouknutí, či dechnutí (i ve slově „dýchat“ se spojuje dech s duchem). Nakonec, vnímavé malé děti se ne náhodou často uklidní, když jim bolestivé místo pofoukáte... Určitým způsobem rozjímání dechem je i zpěv či hra na píšťalu, fujaru či jiné dechové nástroje s lahodným zvukem.

Ve slovenských pověstech, pohádkách, baladách, písních... vystupuje množství bytostí pojících se se živlem vzduchu, jako Vánek, Větrík, Vichr, Smršť, Uragán, Pohvizd, Meluzína, Metelice, Oblačník, ježibaby, oblační víly...jejichž prostředím je živel vzduchu. Soudě podle lidových písní, v nichž je větrík nejednou osloven, aby zanesl zprávu milému a podobně, bylo vědomí o pohyblivém živlu vzduchu zřejmě využíváno při přenosu myšlenek.

Vítr či vzduch byl také živlem využívaným k duchovnímu putování.

Vzduch (či vítr) v lidské povaze a povaze národa představuje volnost, svobodu, pružnost, nestálost. I když duchovní slovenství se neprojevovalo nadbytečným a nezvládnutým živlem vzduchu, jaký dnes můžeme pozorovat například ve hmotně vyspělých a duchovně úpadkových státech, což se projevuje mimo jiné až chorobným přijímáním nových vlivů bez výběru a zavrhováním čehokoliv starého, vzduch ve slovenství má své pevné místo. Projevuje se to například tím, že Slováci byli od nejstarších dob k cizím vlivům poměrně přátelší i když nepopřeli své kořeny.

Vzduch je dnes ještě více použitelný v léčitelství, než v minulosti - samozřejmě čistý vzduch, který hojně využívají i moderní lékaři. Staré léčebné postupy, spojené s různými dechy a foukáním (dech a fouknutí je použitelné při hromadění, přenosu a usměrnění životní síly – živly) byly potlačovány církevní mocí i medicínou, což však neznamená,

Některé ze znaků starých Slovenů. Čtyři ramenné prakříže znamenají také čtyři živly.

že by zcela vymizely. Podobně jako jiné živly, i vzduch je dnes mimořádně ohrožen. Opět se setkáváme se stejnými těžkostmi, jako u země a vody – hlavně se znečištěním.

Ale nejen v nejhroženějších městech, ale i v lesích dnes už vysychají stromy, které jsou ničeny špínou z továrenských komínů. Šetříme na čistících zařízeních a nešetříme krajinu ani sami sebe. Jsou nepříznivé zdravotní následky znečištění vzduchu na obyvatelstvu snad přijatelnější a méně nákladné a výhodnější, než rozumně usměrněná výroba s přísným dohledem na přírodní souvislosti?

Tak jak živel vzduchu v lidské povaze představuje všesvětové, vesmírné cítění, tak ve své hmotné podobě není ohraničitelný hranicemi státu. Je to jeden z množství důvodů, proč je pro kteroukoliv probuzenou bytost důležité přírodní cítění v celém světě.

Oheň

Oheň se dodnes projevuje ve slovenské kultuře jako výrazný duchovní prvek, který přetrval v mnoha zvycích i v umění. Samotné slovo „oheň, ogeň, ageň“ má ve slovenském a jiných slovanských jazycích přímou souvislost se staroindickým védským, sanskrtským slovem Agni (oheň, ohňový duch, ohňové božstvo). Slovo „vatra“ má zase přímou souvislost se staroíránským slovem „átar“ stejného významu.

Nejnámějším zvykem, spojeným s vědomím o posvátnosti ohně, je letní slunovrat a tradice slunovratových (jánských) ohňů, která dodnes přežila. Zpravidla čtyři ohně (rozložené na čtyřech světových stranách určených podle Slunce, slunečního ohně) či ohnivé kruhy jsou součástí příznačné sluneční symboliky. Skákání přes vetry a divoké tance s pochodněmi poukazují na předkřesťanské obřady během svátků letního slunovratu, bez tohoto ohně se neobešlo pasování mladíků za muže a bojovníky (ohnivé zkoušky přetrvávají v lidové slovesnosti – v pověstech o horných chlapcích, ale například i v tom, že podle původní víry se při skocích přes vysokou vatra nepopálil ten, kdo je duchovně čistý). Svátky letního slunovratu se ve starších dobách podle všeho neobešly bez tanců v popelišti, tak, jak to dnes dělají Bulhaři. Pro zimní slunovrat-Vánoce byl rovněž příznačný ohnivý obřad, který se zachoval například zčásti u jižních Slovanů a u Keltů – pálení kmene, avšak u nás z něj zůstaly pouze svíčky na vánočním stromečku. Podobně se bez ohně neobešlo ani Svěcení jara (Velká noc).

Pavol Dobšinský ve svých popisech živých slovenských původních zvyklostí zmiňuje jarní obřady, při nichž mělo velký význam očištění využitím ohně a dýmu. Zapálení nového ohně v pecích třením dřev je v tomto období rovněž nejspíše předkřesťanský zvyk. Takto zapálený oheň byl poté udržován, na vesnicích se dodnes snaží lidé rozfoukávat staré uhlíky v peci a nezapalovat nový oheň. V podstatné části domácnosti ještě na přelomu století udržovali v domácnostech i v létě oheň vyrobený křesadlem. Pokud vyhasl, hospodyně nezaložila nový oheň, ale šla k sousedům pro uhlíky, aby byl v domě oheň posvátný – založený v době svátku. Pokud jsou dvě pece, ve větších domech i dnes, v době zápalek, na vesnicích v druhé peci nezapalují nový oheň, což by bylo nejjednodušší, ale na lopatce přenesou uhlíky do druhé pece, aby oheň v domě měl jednoho ducha. Očistný oheň se hojně používal při různých duchovních úkonech, jako při věštění, čarování a léčení. Staří Sloveni, podobně jako předtím zde žijící lid popelnicových polí neznámé národnosti (zřejmě máme i něco z jejich krve) a podobně jako Indové, mrtvé spalovali. Spalování mrtvých podtrhovalo vědomí, že přes bránu smrti není možné procpat do dalšího života našetřený majetek, jak se o to pokoušely národy, které pohřbívaly mrtvé spolu s jejich majetkem. Možná i proto Sloveni podle dobových zmínek neznali chamtivost. Spalování mrtvých církev zakazovala, podobně jako pohřbívání na křižovatkách a pod starými duby a lípami. Křesťanství však očištnou roli ohně převzalo od přírodních národů hned ve svých počátcích a dodnes není zapalování svíček na hřbitovech náhodným jevem. U nás je pálení svíček nejčastější na takzvaný svátek všech svatých, dodnes označovaný „pohansky“ jako „Dušičky“, „Zadušičky“. Což není nic jiného, než předkřesťanský původní slovenský svátek (i když ne jediný), spojený s uctíváním duší mrtvých předků. Původně na hrobech nebyly zapáleny svíčky, ale řádný oheň – ze dřeva.

Oheň nechybí v lidových písních, ani v písních, které vznikly v obdobích duchovního a národního probuzení. Pohádky jako Dvanáct měsíčků a pověsti o horných chlapcích poukazují na ohnivé rozjímání (meditace,

spočívající jednoduše v pohlížení do ohně a v souběžné duchovní očistě). Přeskakování vater a pověst o bojovnické zkoušce Jánošíka, který udržel bez mrknutí oka pod pupkem žhavý uhlík předtím, než dostal kouzelnou sílu, zase poukazují na duchovní postupy předkřesťanských duchovních, kterým ani přímý dotyk s ohněm neublížil a na zkoušky mužnosti, kterými procházeli mladíci při základních duchovních zasvěcováních. Obřadné očisty ohněm (i jinými živly) církevníci zakazovali (už ve Starém zákonu je starožidovský příkaz – nenecháš se převést vědomcem přes oheň..., což slovenské obřady nijak nezastavilo – Sloveni a Slováci ctili nadále svůj zákon – přírodní...).

V dnešním světě je nahlížení na oheň jako posvátný živel nezvyklým jevem. Následky jsou nedozírné: oheň je zneužíván na každém kroku. A to nejen v nadbytečné výrobě, jehož následkem je stále větší narušování přírody na Zemi a v její těsné blízkosti. Duchovní oheň už není ani tak využíván k duchovním cílům, na plnohodnotný život, ale díky spotřebnímu světonázoru je duchovní oheň využíván k sobeckým a útočným záměrům. Takto živořící masy díky neměnným přírodním zákonům za trest duchovní oheň ztrácejí a pohybují se jako stádo otroků téměř bez živly (téměř bez aury), což je jistě zdravé a životu nebezpečné. Takoví lidé jsou necitliví, mají otupené vnímání, proto dennodenně sedí před obrazovkou a čumí na uchylácké vraždy, bez kterých by se asi nevzrušili a na přihloupou sexuální gymnastiku, která má se skutečným milováním a pářením jen pramálo společného. Oheň je pro sladěného člověka věrným přítelem na duchovní cestě. Pro spotřebníka je však prostředkem ke ztracení životní síly. Dnešní spotřebníci dokazují, že společenskou moc může mít i člověk s úplně zakrnělým vědomím a společnost mu beztrestně dovolí zbytečně spalovat množství našich přírodních zdrojů, protože je to pro jedince pohodlné. Hrají si s ohněm jako malé děti a je jen otázkou času, kdy se z toho počurají. Oheň není sluha, ani pán. Sám o sobě není nebezpečný, pokud se k němu přistupuje s vhodnou dávkou vědomí.

Charakteristické motivy z malby na ohništích.

Kříž – prakříž a šikmý kříž

Jedním z nejzajímavějších omylů je pověra o tom, že kříž k nám přinesli křesťané. Je sporné, zda je vůbec kříž oprávněně považován za křesťanský symbol. Židé totiž kříž neuctívali – a křesťanství, které vzešlo z jejich kultury, rovněž ne. Kristus vůbec nebyl přibit na kříž, ale na „téčko“ – na dvě klády ztlučené ve tvaru písmena T. První století po Kristu byla znamením křesťanů ryba, nikoliv kříž. Je zamyšleníhodné, zda kříž nebyl použit záměrně jako chyták při šíření křesťanství v Evropě – kříž zde byl „pohany“ už dávno uctívány. Nejstarší doložený kříž je nakreslen na stěně jeskyně čtyřicet tisíc let před Kristem. Kříž znají nejen buddhisté, ale i mnoho přírodních národů. Samozřejmě – kříž rovnoramenný, často umístěný v kruhu. Přesně takový kříž uctívali dávní Slovinci a Slovenky. A tento rovnoramenný prakříž, který od „pohanů“ převzali i křesťané, je v původní – předkřesťanské formě dodnes na Slovensku uctíván. Je možné ho nalézt na výšivkách, ale i na kraslicích, rovněž na domech, ale i náhrobních kamenech, či na místech pálení slunovratových ohňů. Je to přesně ten samý kříž, jaký se našel po Slovincích předkřesťanské víry na posvátných místech – nositelem tohoto tvaru byly čtyři vatry, ale i na špercích, zbraních, na dně nádob, na posvátných předmětech... Rovněž byl zpravidla zobrazován v kruhu, tak jako například buddhistické či indiánské kříže. Stejný kříž byl ve velkém uctíván přes zákazy i v podobě křížených cest, u nichž rostou dodnes „čtyřlípky“, zmiňované v našich pohádkách, pověstech a lidových obřadech. V této souvislosti je na místě podotknout, že v lidové slovesnosti se zachovaly i důsledky boje církevních představitelů proti našemu původnímu duchovnu, což vedlo nejednou k pohanění tohoto duchovního obrazu. Křížené cesty, tato místa starých (církví zakazovaných) hřbitovů, tato místa, kam chodili vědmy, a nejen ony, sbírat léčivé bylinky, se zachovala dodnes a mnohé z nich jsou zachovanými více než tisíciletými posvátnými lesíky. Některé je možné ještě dodnes poznat podle čtyř starých stromů, zpravidla líp – zasazených ve čtverci (to jsou ty „čtyřlípky“).

Co vlastně tento kříž znamená? Čtyři světové strany. Není se čemu divit, že právě v samém středu tohoto dnes zakletého světadílu, tedy na Slovensku, byly křížené cesty tak výrazně uctívány. Zde je totiž nejedna duchovní křížovátka mezi různými silami, zde se spojuje východ se západem, sever s jihem...

Čtyři ramena kříže představují i čtyři přírodní živly – čtyři skupenství hmoty a síly: země - tuhé, voda - kapalné, vzduch - plynné, oheň - plazmatické (tak je to vysvětlováno nejen v našem pradučovnu, ale i v duchovních učeních Asie, Indie či původních Američanů).

Prakříž znamená i zkřížení dvou protichůdných sil, zkřížení dvou prvků, dvou podstat ženské

"Květnatý" prakříž na ženském kožíšku.

a mužské, vodorovné a svislé, ohně a vody, zkřížení světa hmoty se světem duchů. Podobný význam má také šikmý kříž – kříž ve tvaru písmena X. V něm je zvýrazněn ochranný význam tohoto obrazu, obě zkřížené úsečky mají rovnoprávnou polohu, jen v zrcadlovém obrazu. Je možné ho najít nejen v Tibetu, ale i na Slovensku jak v prvním tisíciletí na kraslicích, přeslicích, zbraních či jiných předmětech, tak i dnes – na črpácích, valaškách, komínech, výšivkách... Se šikmým křížem jistě souvisel jeden ze způsobů věštění starých Slovanů, při němž byl převeden kůň přes zkřížená kopí. Velmi podobný zvyk zaznamenal v novověkém Slovensku Pavol Dobšínský – u pastýřů v době svěcení jara, kteří přes zkřížené motyky či valašky převáděli (přes most, potok či řeku) dobytek. Dodnes je možné najít tento ochranný kříž i na komínech domů a v některých lidových obřadech – tancích, čarováních, léčení... Rovnoramenný kříž v kruhu – tedy už nikoliv šikmý kříž, ale prakříž, má také význam slunečního symbolu.

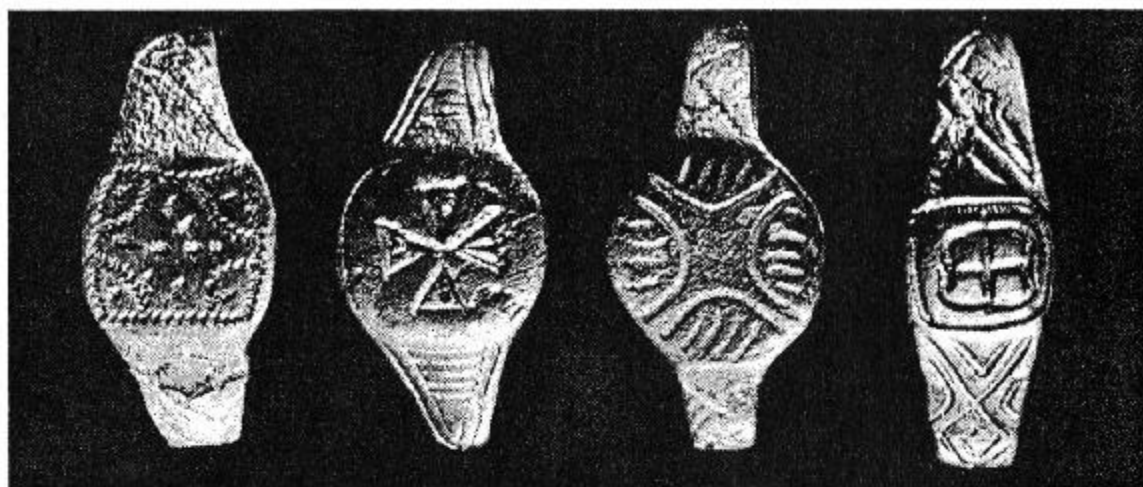
Na Slovensku je dodnes poměrně častý na kraslicích, na výšivkách, dřevořezbách, na domech, v různých svátcích, v lidových, hlavně obřadních tancích... Někdy mívá zahnutá ramena, což zvýrazňuje kruhový pohyb. U Slovanů a Slováků mají zpravidla zahnutá ramena tvar dvou otazníků. Tedy nikoliv dvou „S“, jak je tomu ve svastickém symbolu, který použili a zneužili Němci v období nacistického úpadku, čímž nejspíš oddálili obrodu původního evropského duchovna.

Prakříž, podobně jako jiné obrazy přírodního vědomí a víry, však není pouze evropskou záležitostí. Je možné jej najít v Indii, ale i u muslimů, v tradiční japonské kultuře, na Sibiři, v Africe i u Indiánů severu a jihu. Je v kulturách hmotně majetných i téměř nemajetných. Má podobný smysl, jako jin-jangová monáda – orientální znak, který se snoubí s prakřížem na některých slovenských znacích (viz znázornění).

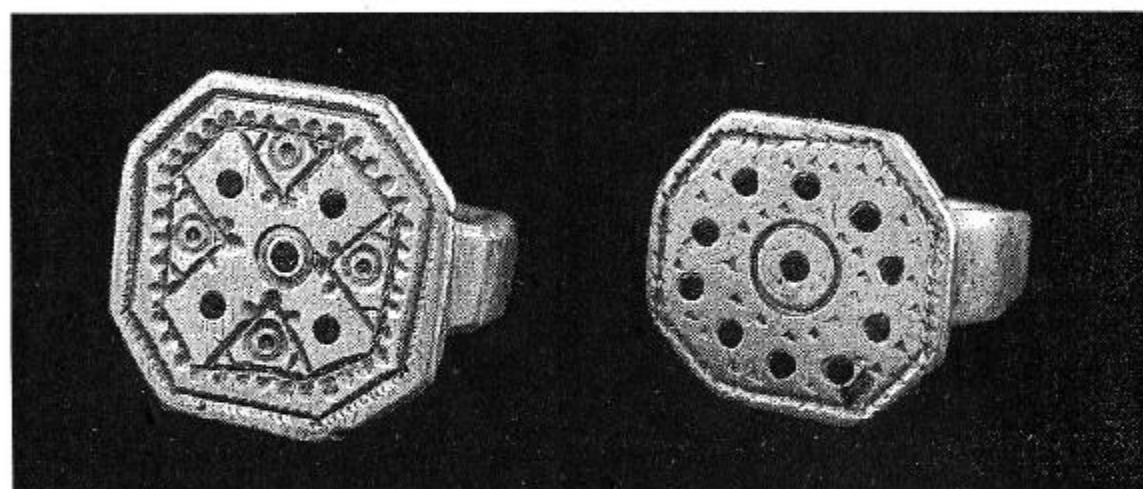
Prakříž je na rozdíl od křesťanského kříže s jedním ramenem delším, rovnoramenný. Rovnoramennost, zvýrazněná kruhovým označením, je snad jedním z nejladnějších obrazů vesmíru, jaký je možné plošně nakreslit. Ne náhodou si ho za svůj zvolili zdravotníci a ve svém státním znaku ho mají Švýcaři. My máme ve státním znaku golgotský kříž utrpení. Zatímco křesťanský kříž je znakem utrpení, náš prakříž je znakem ladnosti, zdraví, vyrovnanosti, síly, dokonalosti a vesmírného souladu.

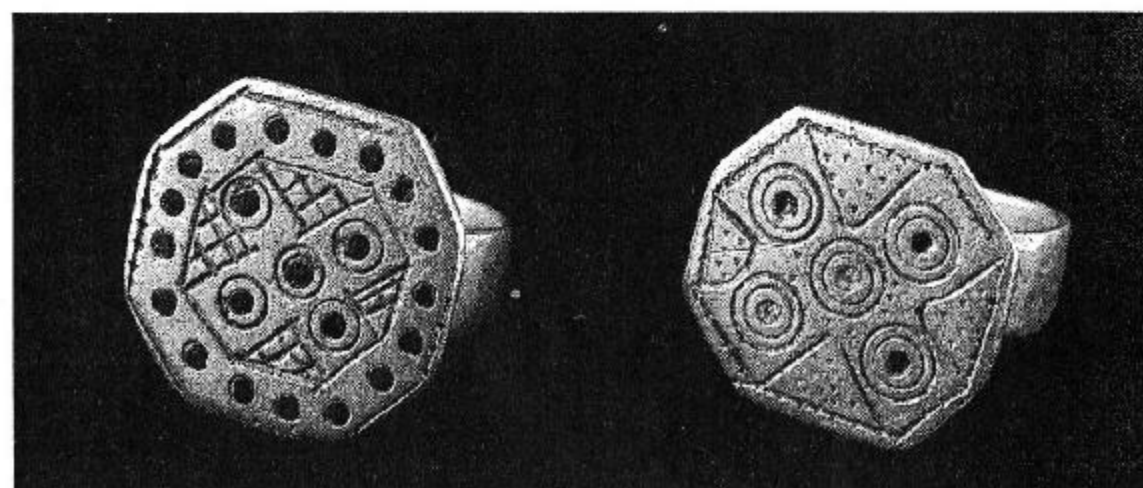
Znaky ze spony, Brezová,
přelom 19. a 20.století -
pták s prakřížem.

Stříbrné pečetní prsteny se znaky a nápisy na štítcích.

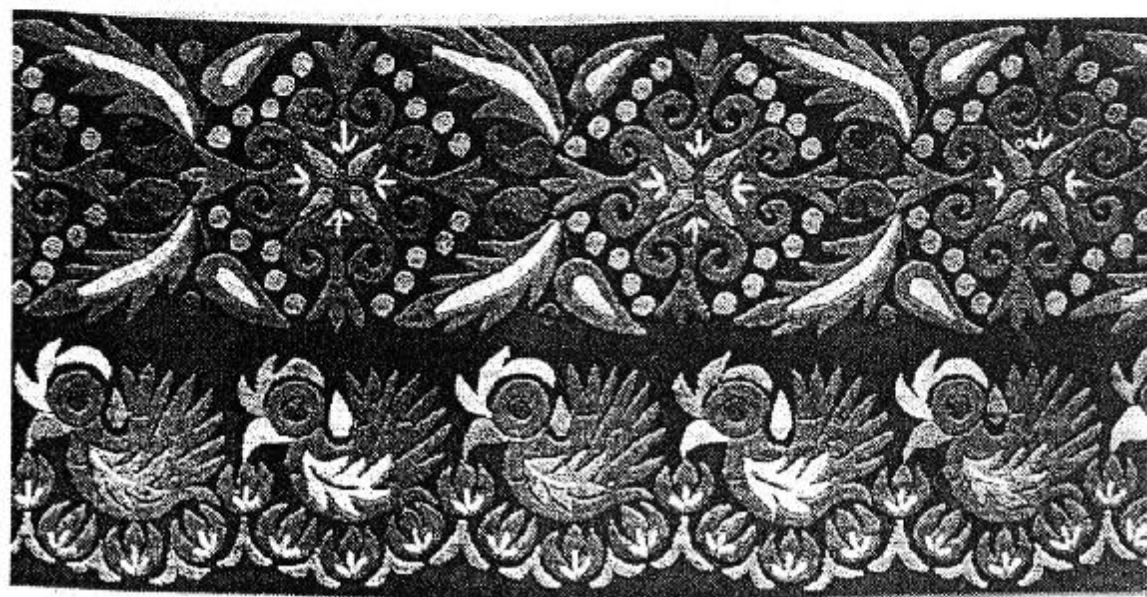
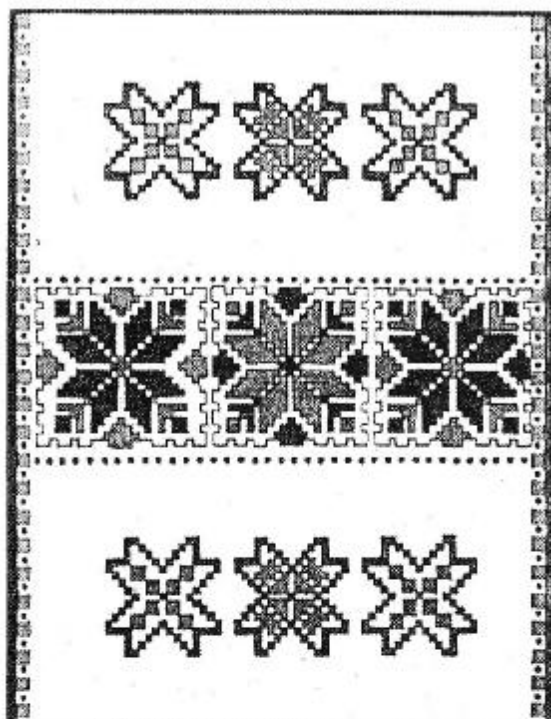
Prsteny mosazné, Liptov a Liptovská Lúžna, 19.-20.století.

Mosazné prsteny, Slovensko, 19.-20.století.

- Prsten mosazný s rostlinným vzorom, Liptov, 19.století.
- Vzory z kutných plachet, okolí Vajnor, 19.století.

Detail vyšívanej zástěry, Jablonica, rok 1930.

Posvátný kruh – čarovné kolo

Ochranný, posvátný kruh patří k základním projevům původního slovenského duchovna. Tento ochranný kruh je možné objevit na více než tisíciletých slovenských vykopávkách – na dně nádob či na soškách duchovního významu. Často je v takovém kruhu umístěn další symbol – prakříž, tedy rovnoramenný kříž, zpravidla čtyřramenný, méně osmiramenný, někdy se zahnutými rameny, znázorňujícími otáčivý pohyb. Obřadní místa starých Slovenů byla často ohraničena kruhovým valem. Je přirozené, že naši předkové, podobně jako například severoameričtí Indiáni, o nichž je to známo, ale i množství jiných, méně známých přírodních národů, měli vědomí jakéhosi vesmírného kruhu. A to nejen proto, že při určování času vycházeli z kruhového pohybu Slunce, Měsíce, Země..., a že si byli vědomi kruhových potravinových řetězců v přírodě, přičemž sami se cítili být jejich součástí. Znali také kruh života, kruh činů a jejich důsledků – „karmy“ (ve staré slovenštině se kruh řekne karug, oslava věčného života při pohřbu se u nás dodnes označuje jako kar, kruhový tanec – karička, takto lépe porozumíme staroevropskému – vědskému slovu karma).

Dodnes přetrvává posvátný kruh v neuvědomělé formě, například na našich výšivkách či v jiných výtvarných projevech, na špercích nebo v lidových tancích, které jsou buď otáčivé, nebo se tancují v kruhu (od karičky až po odzemek). Posvátný kruh však přetrvává i ve formě uvědomělé – využívají jej například někteří lidoví léčitelé a vědmy jako ochranný prostředek. V dávné minulosti byla s nekonečným kruhem spojena také víra v posmrtný život – staří Slováci věřili, že po odumření těla duše nadále žije, pokračuje v dalším životě s jiným posláním. Běžné bývalo spojení „rodinné kolo“, dnes častěji „rodinný kruh“. Ale společenské „kruhy“ mohly být i jiné – od tanečního či jiného kola ženy a muže až po kolo národa. Tento „národní kruh“ přetrval i v jedné z pověstí, která zdůvodňovala, proč se usadili goralé (horalé, kteří jinak žijí na úpatích Tater) až kdesi na jihu u gemerské říčky Rimavice. Podle této pověsti se kdysi všichni Slováci setkali na Kráľově holi (podezřelý název, že?) a když se už na té Kráľově holi sešli, tak si tam postavili – co asi – čarovné kolo. Postavili si takový kolotoč, který je z té stokrát opěvované horské pastviny rozhodil na všechny strany.

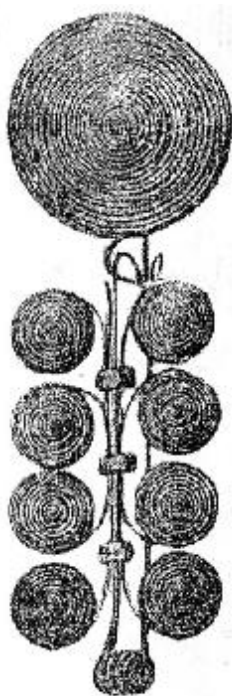
„Čarovné kolo“ se velmi často zjevuje v kouzelných úkonech a obřadech, v minulosti se často označovalo také jako „kráž“. Dodnes je častým prvkem „dobrých kouzel“, tedy toho, co nazýváme „bílá magie“. Na obřadních a posvátných předmětech i v lidových duchovních postupech je možné někdy objevit i dvojité kolo. Dvě soustředěné kružnice představovaly to samé, co jedna, ale znásobovaly účinek čarovného kola. Někdy není krouživý pohyb zobrazen jako kruh, ale jako šroub, tedy spirála. V lidovém umění je to možné vidět na některých črpácích (některé mají dokonce hlemýžďovitě zakončení), na starých špercích, ale i výzdobě stromu života, též při tanci karičce („dělat hlemýžď“).

Čarovné kolo je však využitelné i ve hmotnějších oblastech – například při koloběhu surovin a šetrném obnovování zdrojů, které dnes označujeme jako „recyklace“. Nakonec – i takový zákon o zachování energie není ve skutečnosti ničím jiným, i když jen málo lidí si uvědomuje jeho skutečný

Črpák severoslovenského typu.

dosah, například i v duchovní oblasti. Pokud „čarovné kolo“ opravdu platí, tak nic na světě ve skutečnosti zcela nezaniká, tedy ani naše čarovné kolo – náš posvátný kruh.

Bronzová spona z
Púchovské skály.

Staroslovenská železná faléra - 8.století,
Komárno.

Jeden ze stříbrných předmětů a okras
(7.století - Zemianský Vrbovok).

Rok

Kruh roku, odvozený od kruhu Slunce a Země, nebyl v žádném případě nějakým mlhavým pojmem ani v dobách předkřesťanského kalendáře. Náš původní kalendář byl slunečně-měsíční, tedy přírodní, přičemž dobu měsíčního úplňku a slunovratů dokázali původní duchovní poměrně přesně vypočítat. V minulém roce například byly na Moravě zveřejněny zajímavé věci. To, že církevní vůdcové usilovně ničili jakékoliv důkazy původní kultury, kterou všemožně pošlapávali, je zřejmé. Nezničili však jedno – polohu křesťanských chrámů, které byly postaveny na staroslovenských obřadních místech – podobných staroindickým nezastřešeným chrámům, vyznačených pouze kamenným, nebo jiným kruhem. A křesťanské chrámy tak nechtě ukazují svou polohou v důležité svátky našeho prastarého slunečně-měsíčního, přírodního kalendáře. Samozřejmě takové chrámy stojí nejen na Moravě, na Slovensku a v jiných zemích jich rovněž není málo, málo je spíš pozornosti, která je takovým záležitostí věnována. Některé prvky staroslovenského roku se šířily i do jiných zemí – například slovenský vánoční Kračun (nejkratší den v roce, oslavují jej i potomci Keltů, avšak pod anglickým názvem Shortest Day) považují už dávno za svůj také Maďaři – nazývají jej karácsony, stejně jako například středu (szerda). Maďarský národ na vesnicích přebíral i slovenské rusadelné svátky – volby turočnických králů, avšak uherský stát to od roku 1673 spolu s církví razantně zakazoval. Přesto se to na Ponitří, Pováží a jinde ještě dlouho zachovalo, na Liptově (Sliače) dodnes. Kračun převzali také Rumuni, i rumunsky zní stejně – Kračun.

Slovenský rok byl plný svátků a zábav.

Jak vypadal staroslovenský rok? Podobně jako novoslovenský. Na každý měsíc připadal alespoň jeden výroční svátek – buď odvozený přímo od přírodního kola Slunce a Země, nebo od hospodářských prací. A ten se neoslavoval v žádném případě jen jeden den, vždyť jenom taková svatba trvala i v chudých rodinách alespoň tři dny. Svátků bylo habaděj a ještě víc různých veselí. Obraz temného feudalismu, jaký máme v dějepisných učebnicích, posloužil k omluvě celoroční komunistické či kapitalistické otročiny. Člověk zrozený a žijící v původním duchovnu si vybíral práci i dobu práce a oddechu, samozřejmě, v závislosti na přírodě. Když úroda rostla nebo byla sklizena, neexistovalo žádné „na panské“. Lidé v těchto pracovních „mezidobích“ opravovali nástroje, dělali podružné práce, ale i rozjímali, milovali se, chodili na sběr lesních plodů, na lov, rozjímali, zpívali, hráli a veselili se víc, než dnes. Jistě, neměli tolik hmotných statků, nástrojů, jako máme dnes, ale – zdá se, že byli šťastnější než houfy lidí, které potkáváte denně na ulici.

Samozřejmě – když byla válka nebo nákaza, umíralo se. Ale – dnes se neumírá? I před stoletími a tisíciletími byla období míru a válek. Ale – děti a ženy zpravidla nikdo masově nezabíjel – na rozdíl od dnešních „vědeckých“ dob. („Věda“ přinesla zbraně hromadného ničení.)

Je důležité pro člověka jako přírodní bytost být v souladu s ročním obdobím a podle toho se chovat. Důvod je jednoduchý – člověk není pro přírodu soupeřem. Může zničit některé živočišné druhy, svou rodnou planetu a znečistit blízký vesmírný prostor, to může, ale zničí tím sebe. Ten, kdo není v souladu s přírodou a ročním koloběhem, podléhá opotřebování těla a úpadku duše a ducha. Sladnému člověku denní, měsíční a roční koloběh neleze na nervy.

Sladěného člověka tyto kruhy naopak uklidňují. Vždyť jsou jednou z mála věcí, na které je možné se spolehnout. Staroslovenský kalendář je velmi podobný českému, který je zachován alespoň z hlediska jazykového, nikoliv však v podobě zachovaných původních svátků. Měsíce byly odvozeny, což je zjevné podle jejich názvů, od přírodních jevů v té době se vyskytujících – rozkvětání některých stromů, říje, led, záře – červánky, padání listů...

Některé výroční svátky ve slovenském kalendáři

PROSINEC – prosinec: Zimní slunovrat – Vánoce (původní Nový rok)

LADEN – leden: Hromnice

ÚNOR – únor: Masopust

BREZEŇ – březen: Jarní rovnodennost – Svěcení jara

DUBEŇ – duben: obřadní orba, výhon ovcí a další jarní úkony

MÁJ – květen: Rusalie, Turice – zádušní svátky (na Ducha). Stavění májek – volba vesnických králů a královen.

LIPEŇ – červen: Letní slunovrat – Vajano

ČERVENEC – červenec: dožínky

SRPEŇ – srpen: žně, dožínky

ŽIAR – září: podzimní rovnodennost, tření lnu a konopí

RUJEŇ – říjen: přástky (a přástové zábavy), dohánění ovcí do vesnic, spojené s odzemkovými a jinými tanci – „mitrové“ zábavy...

LISTOPAD – listopad: čarodějné dny

Měsíc, hvězdy

U Slovenů se Měsíc těšil velké úctě. Dosvědčuje to i množství přívěsků – lunic, které byly mimořádně oblíbené i po církevním převratu, i když církevníci často brojili proti přírodnímu souladu s měsíčním kolem. „Lunice“ jako šperk můžeme vidět i v dnešní době. Nosili je zpravidla ženy jako přívěšek na krk, ale i jako náušnice (muži nosili častěji náušnice kruhové). Na Slovensku byly měsíční znaky jako ozdobné a ochranné prvky zachovány dodnes, měnila se jen některá místa, na nichž byly vytepany či jinak znázorněny. Měsíční vlivy byly považovány za blahodárné z hlediska rozšiřování vnímání.

Měsíční kruh tedy v minulosti vnímaly nejen ženy, jejichž měsíční čistící koloběh je dán také pohlavním kruhem. Nakonec – i díky tomu si ženy zachovaly více vnímavosti než muži. V dobách přírodní víry však měsíční kruh vnímali i muži, například prostřednictvím již zmíněných měsíčních společenských a duchovních shromáždění a měsíční časomíry odvozené

Litý bronzový měsíčkovitý přívěšek náhrdelníku s hadími hlavami.

nikoliv od vymyšlených čísel v kalendáři. Vědmy a vědomci samozřejmě vnímali měsíční kolo ve větší míře. Vždyť při úplňku měsíce sbírali kouzelné rostliny (tedy léčivé i obřadní), při úplňku měsíce ve větší míře léčili, rozjímali, předvídali... Protože během úplňku měsíce z bytostí více srší živa. Životní síla se dostává mimovolně i těm, kteří se o to nějak zvlášť nesnažili, avšak tak, jak může vědomým prospět, tak může nevědomým neprospěť, pokud s ní umí nakládat, což se projevuje stejně i dnes. V době měsíčního úplňku je probuzeno cítění i u neprobuzených, že často nezvládají denní koloběh, který si v době necitlivosti naplánovali.

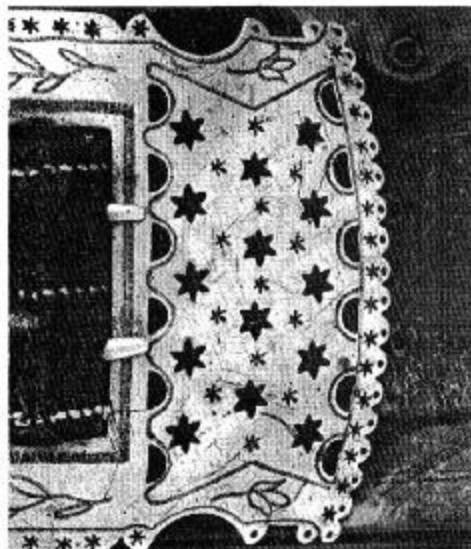
Jak je možné, že Měsíc v úplňku má takový vliv na člověka? Především – nejen na člověka. I na jiné bytosti – rostliny mají více vody během úplňku, proto mají i větší sílu. Tato živa znásobuje účinky rostlinných drog, proto je léčivé a jiné čarovné rostliny nejlepší sbírat za úplňku,

podle lidových zvyků mají největší účinek, když jsou sbírány v době úplňku o půlnoci, za svítání či v poledne – podle druhu a roční doby ale bez nožů a železa, které narušují živu (projevující se i magnetismem). Zvláště na letní slunovrat – v době jánské noci a za slunovratového úplňku vědmy a věstkyně sbíraly rostliny jako „o duši“. Dobšinský píše, že když byl úplňk Měsíce, ženy třely konopí a len i celé noci a těšily se předem na měsíční úplňek. Ale i na zvířata působí úplňk Měsíce a i na zem a na vodu – moře se v době úplňku více zvedá, je větší příliv i odliv. Proč tak působí Měsíc v úplňku? Především – nepůsobí v době úplňku jen Měsíc, ale Měsíc spolu se Sluncem. Měsíc odráží sluneční světlo. A když ho odráží v celé své námi viditelné části, znamená to, že Matka Země je právě mezi Sluncem a Měsícem. Netvoří tedy s nimi trojúhelník, ale je v jedné čáře – to znásobuje živu na Zemi. Když jsou všechny tři tělesa v jedné přímce, a Země ve středu, je zatmění Měsíce. Když je uprostřed Měsíc, je zatmění Slunce. To věděli vědomci v době původní víry a znali přesný měsíčně-slunečný kalendář.

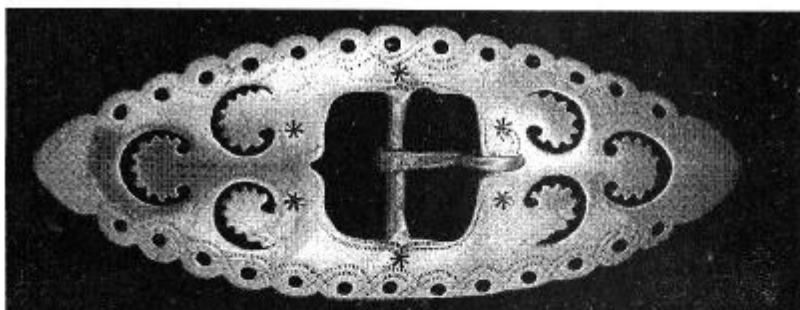
S ubývajícím Měsícem živy ubývá, ale v době novu je živa opět větší, i když ne až tak, jako v době úplňku. Po novu jsou silové vlivy opět menší a s dorůstajícím Měsícem dorůstá živa až do úplňku.

Hvězdy, Zornička

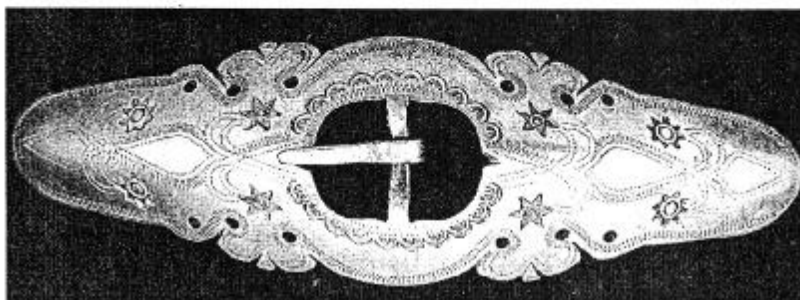
Podle staroslovenské víry má každý člověk na obloze jednu hvězdu, když člověk umírá, padá. Tento jev vyzdvihuje také Štúr – jako odraz vesmírného vědomí, jako projev vlastního uvědomění ve vesmíru. Zvláště oblíbená byla u Slováků hvězda Zornička (která je označována také jako Večernice). Vlastně to ani není hvězda, ale planeta, kterou dnes označujeme jako Venuše. Ve slovenských písních často mládenec vystupuje jako Měsíc, jeho milá jako Zornička. Dvě zamilované planetky, obraz vztahu ženy a muže. Měsíční znaky a hvězdy jsou ve výtvarném projevu zachovány, například na sponách širokých slovenských mužských opasek, to je též projev původního vědomí a víry. Nezvyklé nebeské jevy – například kometa – byly považovány za posly změn na Zemi. Podle barvy červánků, podle Měsíce a barev v jeho okolí, podle východu a západu Slunce dokázali starší lidé poměrně přesně věštit počasí. V lidových písních je zaznamenán například i přenos myšlenek a věštění stavu milovaného člověka v době vycházejícího Slunce, kdy se v přírodě prudce probouzí životní síla. Sloveni znali několik souhvězdí, zvláště pozorované bylo souhvězdí Kuřátka, které je dnes známo jako Plejády. Znám byl Velký a Malý vůz, Mléčná dráha, Kosy (dnes známé jako Orion) a další souhvězdí a hvězdy. O významu Měsíce ve slovenské kultuře svědčí i obřad vítání Měsíce (za úplňku), který se zde už donedávna uskutečňoval.

Spona, Klenovec, 1923.

Spona na opasek, mosazná, Slovensko, 19.-20.století. Na sponě jsou měsíční a hvězdné znaky.

Spona na opasek, mosazná, Bojnice, 20.století.

Náušnice lunicového typu, hradištní kultura, Nitra - Lupka.

Náušnice lunicového typu s hrozinkovitým přívěškem. Velká Morava, 9.-první polovina 10.století.

Lunice, Slovensko.

Slunce

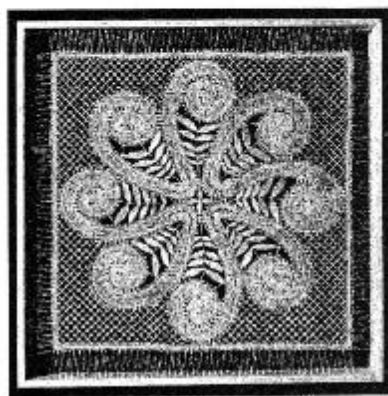
Bůh Slunce – Svarad – ve smyslu duch Slunce byl v této knize již zmiňován. V dnešní době je celé Slunce jako bytost označováno jednoduše slovem Slunce – duch Slunce je v důsledku více než tisíciletého potlačování přírodní víry v pozadí.

Slunce jako bytost je v množství slovenských pověstí a bájí, které jsou zachovány ve zmrzačené podobě pod ne celkem přesným označením – jako pohádky. Slunce jako bytost je oslovováno v množství lidových písní, mnohé z nich jsou doslova obřadní. Od kruhu Slunce a Země je odvozen den, rok, se slunečním kolem souvisí zemědělské práce, ale i lidské duševno a duchovno, koloběh spánku a bdění – koloběh rozjímání v bezvědomí a života při vědomí.

Sluneční symbol – **svastika** (název souvisí se slovem Svarog) byl proto zpravidla čtyřramenný, protože staří Slovinci znali čtyři světové strany označované podle polohy Slunce: strana ranní - východ (Slunce), strana polední - jih, strana večerní - západ (Slunce) a strana půlnoční (sever). Protože tento pohyb Slunce a Země byl otáčivý, také sluneční znak byl otáčivý – ramena rovnoramenného kříže (většinou čtyř, méně osmiramenného) byla proto zahnutá. U Slovinců většinou v pravotočivém směru, tedy jako dva otazníky.

Sluneční svátky byly snad nejviditelnější a nejbouřlivější. Zimní slunovrat byla doba, kdy Slovinci oslavovali návrat Slunce. Dokázali poměrně přesně vypočítat den, kdy bylo Slunce nejdále od Země. Tehdy chodili po domech, nosili sluneční symbol nebo figurku nového, mladého slunečního boha, Slunce.

Sluneční symbol – otáčející se prakříž – je dodnes zachován v jednom slovenském vánočním tanci – pastýři zkříží dvě sukovice s plíšky - ozembuchy - do tvaru rovnoramenného kříže a točí se dokola, přičemž uprostřed kříže, na sukovicích, které drží ve výši ramen, sedí Starý – maska, která kdysi znázorňovala předky, nebo přímo ochránce původna – boha Roda, který měl ve svátcích zimního slunovratu svou roli. Tento duch předků, duch původna časem ztratil úctu, ale zachoval se i v pokřesťanštěných podobách, i když by v křesťanské koledě zjevně Starý neměl mít své místo. V písni, která se při tomto tanci dodnes zpívá, jsou pozměněna slova a „Kristus pán“, který má přijmout oběť, je zjevně dosazen faráři, kteří tyto koledy pokřesťanštili a dodnes udržovali v této formě.

Gemer, 20.století

Bronzové faléry se zoomorfní svastikou z Devínské Nové vsi (8.století).

Se slunečním kruhem souvisí také svátky rovnodennosti – hlavně svátek v období měsíčního úplňku po jarní rovnodennosti – Svěcení jara. Církev tento svátek udržuje podle pohanského, slunečně-měsíčního kalendáře dodnes, samozřejmě v pokřesťanštěné formě – jako Velkou noc.

Hlavní svátek Slunce byl a je letní slunovrat. V naší zemi ho dodnes označujeme v různých oblastech jako Vajanie, Vajané, Vajana, Vajano a podobně. Tento svátek se nepodařilo příliš pokřesťanštit, i když na něj napasovali Svatého Jana. Slováci po tisíciletém „přenačování“ sice zpívají „Na Jána – Vajana“, ale udržují „pohanské“ obřady. Ty například ještě v minulém století měly takové rozměry, že Pavol Dobšinský popisuje čtyři ohně (v rámci sluneční symboliky) rozestavené tak, aby město Brezno bylo v jejich středu. Tento svátek oslavují i jiné přírodní národy. Ve starých dobách byly nejprve obřady, a až potom nastaly radovánky. Ty jsou zaznamenány jako nevhodný jev křesťanskými knězi na našem území ve všech dobách, od Rastislava až po dnešní století. Slunce bylo nejen znamením tepla a ochrany, ale i naděje – o čemž svědčí i přísloví „Ještě doufá ve své Slunéčko“.

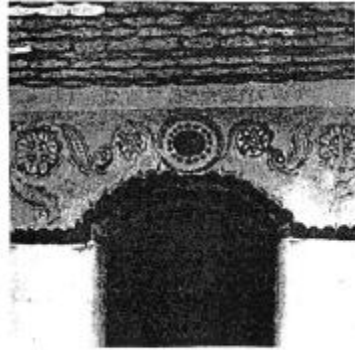
Slunce jako bytost byla ve staré době přirovnávána k zářivému vejci, které putuje po obloze, přičemž vejce je tělo a uvnitř je zářivý duch.

Dnes se mnoho lidí pokouší využít alespoň mimořádně malé zlomky sluneční živy (energie) slunečními kolektory, což se už také daří. Člověk přírodního vědomí však dokáže přijímat a využívat sluneční sílu i bez přístrojů.

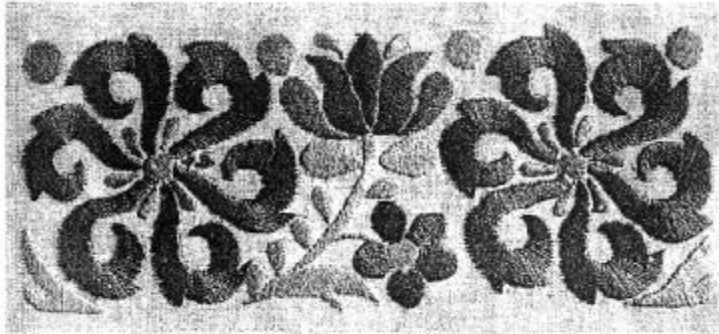
Nakonec, tak to dělají i zvířata, a ještě víc rostliny, tak proč by to nedokázal vnímavý člověk.

Prsten mosazný, pečetní, Gemer, 19.století.

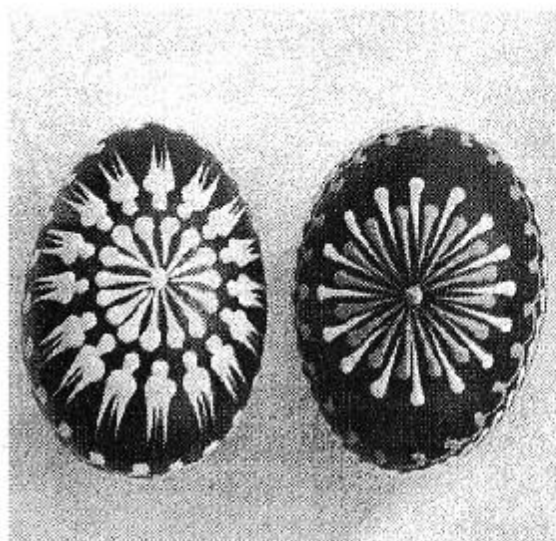
Výzdoba brány, Slovácko (Morava), 20.století

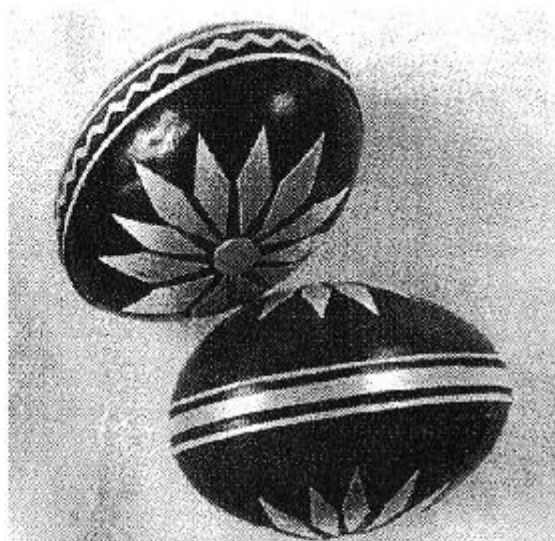
Výšivka, Jablonica, 19.-20.století.

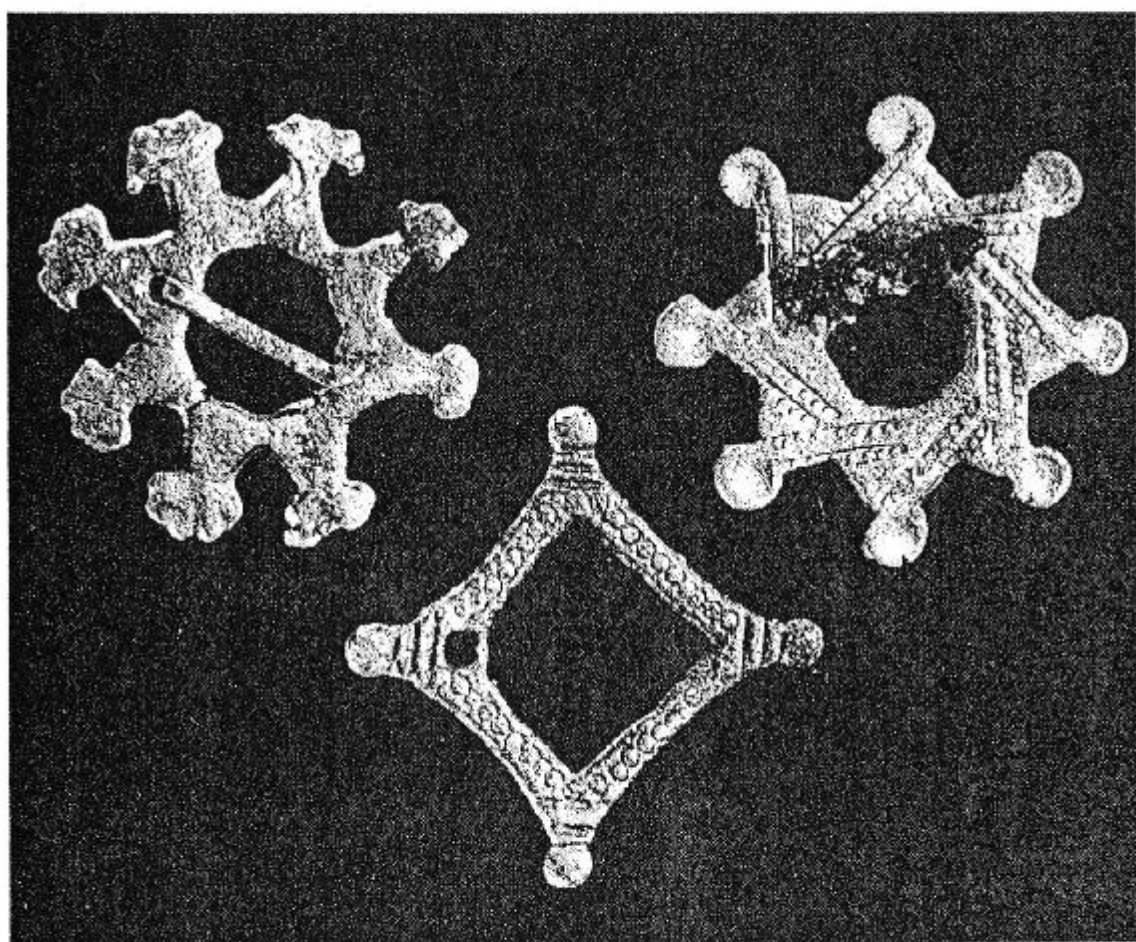
Lžýce.

Voskované kraslice.

Kraslice oblepované slámou.

Bronzové spony šatů (13. a 14.století).

Bytosti

Slovo **bytost** souvisí se slovem **být**. Slovo **stvoření**, které používáme jako stejnoznačné, souvisí se slovem **tvor**, tvořit. Pokud to, co je, bylo stvořeno, oba výrazy je možné použít ve stejném významu.

Bytosti v původním vědomí byly nejen lidé. Bytosti, to byly a jsou i zvířata a rostliny, což je rovněž zjevné. Jak jsme už uvedli, za bytosti byly a jsou považovány také Země, Slunce, Měsíc, ale i hvězdy. Například Zornička je zvlášť častá osoba v našich pohádkových pověstech. Lidé cítili sílu, živu planet a hvězd, znali také jejich účinky, i když nejsou zaznamenány tak jako v řeckém panteonu, podle něhož se dnes mnozí řídí a horoskopy v jejich životě nakonec zaberou více času, než samotná životní cesta, což působí scestně.

Avšak nejen vesmírné planety, ale i předměty mají podle původního vědomí duši a ducha. Jistě, poněvadž duch a duše se projevuje životní silou-živou a ta je v každém předmětu, dokonce i v tom, co dnes označujeme jako „atom“, všechno může mít duši a ducha. Tedy nejen pramen, řeka, ale i lavička. Nejen strom, ale i kámen. Některé kameny byly dokonce vzhledem ke svému duchovnímu vyzařování Sloveny obřadně uctívány (u nás se zachovalo například zmírňování bolestí hlavy a léčení kameny). Není to tak, jak tvrdí někteří částeční znalci původní víry, že naši předkové věřili v to, že jen některé stromy a některé skály mohou mít duši – a ty uctívali. Ve skutečnosti je to trochu jinak. Během obřadů opravdu uctívali jen některé stromy či kameny, případně sošky některých zvířat, ale – obřad je jen slabý odlesk celé víry, obřad slouží pouze k upozornění, k upoutání pozornosti, naladění, k tomu, aby člověk byl schopen vnímat ucelenou skutečnost, nejen její útržky, upozornění na celé kolo jevů. Proto bytostmi byly všechny živé i zdánlivě neživé předměty se svými duchovními a duševními náboji, se svou silou. Hmotařská věda označuje tuto přírodní víru jako animismus. Animismus je tedy to, co dnes mnozí měšťáci usilovně hledají v Africe, i když srozumitelněji by se to mohli dozvědět během rozhovoru s nějakým starým bačou nebo bylinkářkou z této země.

Původní vědomí však zahrnovalo i bytosti, které zdánlivě nemají tělo. Například přírodní duchy – bohy. A to nejen ty, které jsme uvedli, ale i jiné bytosti **božské** – tedy i **démonické**, protože slovo **déva** je ve staroevropských jazycích označením pro božskou bytost. Má souvislost například i se slovem **deva**, **diva**, **samodiva** – označení nejen pro děvčata, ale i pro čarodějné **děvčenské** bytosti, víly. Víly jako kouzelné bytosti byly v původní víře projevem úcty k čisté ženské podstatě. Věřilo se i v to, že pokud muž utancuje vílu, bude z ní dobrá manželka, což poukazuje na skutečnost, že jako víla mohlo být chápáno i děvče, které má silné kouzlo osobnosti. Jak tancuje víla? Ladně, jako člověk v hluboké meditaci – nehlučně, „ani tráva se neohýbá“... Jakou má víla schopnost? Dát člověku, kterého si zvolí, čarovnou sílu... Není možné vyloučit, že víly byla zkrátka děvčata, která se v lesích učila vnímat a uskutečňovat některé duchovní činnosti, samozřejmě v duchu původní víry. To není zřejmě jediný důvod víry ve víly, která u Slovenů svědčí o výrazné úctě k něžnosti. Nakonec, víly se často pojí s výsostně ženským živlem – vodou (vodní, říční, jezerní víly...). Zajímavé jsou zmínky ze slovanských oblastí o polních vílách, které tancují na polích v kruhu a vytvářejí tak jakési obilné kruhy... (že by dodnes?). Prostý může být i důvod víry v lesní muže, kteří se projevovali tím, že chodili v zanedbaném šatstvu, s dlouhými vlasy zelené barvy (s napadaným listím), kteří kladou lidem těžké otázky. Pokud je člověk uhádne, přivedí mu to štěstí... V lesích mohli žít a také žili v ústraní mnozí vědomci, kteří se mohli projevovat právě takto...

Čarodějné bytosti byly zpravidla podobné nebo totožné na území všech slovanských kmenů, na kraji slovanských území byly podobně jako božstva, ovlivněny sousedními kulturami, nebo do nich zasahovaly.

V lidové slovesnosti je možné najít desítky různých pohádkových bytostí (i když jejich kořeny často vyplývají ze skutečných bytostí a poměrů v dobách původního duchovna). Jistě je vhodné aby je poznali nejen dnešní autoři „fantasy“, kteří zatím mnohem lépe znají germánský než náš panteon. Sloveni znali jakési domácí ochránce – duchy domácností – k těm patřili

domácí bůžkové. V každém domě byl nějaký ochránce, který měl vlastní koutek (představovala ho dřevěná soška), ale například i Hospodářček (pomocník v hospodaření). Velmi starý název je například Domovik – ten podle staré víry mohl být přetvářen do hada, zejména užovky. Tento had žil v těsné blízkosti domu a byl přísně chráněn. Nositelem domácího ducha mohla být i lasice. Z nedávných dob jsou zmínky o Humníkovi (skřítek žijící ve stodole) anebo Kikimoře (dělá neplechu), Rarachovi a množství dalších bájných bytostí. Z dnešního hlediska může víra v tyto bytosti působit povážlivě. To však neznamená, že by neměla své účelové jádro. Například Domovik – ochránce domu, duch domácnosti měl jako „duch místa“ a rodinný strážce důležitou společenskou úlohu, která se přenášela kladně do společenského vědomí.

Známe však i zlomyslné a strašidelné bytosti, které zkoušely odvahu a pohotovost lidí, například upír, vlkodlak, mátohy, mory... Jejich působnost byla omezená – lidé silnějšího ducha, kteří byli často hrdiny našich pohádek, se jich nebáli a například i z čertů (ti jsou však z přivezené křesťanské mytologie) si nejednou dělali posměch. Některé z nich měly nesporně skutečnou, lidskou podobu, jako například strigy – čarodějnice, které se dokáží přenášet ovzduším. Čarodějnice mohly být tak jako v pohádkách pro člověka nebezpečné, ale nejednou i nápomocné. Věřilo se, že tyto bytosti chodí tak, jako jiní duchové, svým duchovním tělem komínem, i proto jsou na komínech starých domů dodnes prakříže, šikmé kříže a jiné kouzelné znaky. I v případě této pověry je na Slovensku možné setkat se se shovívavým přístupem k těmto „strigám“ – například podle pověr a kouzel z minulého století sesbíraných Dobšinským (Slovenské obyčeje, pověry a čáry) bylo poměrně časté i přivolávání strig, jakoby ze zvědavosti, přičemž se ten, kdo přivolával, chránil krázem (ochranným kolem nakresleným kolem sebe). K těmto „kouzelným putováním“ dopomáhaly podle záznamů také „kouzelné mastě“, což byly zpravidla mastě s výtažky některých rostlinných drog (podobné mastě a oleje používali staří Řekové – i ve společnosti jako osvěžující a meditační pomůcky).

Jako bytosti lesa jsou známí duchové stromů a jiných rostlin, lesní duchové (divoký lesní duch Lesovik, tatranský lesní duch Boruta), lesní muži, lesní víly – divoženky (jejich královna samodiva, prsatá lesní víla Mamuna, nebezpečná Grgalica) kouzelná bytost Premieň... Mnohé pověsti a pohádky vycházejí ze skutečných poměrů – les byl nejčastějším místem původních duchovních obřadů, ale i bydlištěm poutníků, vědem, vědomců a jiných lidí. Buď jako přirozené místo k rozjímání, nebo také jako následek nevědomých církevníků, kteří byli původci vyobcování těchto představitelů původní víry. Za podpory nám cizího uherského či rakouského státu je usilovně vykreslovali jako netvory. K nim patřili vědmy, vědomci, někdy označovaní také jako čarodějníci, ale i hadačky – sudičky. Z těchto žen, avšak není vyloučeno, že i z jejich žaček – děvčat, mohli vzniknout pověsti o kouzelných bytostech sudičkách, které jsou představovány jako víly.

Mnohé ze jmenovaných bytostí však byly známy i před křesťanstvím, i později, a to jako bytosti bez hmotného těla. Sloveni je vnímali například jako duchy lidí, kteří už opustili tělo, tedy zemřeli, avšak ještě jsou v blízkosti svého předchozího působení a protože nestihli uzavřít

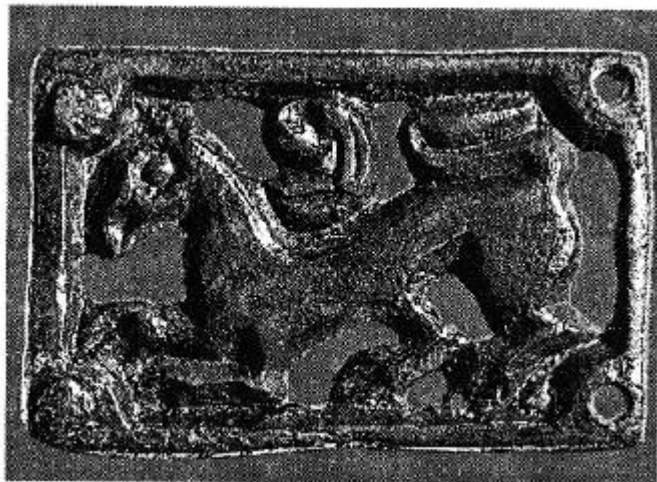
Črpák, okolí Banské Bystrice - detail
- dvouhlavý drak (jako v Mezopotámii...).

svůj životní kruh, jednájí po smrti. Hlavně první měsíc či o něco déle po úmrtí se podle staré víry duch ještě zjevoval v okolí svého předsmrtného působení. Sloveni a Slovenky vystrojili po roce další pohřební obřad – další *kar* (kar souvisí se slovem karug, což je staroslovenský název pro kruh). Na této druhé hostině se uskutečnila rozlučka s duchem a duší člověka, který byl naposledy s blízkými, pokud do té doby setrval, byl vyvolán a nyní, na pohřebních obřadech, tancovače a na hostině se s ním rozloučili naposledy. Předtím jej však vnímali jako ducha, pokud se jim zjevil, což mohlo být původem pověr vzniku některých z bájných a pohádkových bytostí.

Jednou z dnešních neznámějších kouzelných bytostí je drak – zpravidla záporný hrdina, který v pohádkách dělá zlobu. Podle původní víry byl drak zosobněním síly – příznivé či nepříznivé, to záleželo na člověku. Je možné ho najít i na starých špercích. Ale člověk, který měl dobrý průtok živý, též mohl být označen jako Drak, například jako v knize „pohana“ Dobroslava Chrobáka *Drak se vrací*. Drak tedy nebyla v zásadě zlá bytost. Spíš naopak, když byl částí ozdobou staroslovenských spon na opascích či na jiných nákoncích, na koňských postrojích či jiných umělecky zdobených předmětech. Slovo drak souvisí se slovem dravý, ale i se slovem dar a drahý. Zachována je například slovenská lidová pověst, v níž je hlavním hrdinou Dragomír. To je jméno. Prastaré, plné síly.

Z lidové slovesnosti jsou známy bytosti země – runy, skřítkové, bytosti vody – různé víly – říční, jezerní i mořské, též vodníci. Bytosti vzduchu – různé větry, vánky, smršť, metelice, oblačné víly, draci. Ale i bytosti ohnivé – rarach (rarášek), světloňoš... Zajímavý je i Král času (zmiňovaný ve stejnojmenné lidové pověsti zaznamenané Dobšinským), nebo například Kračun, nejkratší den v roce, v jedné z lidových pověstí, které sesbíral Dobšinský, dokonce kdosi chytil za nohu Den. Bytostmi mohly být, jak jsme uvedli, i předměty. Poukazují na to písně, v nichž jsou předměty živé, případně pohádky, v nichž je živá vrba, hůl, lavička, ale i kopec, studna, pramen a jiné se živly související věci. Za bytosti byly považovány také božstva. Některá se zachovala v lidové slovesnosti jako Bohyně, Bůžek, nebo Kamenný bůh. Zajímavá je též ve slovesnosti zachovaná bytost „madra“, jejíž jméno by mohlo být v souladu se staroslovenskými (ale i indo-perskými) slovy mantra, mudra, ženskou podobou slova „mudrc“.

Dnes si mnozí představují život tak, že když je člověk nejsilnější tvor široko daleko, nad vztahem k jiným bytostem si není nutné lámat hlavu. Je to slaboduchý a tupý přístup. Mimochodem, vůbec není jisté, jestli je člověk široko daleko skutečně nejsilnějším tvorem. V současnosti je mimořádně důležitý vztah člověka nejen k přírodním živlům, ale i k bytostem, rostlinám a zvířatům. Jak to bylo včera?

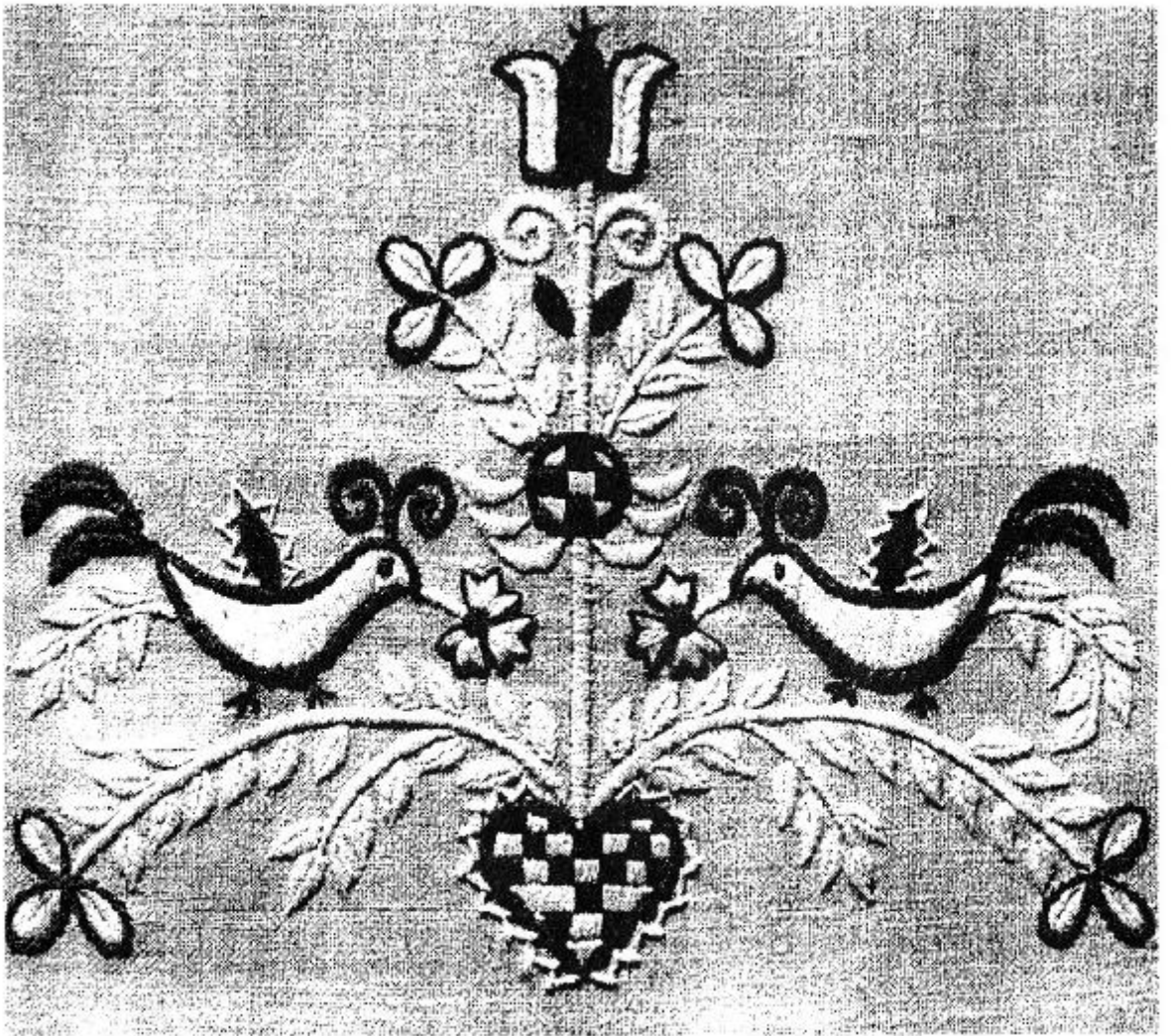
Drak - staroslovenské kování, 7.-8.století.

Rostliny

Rostliny mají hmotné tělo málo pohyblivé, proto je někteří za bytosti dnes už ani nepovažují. Shonem otupení lidé se zakrnělou vnímavostí jakoby nevěřili, že rostlina roste, že žije, jako kdyby nevěřili, že rostlina má určité vědomí, i když ne takové, jako oni (naštěstí). Rostlina sice přes den mění svůj tvar, aby zachycovala sluneční paprsky, ale asi ne až tak rychle, aby si toho všiml uspěchaný člověk. Uspěchaný a ukřičený člověk (tedy „výkvět“ dnešní společnosti) si nevšímá těch, kteří nespěchají a nekřičí.

Živa rostlin

Naši předkové věděli, že každá rostlina na světě je důležitá. Věděli též, že každou bylinku může i člověk využít, pokud ji nesmyslně nezničí. Zajímavé je, že na východním Slovensku i v Polsku se jako „skura“ označuje nejen kůže člověka a zvířete, ale i kůra stromu. Citový vztah k rostlinám člověku odedávna pomáhal také přímo, byl zdrojem životní síly, avšak ne jako jednostranný zisk, ale jako oboustranné spolužití. Věci duchovní přitom souvisí s věcmi hmotnými, jako vždy. Pohybliví tvorové (zvířata a člověk) spolu s málo pohyblivými (rostlinami) a téměř nepohyblivými (nerosty) tvoří duchovně-hmotné kolo. Například – člověk sní ovoce ze stromu nebo zeleninu. Potom ho vykáli. Výkal spadne do trávy, část spolu s vodou vsákne do země (část sežerou červíci, z nichž část odletí, nebo odkráčí jako hmyz) někdy červíci uschnou a rozloží se spolu s výkalem. To vsákne do země a odtud se zmíněné živiny, kterými člověk opovrhne, dostanou k rostlinám, které je stráví. My zase potom strávíme část rostlin. Existuje i podobné vzdušné, plynné kolo: člověk vydechuje kysličník uhličitý. Ten přijímají rostliny a vylučují kyslík. My kyslík vdechujeme a vylučujeme kysličník uhličitý a tak se to opakuje. Současné s těmito hmotnými kruhy však existují i kruhy duchovní: všichni tvorové mají živu-životní sílu (hmotařští vědci ji už dnes vnímají jako jemnou elektromagnetickou či gravitační sílu). Dávni Slované a Slováci to věděli i bez hmotařské vědy. Vědmy a vědomci věděli také o spřízněnosti člověka a rostlin i na duchovní úrovni. Věděli, že síla člověka může rostlinu osvěžit a síla rostliny může osvěžit člověka. Když tomu někdo nevěří, může si to odzkoušet – vyhlédnout si v bytě květ, kterému se nedaří, i když má dost dobré půdy. Tento květ stačí politovat, přimluvit se mu, případně zatancovat kolem něj (nejlepší je příliš se ho nedotýkat) a květ se probere (pokud ho poléváme). Můžeme jej i jinak duchovně „pohnojit“ – například vyzpovídat se mu. Je množství slovenských lidových písní, v nichž takto lidé hovoří s květy. Známe hodně případů, kdy vnímaví lidé takto spolužijí s květy a také jim to dodává sílu. No a takové spolužití bylo i ve velkém. Slované chápali posvátnost rostlin. Snad nejuctívanějším stromem byl dub (u dubů často vzývali Peruna), zdá se, že před křesťanstvím byl uctíván častěji než lípa. Dub je strom převážně mužské podstaty (podobně jako je Perun mužské podstaty). Proto i tato slova jsou mužského rodu. Mužská podstata se projevuje usměrněním síly směrem ven. Proto je od dubu možné přijmout sílu, která je pro strom nadbytečná, možná i nevhodná, ale na člověka působí blahodárně. I psychotronici vědí, že v dubovém porostu se dobře medituje. No a naši předkové to nejen věděli, ale i dělali. Dokonce někteří faráři se na Slovensku naučili modlit a rozjímat v doubí, podle pohanských zvyků, které přetrvávaly na vesnici. Člověk, který příliš času trávil v doubí, se označoval jako „zaduběný“ (zabedněný, v naší zemi je to dodnes velmi častý přírvlastek). Nebo podobný obrat – dubit – ve smyslu rozjímat. U domu si na středním Slovensku lidé sází jasan, protože do jasanů nebijí blesky – mužská podstata směřuje k ženské podstatě, proto hromy tak často perou do vrb. Vrba je totiž strom převážně ženské podstaty. Na rozdíl od dubu je vhodná spíše ke stažení síly. Když má člověk přebytek nevhodné síly, nepřívznivé, nevyrovnané, lehce se jí může zbavit u vrby. Proto se lidé chodili vypovídat k vrbě. Známe to rčení – „a co jsem já duťá vrba?“ ve smyslu „a proč mi každý žaluje?“. V období svěcení jara se z důvodů očištění živý chodily dívky česat k vrbě, aby měly dlouhé a bujně vlasy. A přáli si muže, pokud potřebovali:

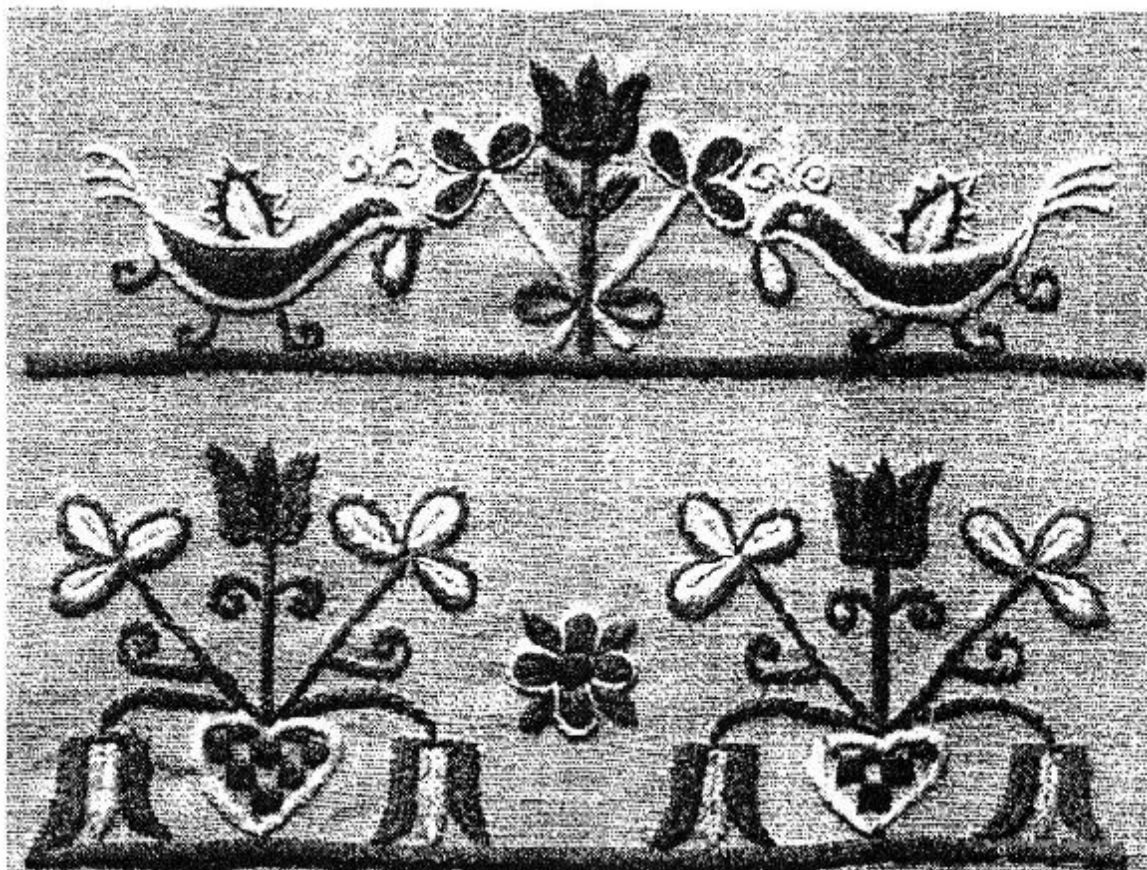

Strom - květ života. Vyrůstá ze srdce - znaku Lady a lásky. Uprostřed je prakříž (svastika). Na stranách příznační dva ptáci. Častkov, 19.století.

„Vrbo, vrbo, dej mi muže, červeného jako růže...“. Vrbové proutí s očištnou a ochrannou mocí se používalo též na Svěcení jara – v karabáčích (a používá se dodnes), děvčata nosila kousek olšového dřívka s podobnými účinky. Ochrannou sílu představoval i česnek – proti „upírům“ a nepříznivým silovým vlivům, přičemž česnek se dodnes užívá proti střevním parazitům a některým mikroorganismům. Na Spiši se jako ochrana před nepříznivými silami používaly větévky trnky. Svrab zde léčili ostružinami. K zapuzení hmyzu se používala olše a červená muchomůrka. Některé rostliny je dobré poznat jako „vysloveně neléčivé“ – hlavně pro neznalé a „všežravé“ děti je nebezpečný rulík zlomocný či tis (především plody). Tis měl však i využití jako ochranný prostředek. Spolu s jasanem a svídou se používal i na výrobu luků a šípů. Některé rostliny byly spojovány s láskou – například smrk, odvary z třezalky či mandragory rovněž nejsou v tomto směru neznámé. Některé rostliny byly využívány k vyvolání dočasné neplodnosti, jiné jako afrodiziaka (rosnička okrouhlolistá) a k zabránění těhotenství (buk, méně dub). Z rostlin se často vyráběla přírodní barviva – i v tomto století například hojně využívali houby, cizopasnící na ovocných stromech – hlavně jabloních, k barvení kůží. Podobný účel plnily i některé kůry (dubová kůra) nebo ořechy, které zbarvovaly světlé vlasy ve tmavohnědé či hnědočerné. Existovala hromada různých rostlin, které měly v původním vědomí a víře zvláštní postavení. Včetně hub a bylin, které dnes mnozí označují za drogy, a rostlin, z nichž byl odvar, mast či kouř po spálení využíván při duchovních obřadech. Co se týče rostlin dnes považovaných za drogy – k léčebným účelům

používali Sloveni a Slováci například konopí, i ve formě odvaru. Konopí se používalo i ke „kouzelným“ účelům – Janošík nosil dřívko s omotaným konopím, v jiné slovenské pověsti se mládenec vyšplhá po konopí do nebe, potom se však vrátí, píseň „Konopa, konopa, zelená konopa, ktože mi dnes večer na dvěre zaklopá“ může být pozůstatkem jednoho z četných věšteckých obřadů. Bylo to však konopí s podstatně nižším obsahem „účinné drogy“, než konopí indické. Proti chorobné dráždivosti se používal makový odvar. I když naši předkové neznali kouření cigaret či z fajok, při některých obřadech vdechovali dým z některých rostlin (jmenovat je by mohlo být nebezpečné vzhledem k množství požitkářů posedlých drogovou vlnou v dnešní společnosti). Samozřejmě takové postupy byly běžné i u jiných národů, od pohanů je převzali i křesťané, kteří podobně jako staří žreci, spalují během svých obřadů rostliny a lesní smůlu, i když jiného složení, čímž urychlují naladění sebe či jiných lidí do stavu zvýšené vnímavosti a průtoku živý.

Moře rostlin, o nichž by bylo možné psát, je však v této chvíli nepodstatné. Podstatné je, že všechny rostliny byly posvátné (což je pochopitelné, protože všemi rostlinami proudí živa), a to je průkazné také existováním posvátných lesíků. Nebyly to vybrané rostliny, to byly všechno rostliny, které rostly, které se tam vysely, které tam žily a mezi nimi i miliony dalších živých tvorů, od hmyzu až po ptáky a savce. Kolik moudrosti spočívá v pochopení přirozenosti. Dnes zjišťujeme, kolik škod jsme nadělali v našich lesích, protože jsme dovolili vykácet původní porosty a nasadit často jen jeden druh stromů, jehož dřevo dodnes nezpracované vyvážíme za směšný peníz, protože výrobky z něj vznikají až v zahraničí. A na mnohé takové škody minulosti dojdeme až v budoucnu. Narušení posvátného kruhu rostlin našich lesů má přitom škodlivé účinky nejen na rostliny, zvířata, počasí a Matku Zemi, ale i na lidi! A to jsme na tom ještě o dost lépe, než mnohé jiné národy tohoto dnes kuplířského a otupeného světadlu, i když mnoho našich dětí se nemůže pořádně nadechnout kvůli duchovní zanedbanosti svých rodičů.

Motivy stromu - květu života. Dva ptáci na stranách byli zobrazováni už od dob staré Persie. Častkov, 19.století.

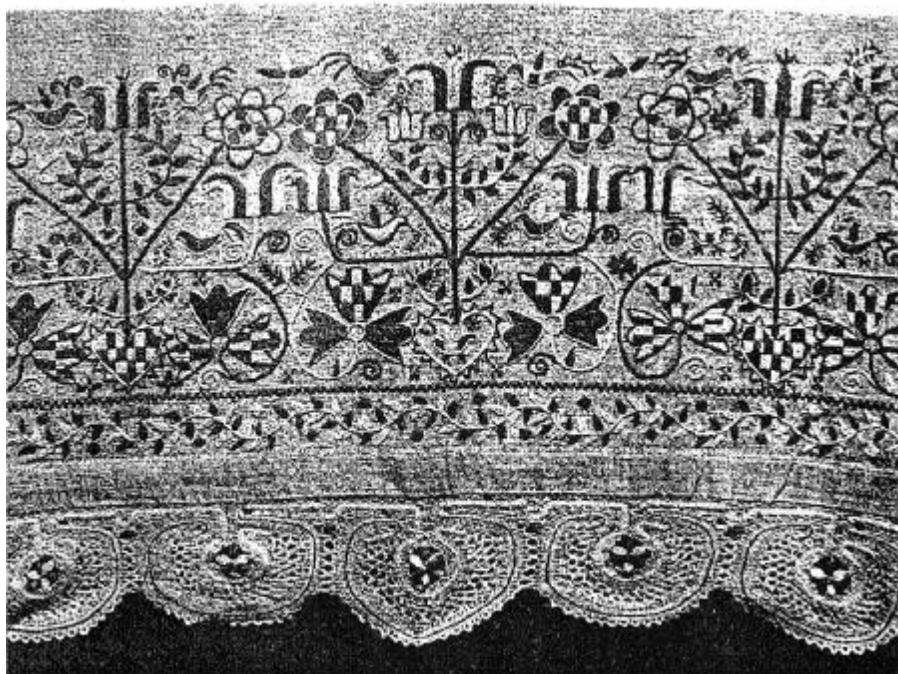
Bylinkářství

„Není takové bylinky, která by neměla účinky“, toto slovenské lidové přísloví se zachovalo spolu s našimi bylinkáři až dodnes, a to přes socialisticko-materialistický (ale i kapitalisticko-materialistický) tlak moderní medicíny, která bylinkáře vytrvale potlačovala. Ne však jen díky novým poznatkům, kterými opodstatnila používání často velmi škodlivých a nebezpečných chemických a biologických léků i tehdy, kdy je možné používat neškodné a nesčetněkrát ověřené přírodní léky. Bylinkáři byli často potlačováni i za pomoci skrytého či otevřeného násilí. Potlačovali nám je předtím i z náboženských důvodů, přesto, že křesťanští knězi se snažili přebírat a také přebírali znalosti o lidovém léčitelství od „pohanů“. Komunisté zase z lidového léčitelství převzali jen hmotářskou část, i když dodnes nikdo rozumně uspokojivě nevyřešil jejich otázku – proč má ta a ta rostlina právě takový a takový účinek. Tvrdé údery uštedřují léčitelství a bylinkářství kapitalisté. Protože když si někdo v době vybuzené živy vyjde na bylinky a nasbírání si je zadarmo na několik měsíců, na tom by obchodníci s léky nic nevydělali. Podnikaví podvodníci s léky nejprve rozbili náš trh s léky a potom zde vnutili své předražené, často méně kvalitní léky. Na tom si samozřejmě dobře namastili kapsy. A z těchto peněz si zaplatili reklamu, podle níž jsou přírodními léky nikoliv rostlinné oleje, odvary, zápary a maceráty, nikoliv vhodné použití čtyř živlů a pročišťování a rozprouzení živy-životní síly, ale „přírodními léky“ jsou jejich předražené zkyslé břechky s udušenou živou, které se válejí od nevíme kdy v umělohmotných obalech.

Bylinkářství mělo dvě strany zároveň, mělo dvě neoddelitelné tváře. Nejen účinná droga bylinek (droga souvisí ve starém jazyce se slovem dar) byla pro léčbu důležitá. Ale i její síla, její živa. Proto se podle starých i dnešního lidového bylinkářského učení rostliny sbírají tehdy, když je živa zvláště vybuzena, například za měsíčního úplňku, na letní slunovrat a podobně. Vědomí o živě-životní síle rostlin dokládají i lidové způsoby sbírání – nebylo přípustné sbírat léčivé a jiné čarovné rostliny železným nožem, jehož síla (magnetismus) by zničila, nebo narušila rostlinnou živu. Proto se doporučovalo trhání prsty, výjimečně i zuby nebo pazourkovým či kostěným nožem...

Bylinkářství tedy souvisí nejen se silovými účinky rostlin, ale i se stravou. Není častějších vzorů v našem dnešním lidovém umění, než vzorů rostlinných. Z nich nejčastějším je pravzor stromu života – staroevropský vzor, který je výtvarně příbuzný mezopotamskému stromu života. O tom svědčí i dva ptáci na obou stranách stromu, které je možné dodnes vidět například na našich výšivkách. Strom života se sice časem změnil v květ života, protože na jeho vrcholku přibyl květ (případně i v jiných částech), význam se však nezměnil. Ne náhodou je tento znak zachování životní síly (rodu, ale i bytosti) znázorňován často na hřbetu kožichů – kmen, či stonek květu je na páteři – na řece životní síly lidské bytosti. Strom života se v našich zvycích uctívá na Vánoce, na Svěcení jara a hlavně na Rusalie - Turice jako májka, ale rovněž například při stavbě nového domu byla vztyčena nejčastěji vrba (která velmi rychle roste), případně jiný stromek či ratolest. Ratolesti – větvičky jsou používány na čarovné pomůcky rovněž v každém původním svátku – od Svěcení jara až po dožínky. Velikonoční větvičky ze zvyků Svěcení jara převzali také církevníci v kostelech. Faráři na východním a středním Slovensku (a je celkem možné, že i na západním) například posvěcovali i větvičky břízy, které lidé umíněně zapíchnávali jako ochranu do lnu, což je taktéž zjevně pohanský zvyk. Čerstvé větvičky a květy nesměly chybět ani na svatbě, na pohřbu. U slovenských původních obřadů byly zvláště časté ratolesti jívy či jiné vrby, břízy (na ochranu dívek), olše, jeřabiny, šípového keře, lípy, lísky, bezu, dubu, javoru, buku i jiných stromů – někdy má kouzelný význam i hoření určitého druhu dřeva (dub, buk, jedle). Nežrádké je také zobrazování některých plodů – například žaludů (plody dubu – stromu zasvěceného Perunovi), které jsou výzdobou staroslovenských i novoslovenských kovových šperků, podobně jako listy dubu. Sloveni podobně jako Keltové, uctívali také jmelí – stále zelenou popínavou rostlinu, kterou je možné dodnes objevit jako kouzelnou rostlinu s ochranným posláním u stařenek na vánočním trhu. Na Rusadla – Turice se v souvislosti s uctíváním duší

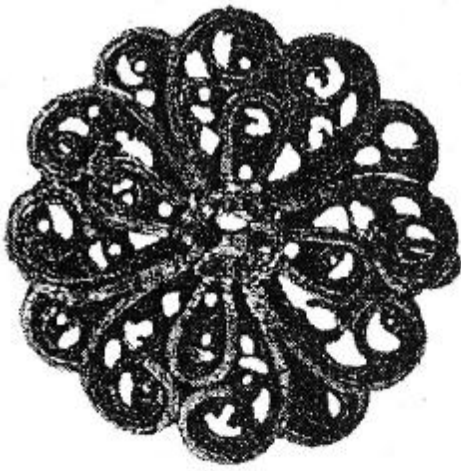
mrtvých předků využívaly větvičky šípového keře. K čarovným účelům (například při věštění) se používalo i jablko – podobně jako ve staroevropských kulturách (podstatné bylo zakousnutí či rozkrojení). Možná i proto bylo v křesťanství jablko prohlášeno za plod, kterým byl sveden Adam. Ve slovenství však tyto „hříšné“ výklady nijak neplatily a darování jablka milému se považovalo za jakési nepřímé vyznání lásky (i v písni „Červené jablíčko vo vrecku mám, koho rada vidím, tomu ho dám...“). Rostliny jsme však odedávna používali jako hlavní potravu. O tom však v jiné části této knihy, která je označena jako „Strava“.

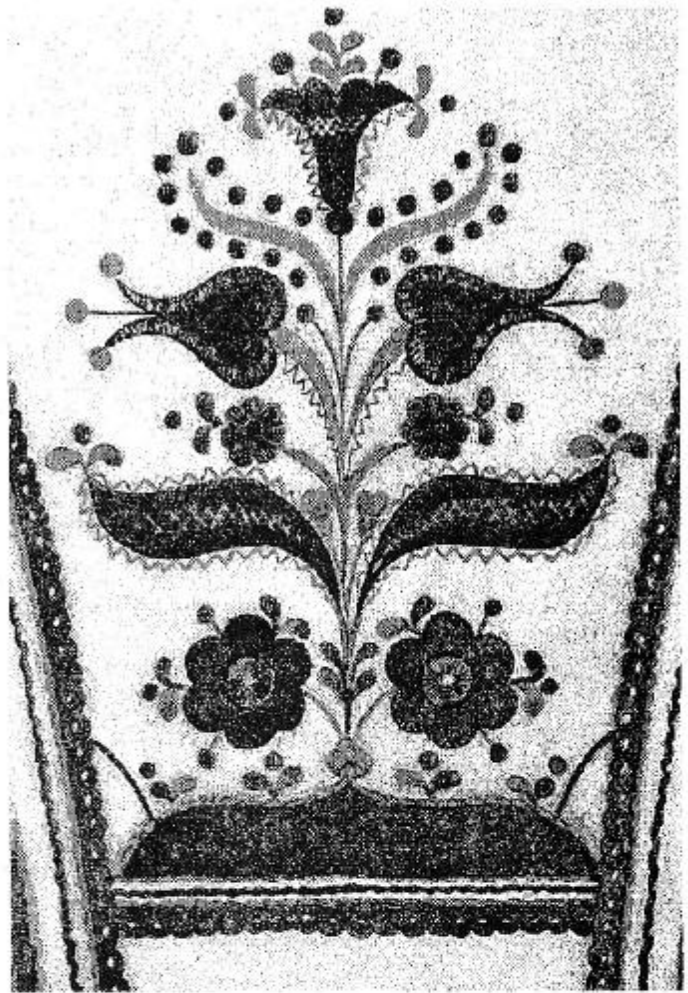
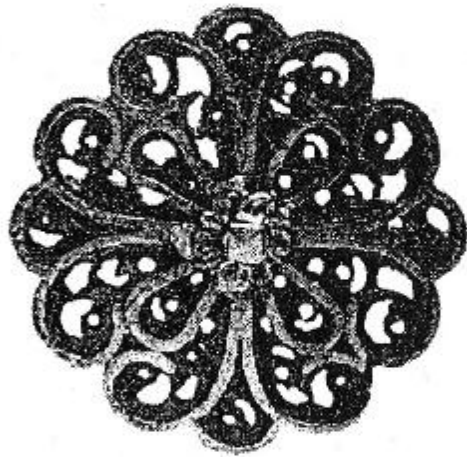
Zakončení kutné plachty, Holíč, druhá polovina 19.století.

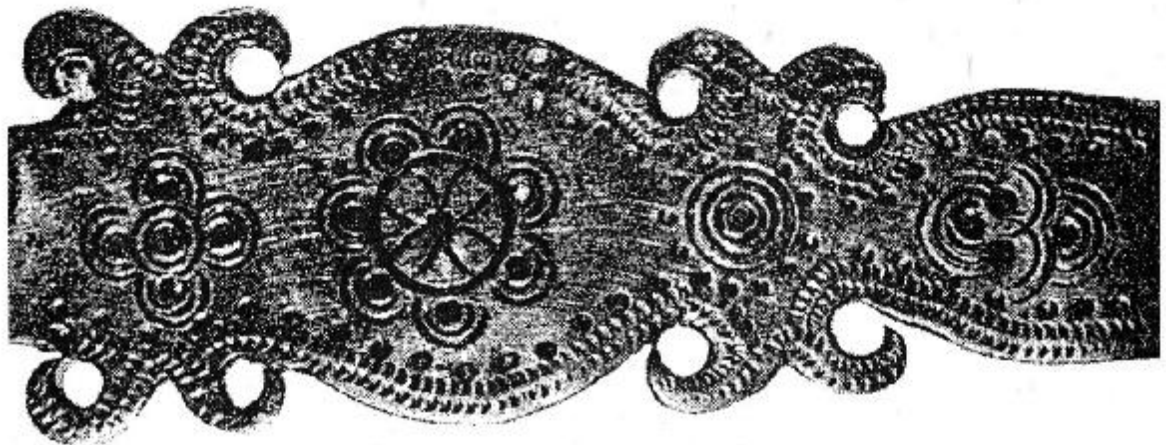
Včelý úl, Osikov, polovina 19.století.

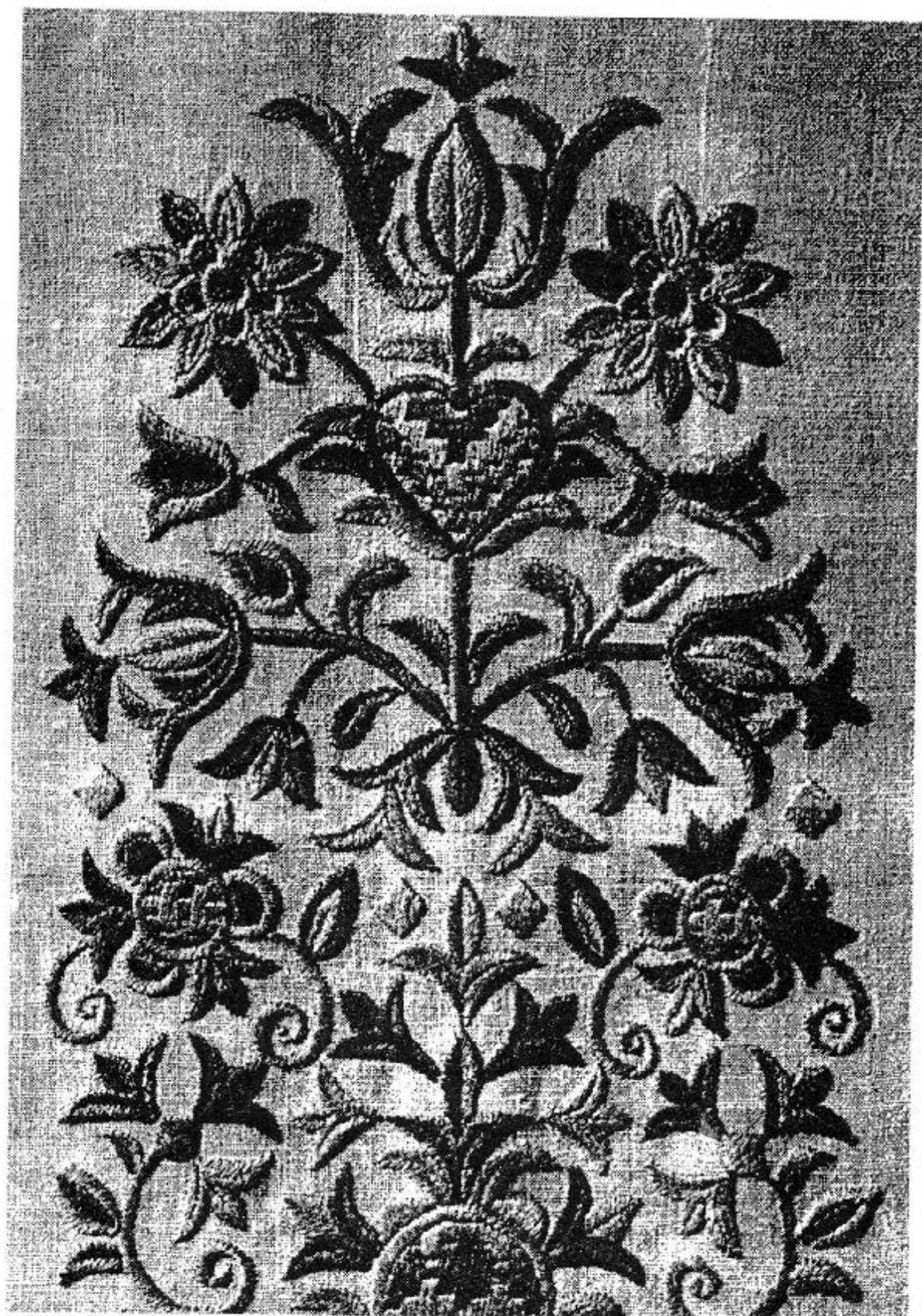
Knoflíky mosazné s rostlinným
ornamentem, Slovensko,
19.století.

Květ života na zádech mužského kožíšku
(Gemer, první polovina 20.století).

Mosazná ozdoba na řemenu od kalhot, Martin, 20.století.

Vyšívka. Kompozície ze stuhy k čepci, okolí Prievidze, polovina 19.století.

Zvířata

O tom, že zvířata byla v době přírodního vědomí pro naše předky živými tvory s duší a duchem, by bylo zbytečné pochybovat. Dodnes vnímavější lidé se zvířaty hovoří. Sloveni věděli, že zvířata jsou vnímavá, v mnoha směrech dokonce víc, než lidé. A že zvířata myslí, i když ne tak jako člověk, tedy že mají určité vědomí. Dnešní přesvědčení, že zvířata nemyslí, jen pudově jednají, by z hlediska vnímavého tvora mohlo být vztaženo i na člověka. Ten přece též jedná pudově. A že člověk „abstraktně přemýšlí“, že má představivost? Zvířata též mají představivost a využívají ji často v jiných oblastech, než člověk. Zvíře má stejné pochody jako člověk, jen člověk má některé z nich více vytříbené, jiné pro změnu zakrnělé. Pokud by měl mít člověk právo dělat co se mu zachce se zvířaty jen proto, že dokáže lépe přemýšlet, tak to bychom mohli v pohodě vyvraždit ústavy s lidmi mdlého ducha, kteří mají nejednou slabší rozumové schopnosti, než vyvinutější druhy zvířat. Ale neuděláme to. Proč? Protože cítíme, že to není správné. Zvířata však necítíme, tak, jako kdysi necítili někteří otrokáři otroky. V dobách přírodní víry lidé věděli, že zvířata jsou též tvorové hodní porozumění. Dokonce se od nich mnohé věci učili (dodnes jsou mnohé podoby rozjímání nejen v józe odvozeny od pozorování zvířat). Lidé s neotupeným vnímáním věděli a ví, že každé zvíře má duši a ducha, i když duch není tak vyvinutý, jako lidský.

Proč byly tedy některé druhy více uctívány? Jeden z důvodů je ten, že v přírodním společenském vědomí představovaly zosobnění určitých vlastností, v přírodní společnosti ceněných.

Orl, jehož Sloveni uctívali, byl symbolem svrchovanosti. Goralé nosí na klobouku dodnes orlí péro, na východním Slovensku se našla staroslovenská píšťalka z prvního tisíciletí – z orlí kosti. Na Slovensku dodnes přírodní lidé přechovávají k orlům úctu a mnozí duchovní Sloveni chodí dobrovolně střežit na jaře jejich hnízda.

Sokol je opěvován v desítkách našich písní. Často oslovovali mládence jako sokola, někdy v písní sokol vystupuje i jako posel slova. Sokol byl ztělesněním bystrosti, svrchovanosti, hbitosti, divokosti a krásy. Sokol byl též ptákem zasvěceným Perunovi.

Had hrál ve slovenském duchovnu rovněž velmi důležitou roli. Hada často považovali za vtělení domácího ochránce, nejčastěji byla za hada-domovíka považována užovka (ve starém jazyce též jaga). Tento had-ochránce domu byl přísně chráněn, jsou zmínky o tom, že mu dávali do misky mléko, nebo že jedl kaši s dětmi. Had byl spojován s nesmrtelností, ale i s převtělováním, což do jisté míry souvisí i s jeho schopností línat. Staří Slováci v předvelkomoravské době používali s oblibou na opasku spony s vyobrazením dvojhlavého hada, tento znak se našel i v Egyptě a staré Persii. Hada je možné najít dodnes jako nejčastější zobrazení na středoslovenských črpácích, přičemž často má na hlavě korunku – symbol síly a svrchovanosti a ochránářství (koruna od slova karug – kruh). Ve filmu *Drak se vrací* jistě mnozí viděli koudel, vystrouhanou ze dřeva s vyobrazením hada, používal se jako zobrazení pohlavního slibu.

Had je také zobrazením hadí síly – meditačního postupu, při němž se využívá pohlavní síla. Dvojhlavý had může znamenat splynutí sil ženy a muže v jednom bodě. Ve slovenských bájích a pověstech vystupuje i had-drak, stejně jako v mezopotamském duchovním učení a rovněž se had používal při věštění a čarování (odtud slovo „hádat“, „hadačka“). Původní víra nedovolovala hada zabít. Proti hadímu jedu byly známy rostlinné protijedy. Dnes, kdy je i na Slovensku několik vyhubených nebo ohrožených hadích druhů a poddruhů (hlavně díky křesťanskému „křížáckému“ tažení proti hadům), je načase vztah k těmto tvorům, kteří mají v naší přírodě stále své místo, opět přehodnotit.

Uctíván byl také vlk. Jsou zmínky o tom, že bačové se k vlkům nechovali nepřátelsky. Dodnes hovoří bačové o vlku spíš s jakýmsi obdivem, než s nenávisí, alespoň na Slovensku (protože na Moravě když přeběhlí vlci strhli pár ovcí, někteří Češi žádali odvolat ministra). Přes Slovensko vede hranice výskytu vlka, na západ od Moravy je vlk vyhuben díky

tisíciletým honům pod taktovkou církevníků, kteří připisovali vlkům ďábelské vlastnosti, samozřejmě neprávem. Vlk je přirozeně jako poddaný – pes, tento stav „inteligence“ je dnes potvrzen také moderními vědci. Vlky nectili pouze Sloveni, ale i staří Římané, Etruskové a jiné národy. Pohádky o krvelačnosti vlků a jejich nebezpečnosti jsou výmyslem, včetně německé Červené Karkulky. Například v naší pohádce či pověsti „Zakletý vrch“ vystupují vlci a medvědi jako kladné bytosti. V některých slovenských písních je vlk opěvován, v dětvanské písni se jako důkaz, že je všechno v pořádku, zpívá „Hej, na Poľane vlky vyjú, vlky vyjú...“ Vlk ve skutečnosti opravdu na člověka neútočí. Pouze v případě vztekliny, ale i zde je nepoměrně větší pravděpodobnost, že se člověk setká spíše se vzteklým městským psem, než s vlkem. Obyvatelé slovenských podhorských vesnic v oblastech s výskytem vlka se jich nebojí, ví o jejich plachosti. Bojí se zpravidla jenom městští „červenokarkuláci“ s výrazně otupeným přirozeným vědomím. A kdo se bojí, ten je často nejvíc nebezpečný. Z mnoha původních sídel Slovenska (například z Malých Karpat) jsou vlci a medvědi neprávem vytlačeni.

Bronzové záchytné očko sponky v podobě hada (druhá polovina 14.století).

S medvědem je to podobné jako s vlkem. Jsou záznamy o tom, že když medvěd strhl Slovanům ovce, považovali to za čest, a nikoliv za projev zloby. Na Slovensku (ale například i v Polsku a jinde) byl medvěd často považován za strážce hory. „Dva medvědi střežící horu“ jsou nejednou znázorňováni na slovenských črácích. Medvěd byl u Slovanů často považován i za tvora, do kterého je přetvářen lidský duch (medvěd se nachází v některých městských erbech, ale i v erbů Ukrajiny). U nás se zachovalo několik medvědích, jakoby „šamanských“ písní a tanců. Na Slovensku máme medvědy dodnes, na rozdíl od západní Evropy, která se sice rozohňuje nad vyvražďováním afrických zvířat, ale na svém území se chová ještě hůř než Afričané. Žel, dnes si na Slovensko chodí střílet do medvědů (pěkně z posedu, odkud by na návnadu neohroženě trefil každý levák) hromada všelijakých zbohatlíků hlavně ze Západu, kteří si myslí, že za peníze můžou všechno, i když si medvědy na svém území dávno vyvražдили. To by se mělo i z výchovných důvodů zastavit, a ne si kvůli ziskům vymýšlet nadsazené počty medvědů, jak to dělají někteří naši lovci, kteří si nejednou vymyslí historku, jak je medvěd napadl a oni jednali v sebeobraně (poněvadž neměli povolení k odstřelu).

Na Slovensku je dodnes velmi oblíbený také ježek, vyskytující se i ve městech. V západní Evropě je toto neškodné zvířátko rovněž většinou vyhubeno.

Uctívána byla také ryba. Zajímavý je například staroslovanský šperk ve tvaru svastiky, v němž ramena kříže představují hlavy čtyř zvířat pravděpodobně představující čtyři živly – had jako země, ryba jako voda, orel jako vzduch, vlk jako oheň.

K váženým zvířatům patřil také havran - pták, který byl spojován s dušemi předků. Není se čemu divit – vždyť havrani žijí stejně jako lidé v osadách, mají své stařešiny a živí se podobnou potravou – převážně rostlinnou. Za zmínku stojí i holub. Holub byl představen zpravidla jako láskyplné zvíře. Havran v době slovenství nebyl považován za zlého. Šílené nesmysly o nějakých satanských zvířatech, jaké nám byly očkovány později. Nakonec, nebyla to náhoda, že církevníci právě havrana označili za zlého ptáka. Vždyť neměl o nic černější peří, než oni roucha. Důvod byl jednoduchý – havrany spojovali Sloveni s dušemi předků. A duše předků – to znamenalo i víra předků. A to bylo nebezpečné. Ochraně se těšily také vlaštovky. Považovalo se za dobré znamení, když žily pod střechem, kde se jim prominulo i znečištění domu. Ptáci byly chráněni, i když sídlili v sochách starých božstev,

Bronzová ozdoba staroslovenského opasku s orlem a prakřížem z Komárna-Lodeníc (8.století).

stejně jako by byly v jiném místě posvátného háje.

Rovněž čápy, sídlící na komíně, byli považováni za dobré znamení a týkalo se to i jiných ptáků. Lidé považovali za štěstí, pokud se na jejich domě udomácnil pták, považovali to za čest, dobré znamení a svědectví o příznivé síle, která vládne v jejich domě. V množství písní je opěvován zpěvák – slavík – pták, který potěší a zpěvem rozjasní duši.

Rovněž kohout hrál určitou roli v původní víře – byl spojován s příchodem nového dne a uctíváním (vycházejícího) Slunce.

Se slunečním kultem bylo též spojeno ptačí vejce.

Dodnes je oblíbeným vzorem na kraslici – na „pisance“, jak se kdysi kraslice nazývaly (protože se po nich psalo, na Ukrajině je tento název dodnes) sluneční symbol. Kraslice se kdysi dělaly i z hlíny. Nebyla potřeba živá oběť zvířete, stačilo zvíře nějak vyobrazit. Proto byly velmi časté ve staroslovenské kultuře sošky koňů, zubrů a jiných zvířat, které jsou v lidovém umění dodnes oblíbené.

Poměrně ctěným zvířetem byl také páv – jeho vlastnosti byly pochopitelně spojeny s krásou a

sebevědomím. Pávy je možné najít dodnes na mnoha slovenských výšivkách. Tento pták je uctíván například i v Indii.

Ale i zvířata, která mohla vyvolávat méně příjemné pocity, například pavouci, byly na Slovensku pod ochranou. Dodnes je okřídlené přísloví, podle kterého by zabití pavouka mohlo přivodit neštěstí. Je už jenom samozřejmé, že také včely, jejichž med Sloveni využívali, se těšili zvlášť velké ochraně.

Samozřejmě i u nás mohla být zvířata pronásledována pro lidskou hloupost. Například, když někdo stahoval ze žáby či z hada kůži, aby mohl „čarovat“, to je jistě pořádný úpadek. Naštěstí, tyto jevy nebyly příliš časté.

V souvislosti s ptáky je zajímavé, že i staří Slováci, podobně jako severoameričtí Indiáni, používali ptačí pera jako odznak svrchovanosti. Dodnes nosí na svatbách Slováci „pírko“, i když v posledních dobách to už není skutečně ptačí pírko uvitě z rostlin. Pero je však možné najít na mládeneckých či mužských kloboucích nebo v rukou čarodějnic – Lucíí. Dávni obyvatelé Slovenska, označovaní jako lužický lid, nosili dokonce pérové čelenky. Důležitým byl patrně kůň, bez něhož by Sloveni jen těžko odolávali jezdeckým rychlým útokům pohyblivých kmenů, živících se hlavně lupem. V období před státem Slovenů, dnes označovaným jako Velká Morava, byly jezdecké spojky staroslovenských kmenových svazů (jeden z nich byl pod vedením Senonce Sáma – Senonci byli keltským kmenem na území Franské říše), důležitou součástí obranných bojů. Svědčí o tom i „ostruhy s háčky“, které používali Sloveni už dávno před Sámem a na Slovensku a Moravě i před takzvanou Velkou Moravou. Koně převedl žrec (pohanský kněz) přes zkřížené kopí během věsteckého obřadu před bojem – podle Dobšinského podobné obřady vykonávali s dobytkem na Svěcení jara ještě v druhé polovině minulého století a patrně i na začátku dvacátého. Osel a kůň byli uctíváni i v Mezopotámii (jazykově i duchovně nám částečně příbuzné). V některých chrámech starých Slovenů se našly kostry velmi starých, zjevně uctívaných a s poutou pohřbených koní).

Představa síly se pojila s turem či zubrem – býkem, o čemž svědčí nejčastější masopustní masky označované u nás jako turoň – mají podobný vzhled a význam jako bizoní masky severoamerických Indiánů. Mohlo jít původně o masky zubra i pratura. Zubr a pratur byly

zvířaty, jejichž síla a svrchovanost byly ceněny nejen ve formě masek – turoňů. Někdy je jako turoň označováno též zvíře s podobou kozy nebo kozla, přičemž koza, a hlavně divoká koza (kamzík) byla uctívána jako zvíře šlechtěné, nenáročné a houževnaté.

Kanec byl symbolem mužské plodnosti, podobně jako dnes, jen bez hanlivého příděchu.

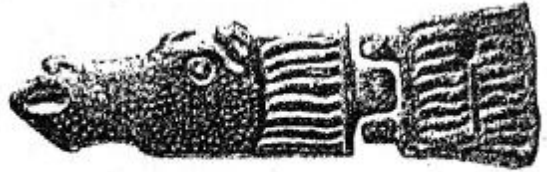
Domácí zvířata byla chována volně, tedy nikoliv v klecích. Pásla se volně, dokonce i prasata, ještě v minulém století. Vždyť jsou to tvorové s duší a duchem. **Proč by je tedy naši předkové věznili? Věděli přece, že je budou pravděpodobně jíst – a kdo by jedl v klicce zmučené zvíře bez životní síly?**

Jedním z důvodů úpadku původní, přírodní víry je skutečnost, že Sloveni byli v nevýhodě oproti křesťanství, protože neměli své hláskové písmo, pouze významové, které bylo sice duchovnějším, ale i vyvratitelnějším, o čemž se přesvědčujeme dodnes. Protože původní přírodní vědomí – to není množství posvátných zvířat, které je nutné uctívat, a dost. Původní vědomí – to je vědomí o posvátnosti každého tvora, každé bytosti. Nejen orla, z jehož kosti dělali staří Slováci píšťalky a jehož péra uchovávali, nejen hada, kterého můžeme najít i v Chrobákově *Nevěstě hor* v podobě vyřezávané koudelky. Každý tvor byl posvátný. **Protože každý tvor má v tomto světě své poslání, svůj význam. I vlk, prase, krkavec, člověk, pstruh, cvrček, i motýl, který sedá na květ, červ, který se rýpe ve zdechlině. Takový je tento svět. Každý tvor má svou cestu a jen tupý a nešťastný člověk ho za to pronásleduje.**

To je jedno z tajemství, která jsou zakleta v našem obrazovém a znakovém písmu.

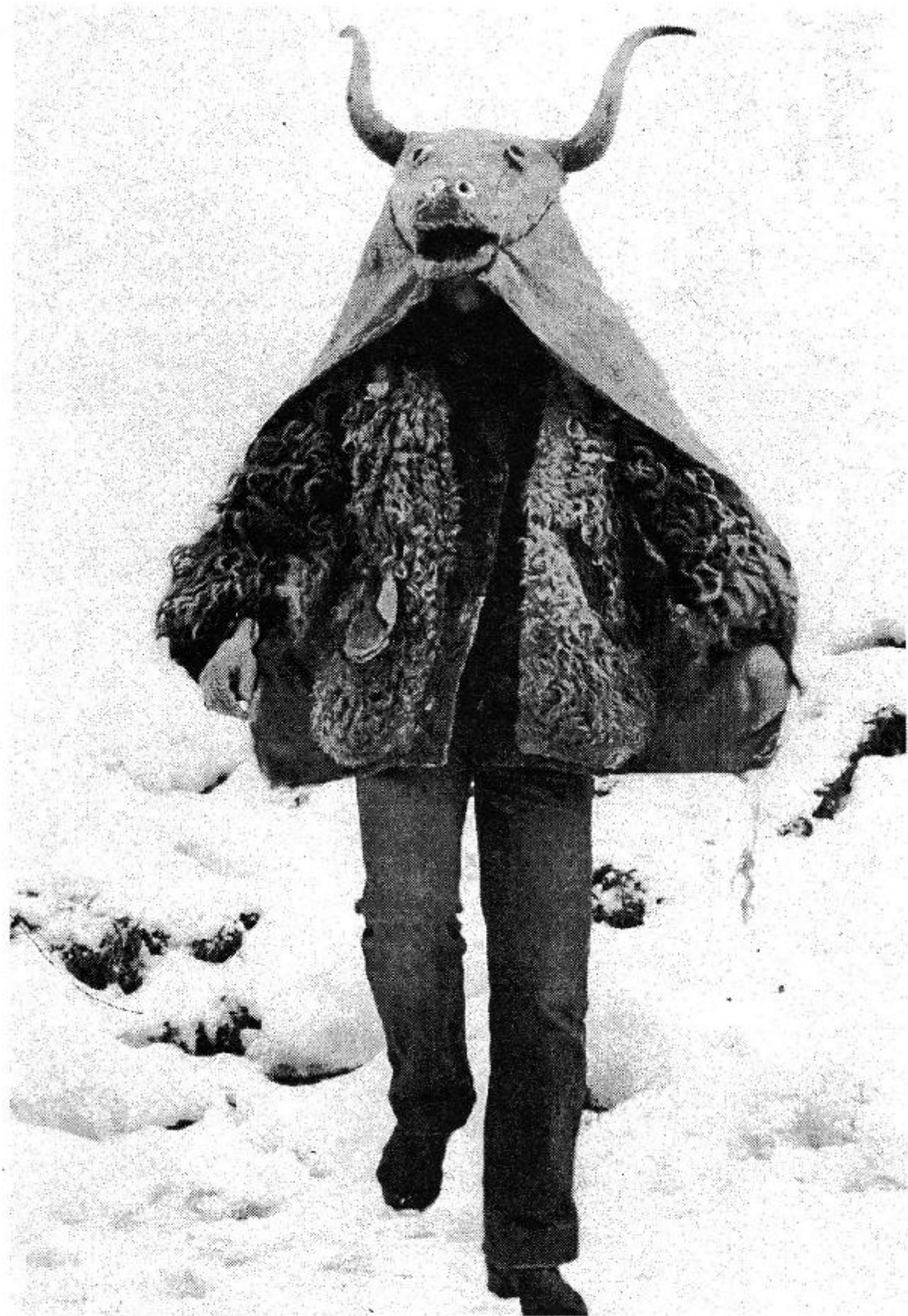
I když Sloveni zvířata lovili, a tedy zabíjeli (v našem podnebí by jen z rostlin nevyžili), v době původní víry bylo považováno za nepřípustné zabíjet nejsilnější kusy ze stáda. Sloveni si brali příklad z medvědů a vlků – na rozdíl od dnešních často mimořádně sobeckých lovců neohrožovali přirozený přírodní výběr. Mimochodem, jeden ze slovenských odborníků na divou zvěř, Dr. Lukáč tvrdí, že nejsilnější kusy ze stáda zabíjejí lovci, kteří mají těžkosti s pohlavním životem. Kdo by to byl řekl, že nevědomý, nadřzený chlap může žárlit i na jelena? Zajímavé též je, že lovci často nařikají nad údajným přemnožením jelení a srnčí zvěře, ale vlky, kteří vysokou vždy udržovali ve vhodném stavu, usilovně potlačují.

Člověk rozdělil zvířata na užitečná a škodlivá. Jenže by nebylo žádného škodlivého zvířete, které by zde způsobilo nerovnováhu, kdyby zemský soulad nenarušil člověk sám. Člověk je tedy nejškodlivější zvíře. Dokud si člověk neosoboval právo na to, aby se množil za každou cenu a „ovládl tuto zemi“, naše Matka Země byla šťastná, protože nikdo nevyvražďoval její děti. Část padla, část přežila, ale živočišné druhy zůstávaly a vyvíjely se. Až člověk dokázal to, co žádná potopa – už desítky let zmizí jako následek lidského sobectví každý den množství živočišných druhů. Ať nikdo neříká, že je člověk nejdokonalejší tvor. Protože mezi vědomým a nevědomým člověkem je větší rozdíl, než mezi jelenem a žížalou. Dokonalejší lidé jsou ti, kteří mají v očích slzy. A ti, kteří se chvástají lidskou dokonalostí, aby mohli nenažraně zabíjet hlava nehlava, ti mají vědomí podstatně slabší, než mrtvolní červi, kteří se sice dokážou nažrat tak, že doslova puknou, ale velkou škodu tím nenapáchají.

Kování v podobě koňské hlavy, konec 8.století,
Devínská Nová ves.

Viděli jste už člověka, který by nechápal zvířata a chápal lidi?

Turoň - masopustní maska - Terchová.

Strava

Nejvíce lidské potravu představuje minerál – voda. Dnes tedy máme nedostatek nejčastější čisté, přirozené potravu člověka. Nemluvě o tom, že zatímco v každém podniku si můžeme koupit množství různých nápojů s chemickým cukrem, napít se čisté vody je často nemožné.

Vyvržení do tohoto světa, musíme se něčím žít, a to nejen vodou. Musíme tedy něco zabíjet, jestli tady chceme setrvat. Přírodní, přirození lidé, vědomi si věčného, čarovného kola zrození a smrti však nezabíjeli tak, jako lidé nevědomí těchto zákonů. Lovili, protože to bylo nevyhnutelné pro zachování života člověka, rodu.

Je jedním z největších omylů našeho, v dnešní době dost nešťastného národa, že Slováci jsou masožravci jak vyšití. To je úplný nesmysl. Tak, jako staří Sloveni, tak i Slováci se ve velké většině živilo především rostlinnou stravou, maso jedli poměrně zřídka. Jistěže si uvědomovali, že je vhodnější jíst hodně rostlinné stravy, proto pěstovali obilí, zeleninu a sbírali lesní a jiné plodiny. V naší oblasti mírného podnebního pásma však nemohli žít čistě vegetariánsky, jako například mnozí Indové, proto volně chovali kvůli stravě domácí zvířata a lovili zvířata zcela svobodná, tedy divoká. Maso ze zcela svobodných zvířat přitom považovali za vhodnější. Sloveni věřili, že pokud by jedli zvíře mučené, oslabilo by je to. (Nakonec – i z hmotářského hlediska to není nesmysl – pokud sníte maso zvířete, které je přecpané chemickou stravou, sami na to můžete doplatit zdravím, přesně to samé se týká i rostlin.) Když zabíjeli zvíře, obětovali jej posvátné síle, se kterou má i zvířecí duše souvislost. Nebyli to samoučelné oběti, ale oběti zvířat, které nakonec lidé snědli, tedy zpravidla účelové, s uvědoměním si posvátnosti života a životní síly. **Oběť**, to je původně stejné slovo, jako **oběd**. Maďaři ho převzali jako *ebéd*. Oběť, to je tedy jídlo, strava. Rozjímání nebo modlitba před jídlem, to byla součást „pohanské“ oběti, jejímž cílem bylo vzdát díky nejen tvořivé, posvátné síle, většinou spojované s nějakým božstvem, ale i samotnému zvířeti, které vnímalo svou smrt tak, jako člověk ve stavu opuštění duše (například ve skutečné, nebo dočasné, „klinické“, smrti vnímá svůj stav, takové díkyvzdání zvířeti bylo spojováno s odprošením za násilnou smrt. Později však došlo ke znečitlivění, hlavně v době křesťanství, které hovořilo o lásce k člověku, ale nemluvalo už moc o lásce k ostatním bytostem. Není možné však ze všeho vinit církev, už v předkřesťanských dobách byly náznaky k určitému znečitlivění vůči zvířatům, například tehdy, když žreci vykonávali zbytečné oběti zvířat, které nikdo nesnědl, kromě divoké zvěře a červů.)

Nejčastější potravou našich předků tedy byly rostliny. Obilniny – hlavně černé. Chléb, hlavně ve starších dobách celozrnný a až do poloviny minulého století zpravidla z míšené mouky (žito s pšenicí), nebo černý. Pěstovalo se i proso, méně se jedl oves. Oblíbená byla později i pohanka (tatarka) a proso (pšeno). Časté byly také těstoviny – halušky (s brynzou, s kyselým zelím), šišky (šůľance), řezance, knedle... V oblíbě bylo i pražení nedozrálých obilných zrn - pražmo - připravovalo se tak v prvním tisíciletí, jakož i v tomto století, i na ploských kamenech s bočními hranami z hlíny (na pražnicích). Podobně se pekly i placky nekyselé (posúchy, osúchy). Někdy se do chleba přidávaly sušené, pomleté rostliny, jako kůra stromů, mech, kořeny, hlízy rostlin – tato strava není dnes prozkoumána. Peklo se mnoho druhů placek, které byly pečeny nasucho přímo na peci.

Luštěniny byly poměrně časté – bob až donedávna, vytlačovaný fazolí, čočka, ale i cizrna, častěji však slovienka (nejvíce v ranném středověku). Nouzově se vařilo i z vlčího bobu (koňského bobu). Z divokých luštěnin se používal na středním Slovensku hrachor luční... Luštěniny byly kvůli jednoduchému skladování časté v zimě. Zdomácnělé brambory se využívaly v mnoha podobách od placek (haruľa a pod.) až po brambory na kyselo.

Ovoce sbírali Sloveni častěji divoce rostoucí, vyráběli se z něj i léky. Pěstované odrůdy se během středověku rozrostly na stovky druhů – jabloně, hrušky, švestky, třešně... Z ovoce se vyráběla také povidla a jiná sladidla. V pozdním středověku se rozmohlo také pálení kořalek, které se zprvu užívaly častěji jako obřadní nápoj a lék (z toho u Slováků i jiných Slovanů obrat „na zdraví“), časté užívání pálenky však bylo později příčinou duchovního úpadku mnoha

našinců.

K mazání, léčení, svícení a jiným účelům se používaly rostlinné oleje – len, konopí, mák, méně řepka, slunečnice, ořechy, i lískové, žaludy a bukvice v méně úrodných dobách. Žaludy se používaly také jako zdroj mouky, žaludová mouka se proplachovala, aby nebyla hořká. Konopí se používalo i jako potrava – kaše z konopných semen a podobně.

Zelenina byla spolu s ovocem starší stravou člověka, než strava živočišná. V dobách starších lidí jedli zeleninu divokou (od medvědího česneku po zeleninu kořenovou), později se vyvinuly vyšlechtěné druhy a hlavně v posledním tisíciletí se jejich počet znásobil. Ve starších dobách lidé jedli zdravější maso. Ryby chytané na mnoho způsobů – v potocích rukama nebo do proutěných pastí a sítí, ale i harpunami či trávením plody jistého horského keře. A jiné maso, zpravidla chudé, poněvadž tučných zvířat ve volném chovu nebylo. Divoká byla lovena ve starých dobách lukem a šípem, nebo oštěpem, později puškami. Divoká byla oblíbená víc než maso z domácích zvířat, z hlediska chuti i z hlediska životní síly. Nejčastějším domácím zvířetem byly dlouhou dobu ovce, ve starších dobách často černé (bílá ovce byla pro baču na nohavice). Takže – ve starších dobách bylo asi i černé sukno. Poměrně časté byly i kozy, které byly rovněž nenáročné k pasení – kráva a prase byly náročnější. Často se chovala také drůbež – domácí kachny se v některých oblastech křížily s divokými.

Vedle běžných způsobů vaření masa se maso skladovalo v uzené podobě – v pozdějších dobách jako klobásy či celé kusy (šunka), což je starší způsob. Ve starých dobách se maso sušilo, což je zdravější postup. Podobně jako v jiných oblastech, i v oblasti stravy je soulad otázkou míry. Například – naši předkové odedávna chovali a jedli prasata. Ty však byly chovány volně, až do minulého století se pásly – jemným čichem si vybíraly nejhodnější kořínky. Maso z takového prasete bylo podstatně jiné, než maso z dnešních zabíjaček – lidé zabíjí hanebným způsobem zvíře, které bylo po celý život nezdravé a ukrutně chováno v chlévě. Samozřejmě, že takovým lidem potom nepřekáží, že se začínají svým chováním přizpůsobovat takto vězněným zvířatům – například do kdysi posvátného potoka či řeky házejí nerozložitelné odpadky. Mimochodem – svobodná, divoká prasata nejsou příliš smradlavá, ten proslavený mimořádný zápach jim vnutil člověk.

Jak si naši předkové sladili? Ovocem, lesními plody a medem. Cukr přišel až v minulém století a nezdravý – rafinovaný cukr až v tomto století. Předtím se sladilo často medem. Z medu byla vařena medovina – obřadní nápoj, bez něhož se neobešel žádný větší svátek (mimo svátků se zpravidla nepilo). Sloveni pili i nekvašené pivo. Vyráběli také ocet – snad i kvůli zpracování kostí a rohoviny, která byla oblíbenou surovinou, hlavně jelení paroží, ale i býčí rohy, z nichž vyráběli často umělecky zdobené picí rohy (před zpracováním se vařili). Často se pilo ze dřevěných črpáků, voda, i mléko – často kyselé. Kyselé mléko bylo pro naši kuchyni příznačné (je mnohem zdravější, než nekyselé), včetně jeho výrobků – sýry, syrovátky, žinčice, brynzy... Jedlo se většinou dřevěnou lžící (důležité z hlediska nenarušení životní síly) z dřevěné misky, až donedávna. Společná jídla se jídávala i přímo z hrnců. Jedlo se ráno, když se pracovalo na poli, nebo v lese, lidé brali jídlo s sebou, přičemž s oblibou jedli v polosedu nebo pololeže v trávě. Hlavní jídlo bylo ve starších dobách až pozdně odpolední. Kromě zmíněných potravin měli staří Slovinci i Sloveni v oblibě houby. Hlavně děti jedli a dodnes na vesnicích rádi jí různé rostlinné šťávy, nejvíce na jaře, kdy je nedostatek jiných vitamínů. Kromě syrových šťáv a trav se dodnes jedí i některé trávy tepelně upravené – jídlo ze spařené kopřivy (hlavně jarní) na způsob salátu, nezdravý byl i šťavel kyselý, lobod, podběl a další rostliny – i ve formě odvarů, zadělávané zeleniny, polévek. Z divokých rostlin dodnes s oblibou používají „lesní muži“ například medvědí česnek.

Strava byla často syrová – hlavně ovoce a zelenina. Živly vody a ohně se upravovala strava vařená a to několika způsoby. Nejstarší způsob vaření je asi vaření pomocí horkých kamenů, které se přenášely dřevěnými kleštěmi z ohniště do nádoby s vodou, což se místy na Slovensku používalo i v prvních desetiletích dvacátého století. Koncem minulého století se ještě hojně vařilo na otevřeném ohništi – v kovových a hliněných nádobách na trojnožkách

postavených nad ohněm. Od poloviny minulého století se začaly rozmáhat výhodnější – méně kouřící sporáky. Jejich nevýhodou, kromě ztráty rázovité příchuti, způsobené otevřeným ohněm, byla i skutečnost, že se zavedením sporáků začalo nezdravé smažení, které přetrvává dodnes, často i díky mylnému názoru, podle něhož jsou například usmažené řízky tradičním jídlem. Častým vařeným jídlem byly kaše (příslíví kaše – matka naše), ale i polévky, zadělávky, těstoviny (z obilnin, zelenin, luštěnin, domácích brambor, někdy s přidávkem mléka či ovoce). Maso se ještě i v první polovině tohoto století podstatně častěji vařilo, než peklo. Nejstarší způsob pečení je asi pečení masa pod žhavým popelem – v zemi, ale i pečení v popelišti ve vrstvě vlhké hlíny – ryby, ptáci, zvěř (peří a srst se po opečení sloupalo společně s hlínou), ve výhni se pekli také raci a hlemýždi, též domácí brambory. Oblíbené byly různé placky – pečené na kamenech či na peci, ale i v popelu (oblíbené na salaších). V popelu se pekla i vejce. Na Spiši a v Novohradě se zachovalo také pečení pod pekařskými zvonci. Časté bylo pečení v pecích – pekli se tak chléb, ale i placky (nekyselé i kyselé), zřídka koláče.

Kromě už zmiňovaných léčivých rostlin se jako léčiva používalo někdy i mléko, často med (neměl by být zahřátý - pasterizovaný) než med z velkoobchodu, a při některých onemocněních se léčilo také pomocí soli (ta se využívala i při obřadech, kouzlech). Pro slovenskou kuchyni je příznačné používání kyselého mléka, které je podstatně zdravější, než mléko nekyselé. K našim původním kořením rozhodně patří kmín, česnek, cibule, majoránka, kopr, křen, petržel, rozmarýn, mateřídouška, houby různých druhů (na Slovensku se jich sbíralo několik desítek). Zabezpečovaly je hlavně ženy – kořenářky. Poměrně škodlivé, „pikantní“ koření se rozmohlo až v posledních obdobích. Zajímavé například je, že bačové si někdy do halušek přidávaly uhlíky – kvůli uhlíku.

Ovoce jedli Slovinci i obřadně – například na dožinkách nesmělo chybět čerstvé ovoce – jedlo se zvláštním způsobem – „přes hlavu“. I v zimních měsících bylo důležitou složkou stravy, v sušené podobě.

Strava jako obřadní záležitost byla zvláště důležitým projevem původního vědomí a víry. V „pohanských“ i křesťanských rodinách jedení předcházelo poděkování božstvům, nebo modlitba, při jídle nebylo přípustné vyvolávat nepříznivé myšlenky – věřilo se, že city jdou při jídle snadněji do těla. Na svatbě v některých oblastech přetrvával půst novomanželů – z duchovních

důvodů (význam slova svatba je ve slovenštině podobný, jako posvěcení – vztahu). Před svátky se z důvodů duchovní i hmotné čistoty dodržovaly půsty – nejen v křesťanské společnosti, ale i ve slovenské – „pohanské“. Pravda, v křesťanství se původní význam půstu časem vytratil z vědomí věřících a zůstalo jen farářské přikázání, které sice má kladné působení z hlediska zdravotního, ale nikoliv z hlediska přírodního vědomí.

Ve spotřební společnosti se půst stal terčem pohrdání, i přesto, že lékaři uznávají jeho význam (vládnou však obchodníci).

Jedení bylo až do poloviny minulého století výrazně jiné, než dnes – nejen kvůli tomu, že bylo méně živočišných jídel a jídla byla zdravějším způsobem upravována, ale i tím, že byl menší počet různých složek stravy během jednoho chodu, což se projevovalo lepším trávením.

Obřadní význam mělo i věnování jídla ženy mužovi – i když i jablka.

Jedním z rysů vlastních našim předkům je pohostinnost. Ve starých, předkřesťanských dobách, když Sloven nechal pocestného v zimě a o hladu přede dveřmi, bylo to nejenže považováno za hanebnost, ale i za trestuhodnost – jsou dokonce i zmínky o tom, že lakomci soukmenovci zapálili dům, aby věděl,

Črpák, střední Slovensko, detail.

jaké to je být bez střechy a jídla. Štúr vyzdvihuje, že Slované nechávali na stole před odchodem z domu jídlo – pro případ, že by někdo cizí přišel, aby si mohl zakousnout. Pohostinnost vůči cizincům a pocestným není vlastní všem přírodním národům, ale jen těm, které jsou duchovně vyspělejší.

Pohoštění pocestného, pohoštění poutníka – to je i znakem úcty k duchovní cestě – to bylo u nás běžné. Křesťanští mniši – například germánští na Rujaně (kdysi slovanském „pohanském“ poloostrově u Baltského moře) dávali svým křesťanům za vzor tyto pohostinné „pohany“, kteří neměli žebráky. Takové jsou zmínky i o našich předcích, a to i v podstatě novějších dobách. Nakonec – slovo „hostina“ souvisí se slovem „host“, hostiny bývaly často na počest hosta. O tom, že pohoštění bylo otázkou cti, svědčí i píseň „Bude že to dneska na Očovej svadba, hostia sa zabavia, nebude mi hanba“. Svatby trvaly i v chudých rodinách v novověku i středověku běžně tři dny, nezřídka i týden, se zpěvem a tancem, což se zřejmě neshoduje s představami většiny lidí o „temném středověku“ – samozřejmě, kromě nevolnictví (dodnes je několikadenní svatba zvykem například u Slováků usazených ve Vojvodině – v Jugoslávii).

Za plody země děkovali naši předkové Matce zemi a jiným posvátným silám. Občasný nedostatek stravy jen a jen prospíval přirozenému – přírodnímu vědomí.

Duše, duch, dech

Lidé, nespoutaní dennodenní honbou za penězi a úspěchem, neměli taková omezení, jako dnes. Viděli nejen látky tuhé a tekuté, tedy hmotu v běžném významu, ale i to, co se projevuje jako svítící obal těla. Dnes to někteří označují za auru. Tato životní síla-živa je volným okem pro vnímavější bytosti viditelná a je svědectvím o tom, co nazýváme duch, nebo duše. Duch a duše byly kdysi jedním slovem. Vycházejí dokonce ze stejného slovního základu, jako slovo dech (a rovněž vzduch). To proto, že stav duchovní i duševní souvisí s dechem. Ovlivňuje ho a je jím ovlivnitelný. V tom je jedna z krás tohoto jazyka – duchovní podobnosti se projevují i v podobnostech jazykových. Na spřízněnost dechu a ducha poukazuje například i slovo dmýchat, na rozjímavé (meditativní) účinky dechu poukazuje slovo oddech. Dmýchat nebo foukat může nejen člověk, ale i vítr – vzduch je i živlem duchovního cestování často spojovaným s větrem. Zatímco například ve védských písmech známe slovo „átman“ ve významu „duchoduše“, zatímco i dnešní jazyky mají většinou na tento jev jedno slovo (angličtina *spirit*, maďarština *lélek*...), zatímco tyto jazyky musí pro lepší pochopení dnes přijímat cizí slova na významy, které nedokáží dost přesně označit, my to nemusíme dělat (a jazyk komolíme zpravidla jen z čiré neznalosti). My nemusíme hovořit o „astrálním těle“, protože máme slovo „duše“, nemusíme hovořit o mentálním těle, protože máme slovo „duch“. A naše slova na nás působí tak, že je dokážeme při správném naladění vnímat vědomě i podprahově mnohem lépe, než nějaké zkomoleniny.

Duše

Duše je nositelkou podstaty bytosti, je nositelkou podstaty „já“. V duši se projevuje původnost bytosti a její spjatosti s vesmírnou původností. Projevuje se city. Slovní spojení „duše moje“ v sobě odráží citový vztah k blízké duši, k bytosti, nikoliv vztah rozumový. Když někdo přísahá, přísahá spíše na podstatu, na duši, nikoliv na ducha. Když někdo řekne „na mou duši“, chytí se hned za srdce. Jinak řečeno, „dušuje se“. Když někdo řekne „já“, chytí se též za srdce, ne za hlavu. Duše má tedy sídlo v srdeční oblasti a je to to nejdražší, nejvlastnější. Když duše odejde z těla, nastává smrt – dočasná (klinická), nebo skutečná. S duší si není radno zahrávat – vydávat se na nějaká „esoterická“ dobrodružství, na duševní (astrální) cestování. Duše se projevuje cítěním, ale souvisí i s dýcháním – ne náhodou je srdce jakoby obaleno plícemi. Duše je nevědomá, projevuje se v existenci, v bytí, projevuje se city, ne však časovým vědomím. Duše neumí čekat, neuvědomuje se v čase. Má souvislost s věčností. Duše se projevuje výrazně v srdeční oblasti – člověk, který má ladnou duši a jedná v souladu se svou podstatou, je srdečný. Ten, kdo jedná rozporuplně, kdo není ladný, kdo jedná v nesouladu s duší, není srdečný, ale srdnatý, rozzlobený. Ženy mají silnější a ladnější srdcový pramen živy, mají silnější postavení duše, dokážou být ladnější i srdečnější (když se rozhněvají, muži je vidí jako srdnatější). V citech má proto častěji žena navrch, je silnější. Běžná žena má též lepší přehled o tajemstvích duše, než běžný muž. Například na Detvě se na křtinách až do tohoto století podle starého zvyku z mužů účastnil pouze kmotr, jinak samé ženy. Pokud se některá žena křtin účastnila poprvé, musela se nechat staršími ženami (vědmami) pokřtít. To však nebyl skutečný, farářský křest, ale zasvěcení vědmami – sudičkami. Duše nepodléhá rozumování („logice“). Ženské srdce bije rychleji, „logicky“ by se tedy mělo dřív unavit, mělo by žít kratčeji. Pravda je jiná – ženy nejenže nežijí kratčeji, ale – žijí déle. Tento zázrak má na svědomí duše, ženy jednájí víc v souladu s duší, cítí víc lásky. Duše se neprojevuje vědomím, je tím, co označujeme jako nevědomí, nebo spíše podvědomí. To souvisí s vírou. Podvědomí je silnější, než vědomí, duše je silnější, než duch, protože je nositelkou původnosti, božské nevědomosti. Síla duše se osvobozuje rozjímáním (meditací, modlitbou). Slováci jsou více „zatíženi“ na duši, než

například Anglosasové. „Široká, velká duše“ je příznačná i pro jiné Slovany. Pohostinnost, štědrost, otevřenost, důvěřivost, dobrosrdečnost, to jsou projevy duše. Je zajímavé, že jméno Dušan se vyskytuje i v Indii ve stejném významu jako u nás. To poukazuje na starobylost tohoto slova.

Co se týče rostlin, byly stromy nebo byliny z hlediska našich původních hodnot bytostmi se silnou duší. Proto například ve slovenských lidových písních, když zpěvák hovoří s rostlinami, zpravidla jde o citové, nikoliv myšlenkové záležitosti. Například – „javore, javore, suchá lísko, neviděl jsem milou dneska“, to se také týká četných rozhovorů s květy, odražených v lidové slovesnosti. Duchovní význam měly spíše stromy mužské podstaty – například duby spojované s Perunem. Silnou a svobodnou duši mají zvířata, ale i děti lidských bytostí. V dospělém věku je většinou duše potlačena duchem. Duše se znovu osvobozuje ve stavu probuzení člověka – u lidí vědomých, probuzených, u „světců“. Člověk s rozjímavou povahou, člověk s uvolněnou, rozjímavou, vyladěnou, laskavou duší přijímá víc živy. A ztrácí méně živy, životní síly. To je důkaz božskosti libosti, lásky. Silnou a svobodnou duši tedy mají zvířata, děti, ale i dospělí lidé ve stavu probuzenosti, ve stavu vědomí – vědmy a vědomci. U těchto dospělých lidí je duše sice osvobozená, ale je chráněná silným duchem. Rostliny, zvířata a děti mají též osvobozenou duši, ale mají slabší ochranu, mají slabšího ducha.

Duch

Duch je tedy ochránce duše. Člověk se rodí s hotovou duší, se starou duší. Proto mají několikátýdenní děti oči starců. V té době se scházely u dítěte vědmy (sudičky), případně vědomci, aby poradily rodičům, jaké jméno je pro ně přirozené, na jakou životní cestu je nutné je připravovat. Po několika týdnech života nastane prudký vývoj ducha. Duch zprostředkovává duši vjemy, hlavně citové. Zkušenostmi se duch vyvíjí. Připravuje se na svou roli – na ochránce svobodné duše, která se osvobozuje ve chvíli, kdy se mladý, téměř dospělý člověk pustí „do světa na zkušenou“, tedy vzdá se ochranné ruky rodičů a musí se spolehnout na vlastního ducha. Když se tak nestane, když se duše neosvobodí, nesplní svou roli a člověk trpí. Většina dospělých lidí chodí po zemi s uvězněnou, neosvobozenou duší. Jejich duch nesplnil svůj úkol – nestal se ochráncem svobodné duše, proto zakrňuje. Stává se mdlým, slabým. Člověka vnímáme jako bytost bez jiskry v oku (oči jsou zrcadlem duše). Nebo ho vnímáme jako člověka mdlého ducha, či slabého ducha – slaboduchého. Člověk probuzený je člověk silného ducha. Člověk, který má svobodnou duši, ale nemá dostatečně vyvinutého ducha na to, aby tuto duši chránil, je sice poměrně šťastný a rozjímavý, ale není duchaplný. Duše se na něj nemůže plně spolehnout, protože duch si létá ledaskde. Takový člověk není duchaplný – v duchu je stále někde jinde. Není tedy duchapřítomný. Buď je tedy jeho duše s tělem na nesprávném místě, nebo je jeho duch na nesprávném místě, což nakonec vyznívá podobně. Není to moc bezpečný stav, i když je mnohem bezpečnější, než když odchází z těla i duše (v bezvědomí, v „epileptickém záchvatu“ nebo během „esoterického“ dobrodružství, či pod silným vlivem drogy). Jako jednu z náboženských pověstí starých Slovanů uvádějí znalci pověst, podle níž Bůh (Prabožstvo) vdechl člověku ducha přes čelo. Tedy tzv. třetím okem. Pokud duši dnes „esoterici“ označují jako astrální tělo, ducha označují jako tělo „mentální“. Duchovní rozhled dnes mnozí označují jako „inteligenci“. Duch má však i jiné poslání než rozhled. Duch má i poslání vést tělo a duši po správné cestě. Dnes je na světě mnoho lidí jakoby s duchem majícím rozhled, mnoho „inteligentních“. Jen malý zlomek z nich však má skutečně rozvinutého ducha, protože tito lidé ještě neovládají umění kráčet po správné cestě. Obrazně řečeno, velmi mnoho vidí, ale nedokážou si z toho vybrat to správné, mají chabou schopnost správného výběru. Tato schopnost je uměle potlačována peněžní společností, protože pro peněžní společnost není důležité to, aby v zemi bylo mnoho vědomých a šťastných lidí, kteří si chtějí vybrat správnou cestu. Pro peněžní společnost je důležité to, aby tito lidé otáčeli a odevzdávali co nejvíc peněz. Protože šťastný člověk nepotřebuje takovou spotřebu, jako člověk nešťastný, pro peněžní společnost je lepší

udržovat lidi ve stavu neštěstí. A proč je v peněžní společnosti tolik zpráv? Protože za zprávy se platí. A ještě i proto, protože člověk, který je zasypáván příliš nepřehlednou záplavou zpráv, většinou zbytečných, má sice zdánlivě rozhled, ale ve skutečnosti nemá přehled ve věcech podstatných a proto ztrácí schopnost výběru správné cesty. Člověk uvržený do kolotoče spotřeby navíc jedná v rozporu se svou duší, i proto, že jeho duše se osvobozuje rozjímáním a na to přece člověk nemá čas, když celý den nahání peníze. Tak dochází k potlačování pravých citů a k rozvoji sobectví. Libost jako projev duše se však projevuje naopak – schopností přijímat živu a odevzdávat ji jiným bytostem. Proto lidé s potlačenou duší, která je v zajetí uspěchaného ducha, trpí například nevyrovnaností v oblasti sídla duše – v oblasti srdce. Ale trpí i nevyrovnaností v sídle rozumu jako projevu ducha – to se projevuje bolestmi v mozkové oblasti a jinými nepříjemnými poruchami. Je to na pohled neuvěřitelné, ale mezi lidmi, které je možné označit jako málo vědomé, či nevědomé, je mnoho lidí, kteří vstřebali obrovské množství zpráv. Vtip je v tom, že zprávy, které pohlali, jsou nepodstatné.

Ve slovenské původní kultuře existuje zajímavý jev, který by zřejmě ocenili například zenbuddhističtí mniši (v Japonsku zenový – v Číně čchanový buddhismus). Je to odchod mládenců „do světa“, či „na zkušenou“ (ale i odchod děvčat „na výslužku“). Tento odchod (hlavně u chlapců) byl ve slovenských „vesnických státečcích“ téměř zákonitý a patřilo k dobré výchově už od mladého věku na tento důležitý úsek života připravovat děti – například i pověstmi a pohádkami. Až tam, „na zkušenou“, si člověk utřídil zprávy, které přijímal od mladého věku a až potom se podílel jako plnoprávný člověk na správě „vesnického státu“, do které měl jako člověk s určitými duchovními zkušenostmi a zkouškami možnost se zapojovat. Samozřejmě, zapojovali se i nezkušení, ale jejich slovo mělo menší váhu. Proto se například slovenská kultura a duch po tisíc let udrželi – protože ty tisíce vesnických států vedli více lidé vědomí si původních – podstatných hodnot.

Slováci jako národ mají do jisté míry lenošného ducha. Zanedbávají ochranu svého nitra, své duše. Jsou v dnešní době tak trochu jako děti – důvěřiví a neopatrní.

Dnes nastává nový jev – podle vzoru západoevropsko-americké spotřební kultury se stále více dostávají k moci lidé, kteří mají velké množství peněz. Ano, i k tomu je zapotřebí určité vědomí, aby člověk nahromadil určité množství peněz, ale to ještě neznamená, že je to vědomí potřebné k řízení společnosti. V této souvislosti je vedlejší, že peněžní vládcí mají své „odborníky“, kteří ve společnosti západoevropsko-amerického typu (peněžní demokracie) vládou naoko, ve skutečnosti jsou však často jen poručníky peněžních generálů. A uskutečňují jejich plány – ovládají masu lidí s rozháranými dušemi a popletenými duchy tak, aby udržovali co největší spotřebu, co největší zisky. Duch a duše mají ne náhodou v našem jazyce takové rody, jaké mají. Duše je spíš ženské podstaty – má blíže k Ladě, projevuje se city, v případě vyrovnanosti se projevuje citem příznivým – libostí a šíří kolem sebe soulad – ladnost – Ladu (v orientu jin). Duch je spíše mužské podstaty – má roli ochránce, má za úkol být v pohotovosti, má poslání usměrňovat sílu, je tedy bližší k podstatě Peruna (v orientu jang). Je pochopitelné, že usměrněné vědomí je spíše výsadou mužů, zatímco city, schopnost vycítit a podvědomá jistota je spíše silnou stránkou žen. Proto i ve staroslovenské i novoslovenské společnosti, která měla vždy některé mateřské (matriarchální) rysy, měli přiznanou společenskou moc muži. To znamená – velké slovo má kněžna, ale skutečné riziko moci snáší především kníže. Anebo – velký vliv má velká matka, mocná a vládoucí Babička. Ale navenek vystupuje stařešina, který si to v případě nesprávného rozhodnutí musí „odskákat“. Má to však i jiný význam. V případě, pokud je čas na ozbrojenou obranu společnosti, ženy jsou vyloučeny z rozhodování. Jejich schopnost vyrovnávat věci a s tím související neschopnost udržet věci v tajnosti by patrně překazila plány stařešinů, nakonec, ženy by přirozeně neměly nést zodpovědnost za případný duchovní, či tělesný boj, protože jejich poslání je přivádět na svět potomky – což bylo vždy chápáno jako posvátná záležitost. Proto i ve společnosti se silnou rolí uctívaných matek zdánlivě vládou mnohem víc muži.

Neznamená to však, že by ženy měly být slaboduché a že by muži měly být bez duší – citovými mrzáky. Spíš naopak. Více méně dokonalé stvoření, bez ohledu na to, zda je v ženské, nebo mužské kůži, má také zdravou a silnou duši, zdravého a silného ducha, vyvinuté podvědomí, vyvinuté vědomí, i nezlomnou víru, bystrý um, city, rozum, má v sobě duši i ducha.

Proč se naše původní svátky zasvěcené zesnulým označují jako „Dušičky“, případně „Zadušičky“, anebo „zádušní svátky“? Proč si víc připomínáme duše než duchy? Protože je to spíš záležitost citu, než rozumu. Když někomu umře blízký, necítí smutek především proto, že by ztratil nějaký rozumový náboj, že by ztratil mozek. Smutek vyplývá z toho, že ztratil citově blízkou osobu, že ztratil blízkou duši. Truchlíme i za ty lidi, kterým v době staroby upadl duch, možná že i „ztratili rozum“, ale po smrti je nám po nich smutno, protože truchlíme za jejich duši. Když někdo na něčem ulpěl, nějakou dobu po smrti se nám může zjevovat v souvislosti s tím, na čem lpěl – jeho duch si myslel, že to a to je pro duši podstatné a proto nedošlo k vyrovnání. Staří Sloveni proto prováděli několik rozluček s mrtvými – přesně rok po pohřbu se konal další pohřeb.

Duch a duše, to jsou věci, které hmotáři označují často za bludy, za nesmysly. Je přitom zajímavé, že i tací vyznavači hmoty a popírači ducha, hmotáři, jako materialističtí komunisté, používali výraz „v duchu komunismu“. I proto je zbytečné zabývat se příliš zdůvodňováním pojmu duch a duše z hlediska moderní vědy. Pokud moderní věda popírá existování ducha a duše, pokud popírá naše duchovno, není to důvodem ke smutku. „Moderní“ věda podléhala vždy „módě“, proto se tak nazývá. Ne že by byla k ničemu, ne že by neplatila. Platí, ale jen „odsud – potud“. A kde končí potud, tam platí to, co natolik nepodléhá módě. Pojmy jako duch a duše přežily tisíce let a není důvodu, proč by právě teď měly kvůli nějaké módní či moderní vědě dnes zmizet.

Rozjímání, umění, meditace, modlitba

Rozjímání mělo odedávna mnoho podob. Nejstarší je zřejmě rozjímání bez vědomého záměru. Rozjímání v nehybnosti, v tichosti, ve strnulém vnímání okolního světa, světla, kolotoče životních sil a přírodních dějů, ve vnímání nejrůznějších bytostí a jevů, ve vnímání nevyslovitelného souladu a dokonalosti tohoto světa, jehož největší tajemství jsou zpřístupněny nikoliv v knihovnách, ale ve stavu tichého rozjímání. Rozjímání bez ruchu myšlenek uskutečňují mimořádně často děti (začíná vlastně v děloze, v plodové vodě za krásného bubnování srdce a kolíbání při matčině chůzi, to všechno člověk později prožívá v rozjímání jinak – počínaje houpáním v kolébce až po plavání a bubnování). Z tohoto druhu rozjímání vznikla část toho, co nazýváme umění. Například – děti se točí kolem vlastní osy. Způsobuje jim to příjemné a zajímavé pocity. Osvěžuje je to. Dítě vyrostle a nemůže si už jen tak hrát, točí se, najde si nějakou záměrnější podobu rozjímání – například tanec. Ve slovenských tancích je časté točení – v kruhu kolem vlastní osy se mimořádně často točí ženy. Točí se i páry a točí se i celé skupiny (v karičce, nebo při odzemku). Je to rozjímání. Vědma, či vědomec si toho všímá a využije „čarovné kolo“ jiným způsobem. Vědomě. Když se točí dítě, nemusí vědět o „čarovném kole“. Odporovalo to od jiného dítěte a tak to běží dodnes. Vědomec to dělá vědomě, určité pohyby, které vedou k přirozenosti a obnovují, přesněji řečeno udržují schopnost rozjímání bez ohledu na věk. V takové společnosti je potom přirozenost povýšena na posvátnost. Proto se i při pozvolných zábavách Sloveni, či Slováci dokázali „odvázat“ v jakémkoliv věku. Sedmdesátiletý Detvanec sice už odzemek nezatancuje, ale v pohodě odpálí cifrovačku, při níž nejen jemu vře krev v žilách. Babka s dědkem si zatancují „starosvětský“, vykrouť se stejně jako starý mnich v tibetském klášteře. Je taková tibetská meditace, při níž se člověk točí kolem vlastní osy – osm, dvanáctkrát. Nazývá se to „roztáčení čaker“. Nemusí se vykonávat každý den, stačí jednou – dvakrát do týdne. U nás byla kdysi nejméně každý týden zábava, na které si tanečníci roztáčeli prameny živý. Slovo „tanec“ má stejný kořen jako staroindické slovo „tantra“.

Tanec tedy ve formě umění dodnes udržuje přírodní způsoby rozjímání, i když pozvolný, přirozený tanec je v hlubokém úpadku (s výjimkou věkové skupiny 13ti-17tiletých, kteří nejlépe udržují tance anglosaské pop-kultury). Stále je však udržován v podobě jevištního tance a je tedy stále vývojeschopný a použitelný jako způsob vědomé meditace, rozjímání, i když dodnes se k tomu nikdo neodhodlal. V Číně však bylo rovněž velmi dlouho umění kung-fu udržováno jen v kláštorech, kde pozvolna vznikaly měkké školy kung-fu, zvané dnes jako tai-či-čuan, tedy školy více tanečního, než bojového zaměření. V jeden pěkný den se praví lidé na pravých místech rozhodli, že tai-či zavedou v širokém rozsahu jako meditační a tělesné cvičení. Samozřejmě, byly k tomu vytvořeny vnitřní podmínky. Desítky, stovky mistrů pracovalo na tom, aby tai-či dokázali podávat v jednoduchých a přitažlivých dávkách těm, kteří to nikdy necvičili. Výsledek? Posílení sebevědomí čínské kultury a hlavně – zlepšení zdravotního, duševního i duchovního stavu obyvatelstva. Slovenský lidový tanec sice není tai-či, ale dnes máme po ruce i jiné, jednoznačnější tance, které se používají meditačně – v západních zemích je to takzvaná muzikoterapie. Používají se přitom i různé šamanské písně a tance, které jsou uměle zprostředkovávané často lidmi, kteří s duchovnem přírodních národů, pro které jsou posvátné, nemají nic společného (američtí Indiáni z dakotských kmenů například proti tomu ostře protestovali). U nás je však možné obnovit původní zachované tance, nepoměrně pestřejší a živější, než například skotské tance, které patří v západní Evropě k rázovitějším. Dokonce pestřejší a divadelnější, než tance některých přírodních národů. Přitom – současná omezení, co se týče lidových nástrojů, jsou v podstatě umělá – my můžeme v pohodě sáhnout i na chřestítka a bubny, které se ve slovenské hudbě - obřadní i zábavní - běžně používaly například v šestnáctém století. Použití naší lidové hudby jako „muzikoterapie“ by mohlo mít nedožrnně kladné následky. Je to nakonec i jeden z původních účelů zpěvů a tanců. Rozhodně není původní účel, když někdo tancuje sice jako

„profesionál“ tance ze svátků letního slunovratu, ale přitom nemá ponětí o tom, co to vlastně ty „jánské ohně“, svátky letního slunovratu, jsou. Připomíná to spíš falešné osady brazilských Indiánů – převlečených míšenců z nejhudších předměstských čtvrtí, jejichž osady vyrůstají u Amazonky. Tito najatí „divocí Indiáni“ dostanou „originální“ pracovní oděv (nějakou zástěru) a luky, z nichž neumí střílet, a tak šaškují a tancují pro turisty, zpívaje písně, které se naučili z magnetofonového záznamu, přičemž jejich význam se nesnaží vůbec poznat.

Samozřejmě, není to to samé – je štěstí, že máme i jevištní tanec, ale když se dělají duchovní věci bez duchovna, podobá se to spíš nějaké gymnastice, baletu nebo šaškování igriců, ale ještě víc vrcholovému sportu, který je velmi nebezpečný (a přitom podporovaný). Jevištní tanečníci z „lidových“ souborů například kvůli zničeným kloubům na nohách odcházejí v pětatřiceti letech do důchodu. A přitom staří dědci z podhorských vesnic si v pohodě kdykoliv zacifrují a vůbec jim to neškodí, spíš naopak.

Naše tance mají z hlediska zdravotního i meditačního mnoho zajímavých rysů. Například ve slovenském tanci platí jedno pevné pravidlo – páteř má být narovnaná. Je to podobné jako v indických duchovních tancích, i když v našich je jiné použití rukou (během zpěvu se ruce natahují u mužů podobným způsobem, jako když se člověk „protahuje“, čímž se dosahuje podobného průtoku živý jako při některých jógových cvičeních). Rovná, napřímená páteř je však vážným pravidlem – proto je často ruka založena na křížích (například v jógových a buddhistických meditačních polohách a tancích a u všech směrů bu-do je rovněž zlatým pravidlem narovnaná páteř).

Některé slovenské tance jsou podobné, jako u afrických či indiánských přírodních národů, vyjádřením vztahu ke zvířatům. Známe několik medvědích tanců, ale i například spišsko-šarišský tanec Ovčí zdych, nebo goralský taneční výskok „Orol“ (při výskoku jsou nohy skrčeny a upažené ruce znázorňují křídla).

Neuvěřitelná pestrost slovenských tanců dovoluje i vydupávání – například v horehronských dupácích, vytleskávání – (Horehronie), pleskání, bubnování po stehnech v čapásích (Šariš), pískání, hejkání. Tance vyjadřují také vztah k Matce zemi. Při tancích „od země“ - odzemicích - dochází k neuvěřitelným výkonům. Není to přitom tanec určité „kastý“, jako například divoké tance ruských kozáků, ale je to tanec lidový, který tancovali nejen zbojníci, ale i ostatní chlapy ze středoslovenských oblastí. Při lidových tancích nejednou dochází k nepopsatelným smyslovým a mimosmyslovým zážitkům a duchovnímu a duševnímu očištění, které kulturní teoretici označují jako katarzi – například na Podpolanských slavnostech během vyvrcholení rozkazovaček prožívala podstatná část obecnstva, jak to zaznamenal kulturní teoretik Marcel Mihalik. Dějepisci popisují při pozorování života starých Slovanů „extatické tance“, které v 11.století už v Evropě nebyly častým jevem. U Slováků se takové „extatické tance“ zachovaly dodnes. Co je pro Američana například neuvěřitelné – bojové tance mají nejen američtí Indiáni, či Maoři, ale i Slováci – tance s valaškami, které měly podobnou roli, jako katy v orientálních bojových uměních. Svou, jak to dnes nazýváme „kreativitou“ (tvořivostí, divadelností) překvapili Slováci z Telgártu nedávno i Chorvaty, kteří byli v době války zvyklí na ledasco. Telgártčané chtěli na přehlídce lidových tanců zatancovat valaškový tanec a neměli valašky, tak si vyžádali sekery a když si začali ty nabroušené sekery v bouřlivém tanci přeskakovat a pohazovat, polovina sálu se pro jistotu raději vytratila.

Lidové hudební umění má však nejen roli prudkých a pohyblivých meditací, ale často má přivést člověka k rozjímání podporujícímu ustání, nehybnosti, utišení. Příkladem jsou ukolébavky. Známe však i jiné zpěvy – trávnic, které zpívaly zejména ženy při hrabání sena na pastvinách a pod horami. Způsob zpěvu je často mimořádně podobný jako při indických meditačních písních, nebo u písní keltských. Ozvěny hor zvýrazňovaly rozjímavý – meditační účinek těchto zpěvů. Je to nevyužitá bohatství – naši hudebníci poslouchají často i zpitvořené keltské písně a vůbec neví o tom, jaké možnosti jsou ukryty například v trávnicích, které jsou rovněž plné „legát“ a čtvrttónů, jako písně indické či keltské.

V Americe vyšlo množství meditačních nahrávek indiánských fléten. Pokud byste chtěli někde v hudebním obchodě koupit slovenskou píšťalu, dívali by se na vás jako na blázna. A co ostatní lidová hudba? Dechovka – německý, vojenský způsob podání lidových písní, který si osvojili Češi a odtud proniká k nám, je dnes chápána jako naše původní hudba. A skutečnou slovenskou lidovou hudbu, plnou nevykleštěné, nezkrtné živý, tu musíte shánět na černém trhu. Taková je, žel, skutečnost. Bratislavský kulturní centralismus to z bídy patrně nevytrhne. A tak dnes už můžete sehnat v Holandsku nějakou desku v obchodě s „etnomuzikou“ australskou didžeridu se slovenskou fujarou, ale na Slovensku nahrávku fujary neseženete. Ostuda. Ale možná že může být i dechovka označena jako hudba s lidovými kořeny, ale hudba s lidovými kořeny je potom i hudba nějaké bratislavské punkové skupiny, a ta je tomu blíž. Vždyť například dětvanské či horehronské rozkazovačky mají skutečně mnohé rysy společné s lepší částí punk-rocku, hudebně, i slovně.

Zpěv, to je též vážná věc z hlediska rozjímání a meditace. Tak jako kočka medituje, když přede, tak, jak medituje pták, když zpívá, stejně může rozjímat i zpívavý člověk. Vždy jsme byly zpívavý národ, jen teď nás jaksi přešel zpěv a gumujeme si hlavy neustále puštěným rozhlasem. To není skutečná meditace. A už vůbec ne přirozená tvořivost. Na Slovensku je zaznamenáno ne méně než sto tisíc písní, a mnoho z nich je meditačních, mnohé z nich jsou i přírodními modlitbami k prastarým silám – ke starým božstvům, ke Slunci, k Měsíci, ke stromům, k řekám, ale i k ptákům (Zalet' sokole..., Zazpívej slavičku...). Rozjímání je dáno nejen námětem písně – například pokud člověk zpívá o květu, může prociťovat blahodárny pocit průtoku živý, jaký má květ v době rozkvětu. A kvetení, to je vlastně oplodňování, tanec tvořivé síly. Rozjímání písní je však dáno samotným zpěvem, způsobem zpěvu. Je to podobné, jako v pránajóze – při výdechu se člověk v určitém stavu nabíjí živou, i když vydechuje zpěvem, nebo při hře na píšťalu, či fujaru. Zpěv a hra mohou účinky dokonce zesilovat, tóny i některé slabiky a hlásky posilují určitá střediska živ. Bača, který si hraje někde pod horou na pastýřské píšťale a hovoří s hady, dělá podobnou činnost, jako jogín, který hraje své kobře, i když si to nemusí právě tak zdůvodnit. V naší zemi je přitom zachováno množství způsobů zpěvu, které mají různé účinky. Jinak zpívají ženy na východním Slovensku a jinak zpívají na středním Slovensku, jinak se přitom zpívá dupák než telgártské mnohohlasné písně a úplně jinak se zpívají trávnicce, jiný je hlas zpěváka na Myjavě a jinak zpívá goral s plačtivými citovými ciframi, jiný zvuk a účinek mají terchovské písně a jiné jsou rozkazovačky často i křičené a mluvené (připomínající chvílemi i fráze používané v rapu či v hardcore, jindy zase šamanské zpěvy přírodních národů). Je zde i zajímavý způsob zpěvu často označovaný jako „hučení“ používaný především na středním Slovensku, i když bratislavské jevištní soubory už i takové písně zpívají často „školenými“ hlasy. „Hučený“ zpěv má mimořádný účinek, podporuje vůli a pocit nadšení, přičemž při správném „hučení“ nepoškozuje hlasivky, působí spíš blahodárně a zřejmě zaujal i chladné Brity na mezinárodním festivalu v Llangolenu ve Walesu roku 1996, kde mezi třemi tisíci pěti sty soutěžícími přidělili první místo v kategorii folklórních skupin „hučícím“ Muchovcům z Terchové hrajících na housličkách starým způsobem „medvědí tlapy“, mimochodem, princ Charlesovi, který jim blahopřál, zahráli tito šprýmaři píseň *Jánošíku, Jánošíku, kde je tvoje valaška* (princ Charles by se na ně zřejmě tak neusmíval, kdyby se dozvěděl, že byl Jánošík něco podobného jako anglický Robin Hood). Ve skutečnosti však vůbec není důležité, jestli nějaký Západ „žere“ a nebo „nežere“ (jakože žere) naše písně. Důležité je to, že zpívání je vysloveně zdraví, duchu i duši prospěšné a že současný úpadek zpěvu, schopnosti rozjímat, radovat se a naladit se zpěvem je zřejmě jednou z příčin dnešního neveselého zatrpknutí podstatné části našinců. Vždyť i ti nejchudší Indové a Afričané jsou ještě stále podstatně veselejší, než oproti nim až příliš bohatí Slováci. Vážnou roli měly také různé výtvarné prvky, které byly nejběžnější součástí života stejně, jako hudba. Byly denní potřebou. Zachovali jsme si přitom neuvěřitelně staré prvky tvořivosti. Například – na Detve je možné nalézt „totemové“ sloupy, dokonce s orlem nahoře – nejsou to však napodobeniny

indiánských totemů, jsou to místní zdobené otesané kůly. Na slovenských črpácích z východního i středního Slovenska přežívají rovněž prastaré prvky víry – slovenští i moravští Sloveni před vznikem Velké Moravy například s oblibou tepali na kovové výrobky motiv dvojhlavého hada, který je možné najít i u Sumerů ve staré Persii stejně, jako strom života se dvěma ptáky na stranách. My jsme dědici, kteří si prastaré bohatství zachovali – had s korunkou (někdy i dvojhlavý had) je nejčastější výzdobou črpáků ze středního Slovenska. Strom života, často změněný na „květ života“ je možné najít na množství výšivek, i se dvěma ptáky na stranách, tak jako v šestém, sedmém století u našich předků Slovenů a tak, jako ve staré Persii či v Indii, anebo u Keltů. Samozřejmě, staří Sloveni nevytepali všechno do kovu, mnohem víc vyřezávali do dřeva a rovněž si zdobili oděvy, ale to se pochopitelně zachovalo jen výjimečně na rozdíl od kovových částí výstroje. Črpáky a košile se můžou jevit jako nepodstatné části umění, to je však omyl – z črpáků se pilo a to byl téměř náboženský obřad a košile má rovněž svůj význam, nechybějí výšivky hlavně v oblasti srdce a v jeho okruhu, kde je často jejich těžiště. Je to též určitý příznak, když muži chodí dennodenně do společnosti oblečení jako takoví ovádi a jejich častá bídná nálada plně odpovídá tomuto anglosaskému oděvnímu vynálezu určeného původně pro zatrpklé peněžníky. Výtvarné znaky v lidovém umění byly vlastně na téměř všech předmětech denní potřeby. Umění nebylo jen pro určitou vrstvu společnosti, s uměním se setkával každý člověk a každý jej i vytvářel. Zdobeny byly nejen oděvy, črpáky a opasky, ale i lžice, přeslice, kabáty, domy, stromy (stromy života – máje, které byly zdobeny nejen na Turice pro dívky, ale i při stavbě domu), zdobeny byly ženy i muži, kteří až do počátku tohoto století nechodili vystříhaní jako vojáci, ale měli účesy pestřejší než šlechtici, protože na rozdíl od šlechticů měli jako znak svobody nejen dlouhé vlasy, ale i na různé způsoby upravené. Byla to však nejen výzdoba. Nebylo to pouze umění. Na Oravě, ale i v domech moravských Slováků (na Slovácku), ale i například na domech Slováků v Rumunsku jsou dodnes sluneční znaky – není to jen ozdoba, je to i znak posvátnosti. To platí také o jiných vzorech a předmětech – i na košili byly posvátné znaky a kdo nosil košili s tímto vědomím, také se jinak cítil. Rozjímání – meditace – modlitba byla proto spjata i s jídlem a pitím – vždyť na lžících a črpácích rovněž nechyběly ochranné, posvátné znaky. To byla každodenní skutečnost. Dnes si jen málokdo dokáže představit duchovní následky takového vědomí, ale kdo se o to pokusí, snad pochopí, proč tento národ přežil bez vlastního státu tisíc let. Dnes však tyto duchovní prvky ustoupily prudce do pozadí, a proto je pro podstatnou část našinců „jiné počasí“. Kromě už zmíněných znalostí starých vědomců a vědem o vlivu dechu na ducha a duši se udržovalo i rozjímání v ostatních živlech, nebo s jejich pomocí (země, voda, oheň...), což vyplývá i z předchozích úseků této knihy. V rozjímání se při přirozeném způsobu života proměňovala každá činnost – zpívalo se při pracích všeho druhu, údery seker se při zpracovávání dřeva měnily v kouzelné, pravidelné bubnování, česání konopí a lnu za měsíčního úplňku bylo spojeno s hospodářskými kouzly žen, lidé rozjímali při pohledu na růst květů či stromů, do nichž se nevědomě i vědomě vpíjeli vyměňující si s nimi při oboustranném užitku blahodárnou živu, lidé rozjímali při opěvování Měsíce, Slunce, hvězd, Matky země, při vyvolávání deště i při děkování za úrodu, při milování, řemeslech, kreslení čarovných znaků i při pohledu na ně, při tiché potěše z výsledků práce, doprovázení starého člověka i při uvítání člověka nového. Život Slováků (a samozřejmě i mnoha jiných národů) byl podstatně rozjímavější a jistě i duchovně čistější. Vedle zmíněného „pohanství“ zde samozřejmě svou roli sehrávalo také státem podporované křesťanství, ale původní obřady se zachovaly až donedávna a mnohé z nich vlastně nikdy nezankly. Ne že by obřady byly nejdůležitější, ale jsou určitým svědectvím o vědomí a poukazují na skutečný stav věcí. Nastala jiná doba. Člověk odhodil obřady jako nepotřebné a vzápětí zjišťuje, že bez nich neumí žít. Téměř každý člověk na „Západě“, který má peníze, má svého psychologa nebo psychiatra. Nechodí se zpovídat faráři, ale psychiatrovi. Nezatančuje a nezapívá si na veselce, na diskotéce rovněž ne, a tak jde alespoň na muzikoterapii. My jsme na tom zatím v mnoha směrech lépe, co se týče možností. Co se týče denního života, tam už není tak velký rozdíl. Můžeme si vybrat mezi několika možnostmi, zdaleka nejen mezi farářem a psychiatrem.

Mnoha možností se dobrovolně vzdáváme. Tato doba je přechodná. Co bude dál? Někteří si už vybrali. Hledají ve své minulosti to, co můžou použít, i když ve zmenšené podobě, v budoucnu. A někteří z nich už našli. Žijí v přítomnosti. Avšak v souladu s vlastní podstatou.

Smrt, posmrtný život

Kruh života v původním slovenském vědomí v sobě nese také vědomí o smrti. Smrt přitom (jak je napsáno v této knize v části o Moreně) není ve skutečnosti chápána jako stálý stav, ale jen jako jev, který je přechodný. Umírání je přechodem ze staré podoby do podoby nové, případně z jednoho způsobu existence do jiného. Takové vidění není u národů žijících v souladu s přírodou nijak zvláštní a je možné jej objevit jak u Indiánů, tak u buddhistů (buddhismus jako učení si zachovalo podstatné množství rysů duchovna přírodních národů), ale i ve staroevropských duchovních společnostech, které jsou dnes přikryty nánosy spotřebních společností.

Pokud se tedy na Slovensku zachovalo něco z původní, přirozené kultury, muselo se zachovat i něco z vědomí smrti. V přírodě je přirozený určitý přechodný, zpravidla krátce trvající stav pojmenovatelný jako násilí, to je nakonec i v tzv. civilizované společnosti. V přírodě však není přirozený stav zajetí jedné bytosti druhou a pokud, tak jen na mimořádně krátkou dobu. Ve společnostech, které se odkloňují od nepřirozenosti, je to však běžným jevem. Zajetí a nesvoboda se nakonec obrací proti společnosti, proto mají nepřirozené společnosti krátkého trvání. Tisíc let křesťanství však na Slovensku nebylo vysloveným stavem nesvobody, ani stav duchovní svobody to však nebyl. Alespoň ne v celé společnosti. Hlavně lidé důvěřivější snášeli stav nesvobody často pod nátlakem strachu ze smrti. Církevní hodnostář měl právo zpovídat a právo „tlumočit Bohu“, přičemž „běžný smrtelník“ právo modlit se přímo k bohu jako by neměl, případně jako by neměl možnost dostat rozhřešení bez církevního hodnostáře. Důvěřivější lidé věřili, že církevní hodnostář nejenže má právo vyhrožovat pekelnými plameny, věčným zatracením a podobně, ale že to může i zařídit, poněvadž i ve zpovědnici budí dojem, že je Bohův důvěrný kamarád. Lidé přirozenější víry se však ani v tomto duchovním počasí nenechali zastrašit smrtí. Pro slovenské kraje je zvlášť příznačné takové přirozené, přírodní vědomí – že tělo může zničit i hlupák nebo útočný násilník, ale že silného ducha by asi těžko někdo takto zničil. Příznačná jsou slova v podpolanské písni:

**Hej, kebi ja bou vedeu, že ma budú vešať,
bou by si ja dau šibeničku kresat'
Hej, kebi ja bou vedeu, že ma budú márnit'
bou by si ja dau šibeničku farbit'...**

Tedy – nikoliv že kdybych věděl, že mě budou věšet, radši bych utekl, nebo – polízal bych paty mocným, anebo – bych řekl, aby za mně šli prosit... To ne.

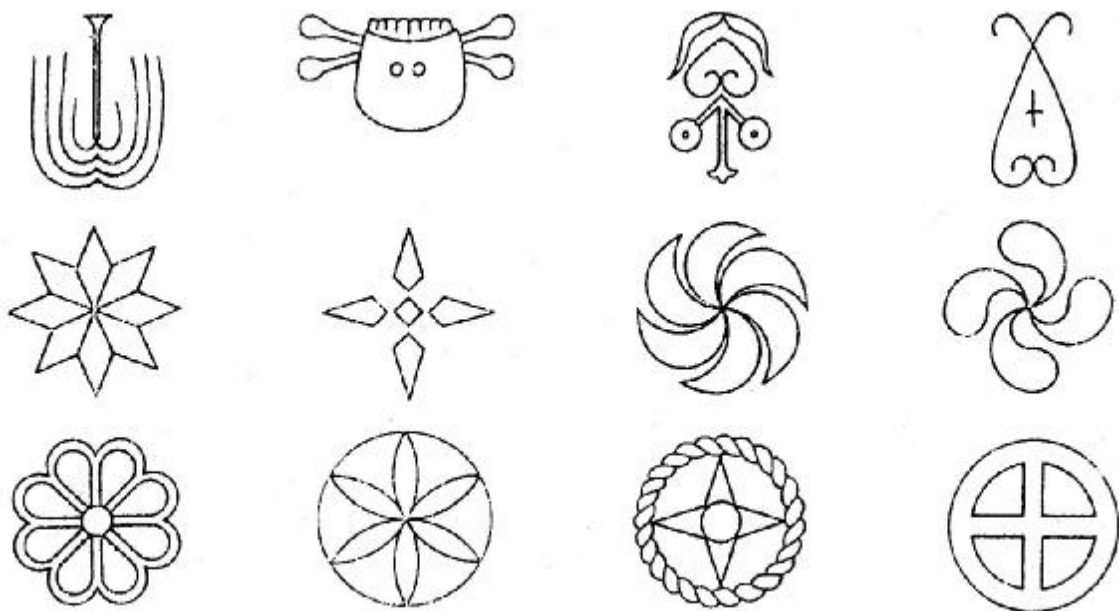
Nikoliv strach ze smrti, spíš touha po důstojné smrti na pěkně vytesané, vyzdobené a vybarvené šibeničce, zjevně s předkřesťanskými znaky, které si Slováci dávali na náhrobky a kříže až do 20.století. I když podstata není ve znacích, ale v tom, co znázorňují (přímočařeji, jako písmo). Jaké jsou vlastně tyto znaky života, smrti a dalšího života? Především je to kruh. Kruh, v jehož středu se setkávají dvě čáry – například čára starého a čára nového života – to je velmi častý znak – rovnoramenný prakříž v kruhu – převzali ho od pohanů i křesťané (nakonec, v některých částech křesťanského učení jsou dodnes věty hovořící o znovuzrození bytostí, i když většina z nich už byla v prvních stoletích po Kristu vatikánskými církevníky vyškrtuta). Další, v podstatě ten samý znak, avšak točící se, je rovněž častý – ramena prakříže jsou zahnutá – buď v plynulém oblouku, jak je tomu ve staročínském znaku jin-jang (u nás však kruh není rozdělen jedním, ale dvěma vlnovkami), případně jsou ramena kříže lomená, aby se daly snadněji znázornit (vyšít, vyřezat, vytesat, vytepat a podobně). Podobným znakem je šestiramenná hvězdice, též často se zahnutými rameny (někdy chápána i jako sluneční znak neobvyklého tvaru). Na slovenských náhrobních kamenech se našly vytesané také stromy-květy života, často se zvadlými bočními větvemi – listy. Spodní větve (listy) zvadly, vrcholek (květ) se však přesto týčí k nebi, plný síly. To je i obraz zachování rodu, související s uctíváním (duší a duchovna) předků (manismem).

Proč to věšení? Slováci považovali velkostatkáře, kteří většinou hovořili maďarsky, nebo jiným cizím jazykem, často za drzé vetřelce, kteří je odírají, což byla pochopitelná věc. Proto olupování těchto vetřelců a darování jejich majetku nemajetným bylo považováno za správný skutek. Duchovní slovenství přece přikazovalo bohatším podporovat chudší a pokud se k tomu bohatí neměli, bylo je vhodné trochu popíchnout, třeba i násilím. Staří Sloveni podle záznamů někdy i spálili příbytek skoupému a bezohlednému soukmenovci, tak proč by Jánošík nepodpálil panský dům maďarskému hraběti. Samozřejmě, statkáři – často duchovní následovníci Attily, to považovali za nepřijatelné a takové počínání trestali smrtí.

„Šibeničku malovanou, co mě budou věšet na ní“ si však nespokojení Slováci jakoby vyžadovali a zpívali o ní ne z nějakého lpění na pozlátkách, ale z důvodu souladného vědomí ve stavu smrti. Je velmi důležité, jak člověk umře. Stav ve smrti je podle vědomí přírodních národů důležitý pro vstup do dalšího života. Proto bylo důležité kráčet po cestě života beze strachu až do úplného konce. A se sladěným vědomím. Tomu mohl napomoci i zpěv. Ve slovenských písních je mnoho rysů připomínajících písně smrti známé z jiných přírodních národů, například u Indiánů. Člověk s ránou po sekeře složí píseň: „Hej, zarubali do mňa, jako v hore do pňa, ešte mi košielka krvou nenamokla...“. Zpěv před smrtí byl u Slováků poměrně běžným jevem, Janošik si dokonce zatancoval pod šibenicí (a na hák vyskočil sám). A to jsme už u zmínek o pohřebních hostinách starých Slovenů, které jsou provázeny divokými, podle historiků „extatickými“ tanci, u Slováků běžnými do poloviny druhého tisíciletí, ale udržovanými ve formě *karů* až dodnes.

Proč se Sloveni a Slováci na pohřebních hostinách bavili? Proč zpívali, tancovali, hodovali? Jistě ne proto, že by se těšili ze ztráty blízkého. A ani proto, že by k tomu neměli jinou příležitost, to ne. Jednoduše proto, že po smutku nad ztrátou blízkého člověka se těšili z jeho nového života. A aby duši mrtvému nebylo příliš smutno a aby se necítil člověk odešlý z těla osamocen, udělali na jeho počest zábavu. Předcházeli jí samozřejmě obřady duchovního významu. Když se jim zdálo o mrtvém, nebo se jim zjevil v bdělém stavu a usoudili, že je to vhodné, udělali menší vzpomínku ještě jednou. Ti, co se cítili vůči mrtvému provinile, opět mohli prosit o odpuštění, případně mu opět děkovali za dobré skutky a pomoc a zdůrazňovali kladné stránky jeho osobnosti. Opět vzpomínali na cituplné příhody, na útržky ze života, které na ně mimořádně zapůsobily, těšili se i z veselých příhod. Druhá velká hostina se konala rok po smrti člověka, o tomto zvyku jsou zmínky ještě i z počátku tohoto tisíciletí.

Dodnes na slovenských vesnicích někteří lidé hovoří s mrtvými, hlavně starší ženy – vědmy.

Znaky života a smrti na náhrobcích.

Bývá zvykem, že lidé na pohřbu doprovází duši člověka. Nikoliv farář, ale zpravidla některá z příbuzných žen pláče u mrtvého a nahlas mu říká: „Hleď, pláče zde tvá žena, bude jí bez tebe smutno, je zde tvůj syn, kterého jsi učil to a to, je zde tvá dcera, kterou jsi ochraňoval, je zde tvá vnučka a ten a ten vnuk, co zde často chodil...“, a tak představí vědma, či jiná žena všechny, kteří přijdou k mrtvému tělu a hovoří s mrtvým, jako by byl živý, vlastně – hovoří prostřednictvím něho, se živým, který odchází z těla. Úkolem plaček (vědem) bylo uklidnit duši mrtvého a zároveň od ní odehnat zlé duchy – tento zvyk se zachoval dodnes. Potom, po smutku, však nastává *kar* – oslava. Sice už duchovní vědomí není takové, jak bývalo, ale – obřady na něj přece jen poukazují a je tedy nepopíratelné, že v podvědomí se podstata uchovala.

Co znamená slovo *kar*? *Kar* má souvislost se staroslovenským slovem *karug*, tedy – *kruh*. I se staroevropským slovem *karma*, které se rozšířilo přes buddhismus a jiná učení i do Asie. My bychom tedy měli dobře vědět, co je to *kar* – *kruh* – *karma*, když to máme v lidové kultuře přirozeně zachované bez jakékoliv podpory uznávaných duchovních či státních pák. Možná i proto dnes jezdí na Slovensko rádo velké množství různých duchovních od buddhistů až po nevím jaké šamany, patrně i proto prohlašují, že zde jsou lidé vnímavější a přirozeně vědomější, než v mnoha jiných státech, které prošli.

Těžko může někdo pochopit dnešní, i když podvědomé vnímání života a smrti Slováci, když neví o vědomí a víře v posmrtný život starých Slovanů. Už v počátečním období šíření křesťanství o tom hovoří záznamy křesťanských mnichů. Ale nejen jich...S větším odstupem píše Arab Al-Bekrí, že „Slované se radují a veselí u spalování mrtvol, protože věří, že se božstvo smilovalo nad nebohým“. Na Slovensku jsou zmínky o pohřebních tancích i v 17. a 19.století po Kristu! Zachována je rovněž celá řada zákazů státních a církevních. Ve třináctém století se na Slovensku tancuje v kostelech i na hřbitovech. Jinak by se o tom nezachoval záznam zákazu.

I když církev zakazovala spalování mrtvých (mnozí Slováci však začali mrtvá těla pohřbívat už pod vlivem Avarů), i počátkem druhého tisíciletí se ve velkém na Slovensku pohřbívalo pod posvátnými lípami a duby, v posvátných „pohanských“ lesících a církev musí zakazovat i pohřbívání na uctívaných křížených cestách – znacích prakříže i duchovní křížovatky, která zde žije dodnes. Pohřbívání mimo hřbitovy, hlavně u přírodně vědomých lidí bylo zaznamenáno i v tomto století – dokonce i v druhé polovině – například takový případ nepovoleného pohřbívání byl zaznamenán nedaleko Nitry. I když však Slováci pohřbívali na církví určených pohřebištích, celé tisíciletí umíněně kladli na hrobech ohně a vatry, později svíčky, které přetrvaly dodnes (oheň měl podle původní víry očištnou roli). Bylo to zvykem hlavně na Ducha (na Turice), ale i na Dušičky (všesvaté), což se rovněž neobešlo bez původních obřadů, bubnování, zpěvů a tanců, které měly přinést mrtvým úlevu a potěšení. Jako obřadní nápoj se přitom používala často medovina či jiný alkohol. Na Ducha (Rusalie, Turice) pokud faráři nechtěli, aby byly kostely plné „pohanských tanců“, byly nuceni podle původního slovenského kalendáře a zvyku sloužit zádušní mše, i tak jsou však záznamy o tom, že do kostelů vcházeli vesničané

Symbolický hřbitov v Temnosmrečianské dolině.

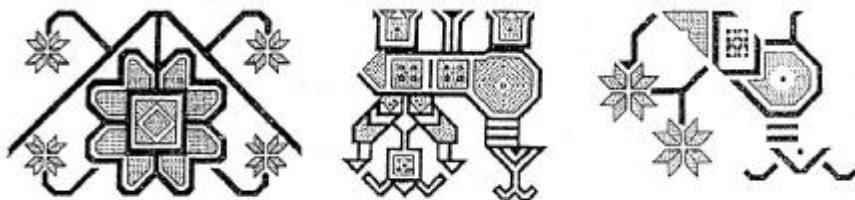
zpívaje a hrajíce se „šamanskými“ maskami (masky se používaly i při pohřbech, které byly dějištěm divadla sloužícího k ochraně duše, která odcházela z těla). Tyto mše s „pohanským“ základem uctívání duší předků přetrvaly na severním a východním Slovensku až do 20.století.

Uctívání duší a duchů předků bylo zjevné nejen na Ducha a na Dušičky, ale i během Vánoc – svátků zimního slunovratu a při jiných příležitostech.

Spalování mrtvých poukazuje na původnost této kultury. Podobným způsobem pohřbíval například i lužický lid, který někteří znalci považují za naše předky, a lid popelnicových polí, tento zvyk je častý i u jiných Indoevropanů – například u Staroperšanů, nebo u Indů. U Slováků se do dvacátého století zachovalo také položení mrtvého na Matku zemi, které měl odevzdat sílu. U Slovenů se stávalo, že když se chtěla žena zrodit v dalším životě společně se svým mužem, dobrovolně mohla vyjít na hranici, nebyl to však příliš častý jev. Ve všech jednoznačně slovanských zemích bylo zaznamenáno pouze dobrovolné odejití vdovy z tohoto života. Pokud měl někdo rád člověka, který umřel, bývalo zvykem poctit duši mrtvého kouskem své krve, nebo vlasů. Spalování mrtvých je běžné u národů, které ve větší míře ctí duchovní hodnoty. Spalování nepřipouští tak časté zabíjení živých obětí, které by byly násilím nuceny být pohřbeny, jak tomu bylo například u Egyptů, ani s tím spojený rozvoj hmotné hrabivosti – například avarské a hunské hroby byly plné všelijakých drahocenných, často naloupených harampádí (v Maďarsku dodnes urputně hledají Attilův hrob, protože je v něm drahocenný naloupený poklad a tváří se přitom velmi duchovně). Zachovaly se zmínky o pohřbívání ženy zaživa do hrobky s velmožem z rusko-finského pohraničí či slovansko-orientální bulharské oblasti, avšak to není svědectví o samotných Slovinech. Sloveni nehrabali majetek k tomu, aby se potěšili z představy bohatství pro budoucí život, která je nakonec ve hmotné podobě pořádně nesmyslná. Proto o nich máme (z pohřebišť) málo hmotných památek, zato však mnoho duchovních.

Znovuzrození, narození

Co se děje po smrti? Záznamy v letopisech psaných mnichy jsou většinou zaujaté, avšak i tak svědčí o tom, že zde existovalo určité učení o životě po smrti, i když nebylo našimi předky zaznamenáno písmem v dnešním slova smyslu (nýbrž písmem znakovým). Například Thietmar Merseburský zaujatě píše, že „podle názorů Slovanů se smrtí všechno končí“, ale vzápětí popírá tento svůj výrok slovy, že „(slovanští) pohané soudí, že v budoucím životě má duše jinou povinnost, než v současném“. Znovuzrokování duší tedy není z hlediska našeho duchovna cizorodým pojetím kruhu života a smrti, kruhu, který připomínají dodnes pohřební věnce. Ve slovenských lidových pověstech je tedy nejen čarování ve smyslu krátkodobá proměna ve zvíře (například ptáka) běžným jevem, ale běžné je i odklení zvířete, které má lidskou duši (například kůň, vlk, medvěd, havran...). Zajímavá je v této souvislosti už zmíněná slovenská lidová pověst „Dalajláma“ (zaznamenaná Dobšinským), podle níž šel slovenský mládenec do světa na koni, aby odklel své království. Jeho kůň však byl podle této pověsti převtěleným člověkem a v cizí zemi tohoto slovenského mládence oslovovali jako Dalajlámu. Po životě v této zemi se vrátil domů a odklel svou zem. Tato pověst by sama o sobě mohla být například důkazem nějakého středověkého neznámého průniku tibetské kultury na Slovensko, avšak – důkazy o vědomí a víře v převtělování a znovuzrokování jsou u Slovanů zaznamenány od nejstarších dob, tedy od dob, kdy do Tibetu ještě nedorazil buddhismus.

Znaky z kutných plachet.

Zrození člověka bylo nejen pro rodiče významnou událostí. Až donedávna byly na Slovensku (ale i v mnoha zemích) děti vychovávány nikoliv v rodinách, ale

v rodech. To znamená – dítě si bralo příklad nejen z otce, ale mohlo se učit i od strýců a tet, od babiček a dědů. Tak je to přirozené, taková společenství zaručovala sladnější a bohatší duševní i duchovní vývoj dítěte. Bylo tedy přirozené, že zrod dítěte byl nejen záležitostí jeho dvou rodičů, ale i ostatních členů rodu, ale i sousedů a jiných známých, kteří se v konečném důsledku rovněž v určité míře podíleli na výchově dítěte.

Už chování dítěte před narozením matky pozorně sledovali. Sledovali, při jakých příležitostech se hýbe či jinak dává najevo svou účast na životě matky (hlavně citovém) a kdy se „hlásí o slovo“. Matky věděly, že dítě už před narozením vnímá. Příchod nového člověka na svět předcházelo množství úkonů, a příprav, matky dodržovaly určitou životosprávu už před narozením. Průběh porodu byl vědomkyněmi i matkou pozorně sledován. Porod řídila vědma – porodní bába a další starší vědmy jí při tom pomáhaly. Čerstvě narozené dítě na Slovensku zpravidla položili buď na pec (nepřímé zasvěcení živlem ohně – jednoho z nositelů rodinného ducha), často dítě kladli na Matku zem – buď přímo (samozřejmě na chvíli), nebo pod stůl či na kožich, zřídka na chlebovou lopatu. Na první šestinedělí se vztahovalo množství zákazů a příkazů, které chránily matku i dítě. Žena nesměla pracovat, nesměla dojit dobytek, nesměla péct chleba (pečení bylo chápáno jako čarovný úkon, který vyžaduje hodně duchovní síly), nesměla vycházet z domu. Žena s dítětem byla na pokoji v prostoru odděleném kutnou plachtou, který nebylo dovoleno narušovat. Na kutné plachtě bývaly vyšity čarovné – ochranné znaky – květ ve tvaru prakříže, prakříž, čarovný pták, strom života a podobně. Jídlo přinášela rodičce kmotra nebo její matka. V prvních týdnech tedy matka neustále chránila dítě vlastní silou. Na dítě nebylo ani později dovoleno se upřeně dívat, překračovat ho a podobně. Na východním Slovensku například přežil v některých oblastech zvyk – když dospělý člověk měl v náručí dítě, musel ho nakonec jemně poplivat po zadku a říct „pfuj, pfuj, neurekom“ (Slovo „neurekom“ má

zde význam „neučknout“). Takové a podobné „čáry“ měly názorným způsobem zabezpečit dítěti nedotknutelnost živý-„životní síly“, protože dítě nemá schopnost ubránit si živu při styku s dospělým člověkem, který ho může o sílu i neúmyslně ochudit.

V souvislosti s dnešními časy je zajímavé, jak krutě nakládali (a někdy i nakládají) v porodnicích s dětmi a matkami. Například až donedávna bylo pravidlem, že dítě matce po porodu odebrali cizí lidé. Z hlediska duše, citu a živý (životní síly) je to trestuhodná záležitost. Když se dítě narodilo, bylo důležité důstojně jej na tomto světě přivítat. Po několika týdnech přežití, kdy už byly zjevné první projevy dítěte, i to, že dítě se narodilo v těle schopném dalšího života, se konalo přivítání. Za „pohanství“ bylo už těsně po narození dítě zasvěceno vědomkyní – porodní bábou – slovem a životodárnou vodou, a to přetrvalo i v křesťanském období. Přivítání v křesťanství dostalo jméno „křest“, ale původní obřady a zvyky přetrvaly. Například na Horehroní byly křtiny (místa až do tohoto století) záležitostmi žen – vědem, z mužů měl přístup většinou jen kmotr, což je dědictví z dávného období uctívání velkých matek (matriarchátu). Vědomkyně či vědomci schopní jasnějšího vidění v čase poradili jméno pro nového člověka a poradili oblasti, v nichž bylo zapotřebí věnovat dítěti větší pozornost či zvláštní ochranu. Tyto vědomkyně byly běžně označovány jako sudičky. Nebylo to chvástání se jasnovidností, ale ve velké míře to bylo záležitostí ochrany. Tito lidé – zpravidla vědmy, zřídka kdy vědomci, nesli v dalším životě zodpovědnost za dítě, hlavně v dětství, ale i v dospělosti jim nejednou poskytovali rady a duchovní ochranu. Bylo vedlejší, že to nejsou jejich děti. V tomto směru způsobili ve slovenské společnosti těžké duchovní i duševní ztráty ti církevníci, kteří jednali proti Rodu a národu vnucovali sobecké duchovní ploty mezi rodinami. Takové oddělené rodiny se sice až v dnešní době staly skutečností, ale už za církevní moci tato směřování oslabovala cítění rodové a národní. V období církevní nastalo větší rozdělování mezi vlastními a cizími dětmi. Nevlastní dítě začali lidé označovat jako „parchanta“, to v období přirozené společnosti Slovenek a Slovenů nebylo. Když v církevní období nemohli mít žena a muž dítě, nic se nedělo. Ženě nehrozilo takové proklínání, jako například u Arabů, Židů, či tvrdě patriarchálních Západoevropanů, nakonec, neplodný mohl být i muž nebo – žena mohla být přirozeně neplodná jen s některým mužem. Přišly oslavy letního slunovratu a po duchovních obřadech byly v přírodě oslavy, během nichž bylo dovoleno těm, co o to měli zájem, mimomanželská milování s vybraným člověkem. Samozřejmě, že pálení jánských ohňů bylo církví soustavně zakazováno. Ale devět měsíců po slunovratu mnoho takzvaných neplodných žen konečně porodilo a mohly se těšit společně s mužem z dítěte. A to z hlediska společnosti jistě nebylo nepříznivým jevem, vždyť původní víra dovoľovala přijmout do rodu a rodiny i cizince – nepřítele, tak proč by někdo brojil proti dítěti, které se narodilo vlastní matce. Zrod člověka byl považován za posvátnou věc, děti za boží dar. Děti v rodové společnosti nebyly bity, až v pozdním středověku se začal objevovat tento jev. Věřilo se, že dítě je boží dar, dítě přece nedokáže člověk vyrobít jako lžíci nebo džbán. Kromě toho, lidé věřili, že dítě se narodilo s duší, která už předtím žila, že to může být nějaká převtělená bytost, možná že mnohem starší, než samotný rodič, tak jak by mohl rodič riskovat, že použije násilí vůči bytosti, která sice nemusí mít dost zkušeností z tohoto světa, nebo z této vesnice, ale uvnitř může mít, i když zatím zastřené, velmi široké vědomí a velkou duchovní sílu. Navíc nebylo v dobách přírodního vědomí a přirozené víry pro společnost přijatelné používat násilí proti dětem z prostého důvodu. Nebylo vhodné, aby někdo už v dětském věku lámal lidem povahu a duši – v době, kdy jsou nejzranitelnější – každý přece chtěl mít svrchované, duševně zdravé a duchovně silné, sebevědomé následovníky, kteří se jako takoví postarají i o staré. Proto však rodiče přísně dbali i na to, aby s nimi děti trávil hodně času a aby je co nejvíc naučili. Sebevědomí dětí bylo vhodné, bylo však nemyslitelné, aby děti ohrožovaly staré, nebo aby nectily učení předků. Děti samotné chtěly být v souladu se společností a učit se, protože mimo společnost a v rozporu se společností žít nebylo myslitelné. Takové jsou přirozené zákony. V době, kdy děti začali lidé dávat do škol, šla do školy s děckem poprvé zpravidla

máma a osobně žádala učitele, aby s ním dobře zacházel. Bití dětí rákoskami a jiné tělesné tresty vykonávané faráři a později i jinými učiteli bylo v rozporu se zásadami slovenské společnosti i s vůlí matek.

Přírodní vědomí bylo rozvíjeno od mladého věku.

Slovo, řeč, jazyk

Slovenky, Sloveni, Slováci, Slované – to všechno jsou názvy související se slovem „SLOVO“. Je to jedinečný jev na Zemi, když je jméno národa odvozeno od slova „slovo“. Podstatná část názvů národů znamená v jejich řeči zkratka „lidé“, názvy některých kmenů jsou odvozeny od uctívaných (totemových) zvířat (Hopi znamená Hadi), mnoho národů převzalo název území, na kterém žily, případně řeky, v jejímž okolí žily (například část Slovenů z Moravy přijalo územní název Moravané) a mnoho národů dnes používá jméno, které vychází z nějakého starého názvu, přičemž jeho význam je často neznámý. Sloveni označovali nejen sebe v souvislosti se slovem, ale například i Němce – tedy „ty, kteří jsou němí“ z jejich hlediska. Podobný jev je zaznamenán ještě u jednoho středoamerického národa (indiánského kmene), který své sousedy označoval slovem, jehož význam je v překladu „němý“.

Slovo je dnes většinou chápáno jako zvuk sloužící k přenosu myšlenek. Méně už jako duchovní projev. Přitom myšlenka je zjevně jedním z projevů duchovna. Slovo však není jen nějaký dohodnutý zvukový, či písemný znak označující nějaký předmět, či jev. Především – slova nevznikala na základě dohody. Ale na základě přirozené potřeby a přirozeného vývoje. Dnes jsou poměry trochu jiné, o tom později.

Proto slova, jazyk toho kterého národa, to je přímý odraz duchovna. Často je to odraz nejméně – hovoří o tom i slovenské přísloví „Ptáka poznáš podle peří, člověka poznáš podle řeči“. Pravda, stává se, že ptáci peřím jako by klamali – například jeden druh u nás žijícího sokola vypadá jako holub (lovecká lest?) a jsou i takoví ptáci, kteří žerou jen semínka rostlin, ale peřím budí větší bázeň než orel. Pták může klamat peřím a člověk slovem, avšak dostatečně vědomý a cítící člověk rozezná i nejjemnější odstínky mezi podobně znějícími péry a slovy.

Už ze starých mezopotamských (staroperských) písem je zjevné, že Mezopotámci považovali slovo za jeden z podstatných rysů duchovna.

Podobně je tomu i ve staroindických duchovních védách – slovem (mantrou – modlitbou) člověk ovlivňuje skutečnost. Tuto zákonitost musela přiznat, i když neochotně, také materialistická věda, která nahradila slovo „čáry“ a „modlitba“ či „mantra“ slovy jako „sugesce“ a „autosugesce“. Jde však o stejnou podstatu. I když v „moderní“ vědě s vyloučením osobních duchovních sil mimo člověka (protože „moderní věda“ není příliš ochotná připustit jinou podobu vědomí než lidský rozum a ještě těžší je pro ni být jen představit si spolupráci s jinou podobou vědomí, což je jedna z jejích největších omezeností). Zmíněné prastaré záznamy vědomců hovoří o tom, že ochranu duchovních věcí je možné uskutečnit ochranou jejich jmen (označení, slov) a zničení duchovních jevů, či duchů souvisí se zničením jejich jména, o tom, že už slovo – řečené, nebo i jen myšlené – je určitým druhem jednání, činu. Něco takového dnes mnozí označují za „kouzla“, ale ve skutečnosti se i nejpřísnější hmotáři (materialisti) chovají v duchu těchto přirozených zákonitostí a chrání své jméno či své slovo zuby nehty. Jako by bojovali „o duši“ (nebo i o ducha?).

Jenže – zmíněné zákonitosti se vztahují nejen na jednotlivé bytosti, na osoby, ale i na duchovní celky a tedy i na národy. Národ, který ztrácí svůj jazyk, ztrácí svého ducha. A i když ho nikdo nevyvraždil, jako národ zaniká. Etruskové byli poitalštěni, Obodrité z Rujany a Lužičtí Srbové byli poněmčeni, Keltové z Franské říše rovněž, slovenští Keltové a mnozí Avari byli poslovenštěni, moravští Sloveni a Slováci byli počestěni a mnoho zadunajských i předdunajských Slováků bylo pomadžarštěno. Kdo ztratí, změní svou řeč, změní své duchovno, to je nezvratný jev.

Dnes nám některé nadnárodní, či spíše jinonárodní páky (jsou mimo všechny národy a usilují je ovládnout) vnucují jinonárodní slova a slovníky. Chtějí nám nejen změnit řeč, ale i změnit ducha, a samozřejmě, nejen nám. Národy početnější se proti tomu brání tvrději – například Francie má už dávno podstatně tvrdší jazykové zákony, než Slovensko a nikdo jí to nevyčítá,

USA už od dob své existence tvrdě poameričťovaly Hispánce na jihu USA i všechny původní Američany (Indiány). Pravda, je velký rozdíl mezi vnucováním svého jazyka a ducha a mezi obranou svého jazyka a ducha. Výbojní se rádi tváří jako spasitelé a případnou obranu nevybojných fikaně označují za útok – to je též jeden z projevů moci slova. Slovo má však i jinou sílu. Sílu, která vychází z jednotlivých hlásek a slabik, ale i tónů. Každá hláska, každá slabika zvučí nejen jinak z hlediska zvuku, z hlediska vlnění vzduchu, ale – každá hláska a slabika zní v jiných částech těla, rozezvučí jiná místa na těle. A tak způsobí jiné následky – například prastaré, možná nejstarší slovo, modlitební (a meditační) slovo óm (zní podobně jako aum, v křesťanství pozměněno na „amen“), zní směrem od hlavy ke spodním pramenům živý v lidském těle. Poněvadž toto slovo je například obsaženo i ve slově „Peraun“ (Perun, Parom), živa zde směřuje podobně jako při ómu, avšak začíná svou pouť ve rtech (slovensky *pery* – *pery* mají stejný slovní základ jako Perun), má určité účinky na ducha, stejně jako například slovo Lada, při němž jde živa od úst k srdci. Ale nejen tato slova velkého duchovního významu mají svůj silový náboj a účinek, ale vůbec všechna slova. Důležitý je navíc i přízvuk. Na Slovensku je kromě duchovních průsečíků i průsečík zvukový – západoslovenská nářečí mají pevný přízvuk na první slabice – podobný anglickému a maďarskému (a samozřejmě i českému, který je změněn podobným způsobem), východoslovenský přízvuk je rovněž pevný, ale na předposlední slabice ve víceslabičných slovech (v jednoslabičných na první), je tedy podobný ruskému, či polskému. No a středoslovenský přízvuk – skutečný květ – je pohyblivý, nejspíš podobný původnímu, který však byl ze spisovného jazyka vytlačen – mimo jiné i bratislavským vlivem hlavního města (i když ho jazykovědci připouštějí a i někteří bratislavští herci jej používají). Středoslovenský přízvuk v sobě má prvky východo i západoslovenského, ale v konečném důsledku je barevnější a pružnější, než oba zmiňované. No a nejvrchnější květ zvukových barev a výšek, který v sobě navíc zahrnuje i významové účinky slov a jejich silových působení na ducha, to je píseň. Člověk otupený otupujícími písněmi, jejichž slovům nerozumí a které jsou stvořeny umělými nástroji a umělými hlasy, takový člověk nesnese barevnost skutečně působivé písně, odmítne ji. Až po určitých prožitích, zkušenostech a očistě duše a ducha dokáže vnímat v pestřejších úrovních. V naší kultuře široké vrstvy, nikoliv pár básníků, ale široké vrstvy národa žily ve slovním a zpěvavém umění, které bylo dennodenní záležitostí. To, že dnes pod tlakem spotřebnictví tato schopnost zaniká, není nijak překvapivé. Otázkou je, zda zanikne v celé společnosti, nebo jen v její části.

Dnes mnoho slov lidé odhazují, protože jsou prý „zkompromitované“. Například – slovo „vůdce“ je „zkompromitováno“, a proto použijeme slovo „lídr“. Jako kdyby „lídr“ nebyl zkompromitován. Stejně je prý „zkompromitováno“ slovo „lidové“, či „národní“. Neřekneme „národní“, ale „nacionální“, což je to samé. Nebo dokonce místo „národní“ použijeme slovo „nacionalistické“, to už v sobě nese i pořádně záporné citové podbarvení, ale to nevadí, spíš naopak. Někteří Slováci používají česká slova, protože „slovenština má malou slovní zásobu“. Zároveň používají i slova anglická, přesto, že angličtina má podstatně menší základní slovní zásobu, než slovenština. Nejčastější je to v západoslovenských městech, kde měšťáci slovenskou slovní zásobu často vůbec neznají, nebo ji zkrátka nechtějí používat, protože se jim protiví, protože jim připomíná sedláctví, které v sobě nosí, ale nechtějí se k němu přiznat. Slovo „sedlák“ je pro maloměšťáka nejhorší nadávka na světě. Radši prodá vlastní ženu, nebo vlastní zem, radši bude „vekslákem“ než by měl být „sedlákem“. Mnozí maloměšťáci a velkoměšťáci kydají hnůj na slovenskou původní kulturu, přičemž zpravidla nemají ani ponětí o její skutečné podobě. A přitom se ženou za „naturální“ medicínou a „naturální“ stravou, jako by slovo „naturální“ neznamenovalo to samé, co „přírodní“. Nejčastější zbraní těch, kteří používají cizí slova (budíc tím zdání moudrosti) je domněnka, že vystihují lépe podstatu, že mají jiné podbarvení, než slova původní. Jenže – to podbarvení mají většinou jen v jejich mysli. Například – včera se mě kdosi ptal, jak bych přeložil slova „societa“ a „komuna“. Já že – „společnost“ a „společenství“. Když máme převzít cizí slovo,

tak vůbec nevadí, že budí „nežádoucí asociace“ (nežádoucí spojitosti). Například takové „asociace“ (spojitosti) komuny s komunismem, který zde byl sotva předevčírem zrušen, to nevadí. Ale slovo předseda, to vadí. Vždyť kdo by nechtěl být prezidentem, když už i ten Clinton je prezident. Hm.

Největší vtip je v tom, že množství cizích slov má ve skutečnosti úplně jiný význam, než by si přáli ti, kteří je vyslovují. Například - slovo „vulgární“ znamená něco zcela jiného, než si téměř každý dnes myslí. „Vulgaris“ je v překladu z latiny „přirozený, krásný“. Podobné je to u slov převzatých z angličtiny. Nejedna americký Slovák mi řekl: „Proboha, jak to ti Slováci dnes mluví? Vždyť já té jejich „slovenštině“ vůbec nerozumím. Ta slova převzatá z angličtiny mají úplně jiný význam, než si oni myslí“.

Chcete si nechat změnit ducha? Změňte slovník. Chcete mít přirozeného ducha? Používejte přirozená slova. Slovo není podstata, ale může na podstatu poukazovat, anebo se od podstaty odklonit. Nejjednodušší způsob, jak poznat člověka, je zcela jednoduchý – stačí ho chvíli poslouchat.

Nejčastější druh slovenského črpáku s hadem - ochráncem. Koruna na hlavě představuje svrchovanost i ochranný znak.

Návrat slovenství?

Síla stromu je v kořenech. Krása a ladnost se sice projevuje v květech a plodech, ale síla vychází z kořenů. Strom bez kořenů, to je dům v bažině. Ne že by se v něm nedalo přespát, ale komu by tam bylo dobře. Dnešní slovenský kruh – společnost obyvatel slovenské země, to je dům, který sice má kořeny, ale neví o nich. Alespoň velká většina obyvatel. To je zjevný důvod pro neštěstí – když si člověk myslí, že bydlí v domě postaveném na blátě. Mnoho dnešních vůdců - tak jako v době „Velké Moravy“ - druhého známého státu Slovenů a Slovenek, prohlašuje za jediný duchovní pilíř Slovenska křesťanství. Tehdy z toho nevzešla ani svoboda, ani svrchovanost společnosti, ani svrchovanost jedinců. Společně s křesťanstvím, které sem pronikalo z franských (německých a jiných západoevropských) zemí, přišel už za „Velké Moravy“ příliv spotřebního hmotářství, hlavně z Franské říše. Vládcové se nechali podplatit, zlatem i mocí. A naše společnost zanikla, přesněji řečeno, uzavírá se z přirozených povodí či horských oblastí do maličkých, tajných vesnických státek. V těchto státekách jsme přetrvali. V nouzovém prostředí. Sice krásném a malebném, ale dnes už nevyhovujícím, nesvéprávném, neschopném obrany a zachování bezpečí. Dnes už vesnický státek neskryje samosprávu ve slovenském duchu, dnes je moc zla – zlata mocnější, než v trýznivějších dobách středověku. Dnes zlato omluví válku, tupost, zpupnost i zradu, patolízalství, zaproductví i lež. Stejně jako v minulosti. S tím rozdílem, že v minulosti se ve školách nevyučovala moc zlata – „volného trhu“. I ve středověku, když se trhalo plátno (z toho slova „trh“ i „platit“), byla společnost sice mírně znásilněná, avšak ne úplně „tržní“, ne až tak sobecká, jako je tomu v západoevropském světě a jeho koloniích dnes.

Dnes mnozí tvrdí – není možné, abychom byli svrchovaní, není možné, abychom byli svobodní a samostatní. Protože jsme malá země, protože jsme nezkušení, a tedy neschopní. To je nesmysl. Jsme zkušení víc než velká většina jiných. Zkusili jsme více než tisíciletí vesnických státek, které nebyly bez státní ochrany, snad jen v ochraně boží. Taková je skutečnost. Lidé bez země pod nohama říkají – zanikají národy, zanikají státy, rozpustíte se i vy v rozkvašeném kosmopolitním guláši. Jenže – to je blouznění. My, Slováci, jsme byli tisíc let bez státu, my víme, kolik šibenic bylo postaveno pro ty, kteří s tím byli nespokojení, my víme, kolik lidí bylo umučeno na východě i západě od našich hranic v tomto „humanistickém“ století. My nejsme padlí na hlavu a už vůbec ne nezkušení. Američané byli jen chvíli bez státu a už tvrdě bojovali o svou nezávislost souběžně se zbídačováním a vyvražďováním původních Američanů. V době, kdy Američané vyvražďovali a jinak ničili desítky indiánských národů, v době „americké demokracie“ bojovali naši vědomci a bojovníci nikoliv o cizí území, ale o svobodu utlačovaného národa. Proč by se měl učit svobodě svobodomyšlný člověk od otrokáře, proč by se měl učit létat orel od slípky?

Zde, v naší zemi, je mnoho stop po svéprávné, svrchované, souladné a svobodomyšlné duchovní slovenské společnosti – společnosti Slovenek a Slovenů (později Slováků) a jejich hostí. Zde, uprostřed Evropy – dnes zoufaleckého, nedůstojného a po bohatství bažícího světařlu je země, pro kterou je příznačná duchovní pestrost. Zde je možné najít písně, obrazy lidového umění a víry a staré posvátnosti, které mnozí hledají jen v zemích keltských, indických, čínských, japonských, indiánských, židovských a jiných žádaných oblastech. My nejsme tak žádaní a možná je to dobře.

Hluboko, pod zemí, se vzdouvá magma. Lidská činnost a touha po moci plodí přebytek ohně. Kámen se taví, plazma je širší, než kámen, musí ven. Vzduch smrdí, voda je kalná, květy vadnou. Možná zítra nebude jako dnes, možná že změny budou větší, než si dokážeme představit. Možná že duchovní proudy budou tak prudké, že strhnou houfy duší kdesi za obzor, možná budeme muset odhodit všechno zbytečné a nechat si jen to, co je nejuvlastnější, nejnntnější k přežití. Předtím, je dobré mít možnost výběru a je dobré poznat své kořeny.

Protože se o ně můžeme v případě nouze opřít tak, jako strom ve vichřici. Ve vichřici i mocné stromy najdou svou smrt. A vyvrátí, často i s kořeny, aby je mohly ukázat i jiným, kteří se od nich budou učit. Samozřejmě, příjemnější je jiná cesta – zůstat stát s kořeny zapaštěnými pevně do země, s plným vědomým kořenů, kmene, větví, listů, květů, semen a plodů. To je jistě krásný život, krásná smrt a čarokrásné znovuzrození.

Možná že i my jednoho pěkného dne padneme. Každý padne jinak, každý podle vlastní podstaty, někdo zbaběle, někdo čestně, někdo vědomě, nevědomě, někdo ve víře, někdo v zoufalství. Není však vyloučeno ani to, že jako společenství, jako společnost přežijeme. Není pravdou, že dnes není možná svrchovanost naší země, že je nutná podřízenost pod nějaké vojenské, nebo hospodářské nevolnictví. Dnes jsme skutečně svéprávnou a svrchovanou zemí, bez nějakého podřízení jiné moci s volbou moci vlastní uvnitř země a národa. A máme tedy ty nejlepší podmínky k udržování a rozvoji přirozených hodnot, které jsme si uchovali na tomto ostrově duchovní svrchovanosti. Neříkám, že jsme nějaký vyvolený národ, že jsme jediní, že jiní jsou horší. Ale svět zná nemálo společenstev, které se za pomoci zpupné víry ve svou vyvolenost roztahují jako chřipková nákaza. To není cesta k ladnosti a čisté živě.

Přichází nová doba. Znásobuje se význam každého z prvků našeho původního, přírodního vědomí. Před jakými otázkami stojíme a hlavně budeme stát v budoucnu? Před „ekologií“? Ale to je přece přírodní záležitost. Před narkomanií? Ale to je rovněž projev odtržení se od přirozenosti, to je rovněž přírodní záležitost! Před přemnožením lidí? To je také otázka přírodní rovnováhy. Před „migrací“ a rostoucím zločinem? To je ale rovněž otázka znásilněného přírodního pořádku. Jsme tlačeni do takzvané Evropské unie. To je rovněž věc, která bude mít nepředstavitelné následky na naši přirozenost. Už teď naše děti jí ozařované a přechemizované ovoce a zeleninu přivezené do „supermarketů“ ze „sjednocené Evropy“. V USA už jí klonovaná rajčata a je možné, že tam vyrůstají první klonování lidí. Možná že zde zanedlouho budeme mít první klonované společnosti a národy „mutantů“, kteří budou závislí na uměle vyrobených látkách a budou ničit všechno přirozené. Anebo už takové společnosti přímo před našima očima vznikají? Kdo dokáže, že je možné přežít také přirozeným způsobem, když už budou i ty poslední přírodní národy (v dnešním slova smyslu) vyhubeny?

Těmito a dalšími otázkami se zabývám v jiné knize. Má název **Cesta Slovenů** – slovenská přírodní společnost a vývoj. Kniha může být vydána, pokud nastanou vhodné podmínky.

Tato kniha není návrhem na řešení těžkostí, i když i takto by mohla být chápána. Psal jsem ji především pro lidi, kteří se už rozhodli pro návrat k přirozenosti a na tuto knihu už dlouho čekali. Těmto lidem děkuji za duchovní podporu. Děkuji i těm, kteří pomohli vytvořit podmínky k napsání této knihy. Psal jsem ji však i pro ty, kteří na ni čekali.

Pokud jsem se v této knize dotkl citění některých lidí, učinil jsem tak s úmyslem pomoci i jim. Pokud jsem někomu způsobil bolest, pokud jsem se dotkl rány na jejich duši, je mi to líto. Knihu jsem psal s vědomím, že rány je zapotřebí vyčistit, i když to může být chvílemi bolestivé.

V této chvíli cítím, jak se mi pod nohama hýbe zem. Víím, že tento pohyb není možné beztrestně násilně zastavovat, stejně, jako není vhodné zasahovat do dráhy komety, která během psaní této knihy svítila na obloze. Na shledanou.

Miro Slav

OBSAH:

Proč návrat?	1
Proč Slovenů?	2
Duchovní slovenství se nerve	4
Slovenem může být každý	5
Jaké vědomí, jaká víra?	6
Utajená původní slovenská kultura	8
Žádní pohané	12
Duchovní	14
Posvátné háje	17
Svět – svatost – všesvatost – příroda	19
Božstvo, božstva, náboženství	21
Perun	24
Lada	26
Rod	27
Živa	29
Jiná božstva	31
Přírodní živly	33
Země	35
Voda	37
Vzduch	39
Oheň	41
Kříž – prakříž a šikmý kříž	43
Posvátný kruh	47
Rok	49
Měsíc, hvězdy	51
Slunce	54
Bytosti	57
Rostliny	60
Zvířata	67
Strava	72
Duše, duch, dech	76
Rozjímání, umění, meditace, modlitba	80
Smrt, posmrtný život	85
Znovuzrození, narození	89
Slovo, řeč, jazyk	92
Návrat slovenství?	95

Miroslav Švický: NÁVRAT SLOVENŮ

Ze slovenského originálu „Návrat Slovenov“, vydaného vlastním nákladem autora v Bratislavě (1997, Diva) přeložil Martin Vincour (2007)

V knize byly použity obrazové prvky z knih:

Šperk, H. Johnová, Bratislava 1996; Dejiny Slovenska, autorský kol. Dr. R. Marsina, Bratislava 1986; Slovenské črpáky, M. Komorovská, Bratislava 1980; Slovenské ľudové tance, M. Mázorová, K. Ondrejka a kol., Bratislava 1991; Ľudové kožušníctvo na Slovensku, J. Paličková-Pátková, Bratislava 1981; Východné Slovensko, Otakar Nehera, Martin 1973; Kov v ranoslovenskom umení, Z. Čilinská, Bratislava 1981; Krása slovienského šperku, B. Chropovský, Bratislava 1978; ÚLUV, PhDr. B. Husová, PhDr. A. Chlupová, PhDr. K. Podobová, PhDr. Z. Valentová, Bratislava; Ľudové masky, M. Slivka, Bratislava 1990; Vkus a kultúra ľudu, S. Kovačevičová, Bratislava 1975; Stredoveké umelecké remeslo, A. Ruttkay, Bratislava 1979; Archeológia na Slovensku v minulosti, B. Polla, Bratislava 1996.

NÁVRAT SLOVENŮ

Kniha Miroslava Švického *Návrat Slovenů*

je první svého druhu nejen na Slovensku, ale i v jiných zemích tohoto kulturního okruhu. V této knize esejů je možné objevit kromě prvků historického nebo kulturního a společenského charakteru také rysy filozofické či jakousi „slovenskou esoteriku“. Autor se však vyhýbá podobným zařazováním a označuje obsah svých úvah a procitování za možnou cestu k souladnému vnímání a žití.

Miroslav Švický (narozený roku 1967 ve Spišské Nové Vsi), původním povoláním

geolog, pracoval od roku 1990 jako novinář v několika redakcích. Kromě svého občanského jména se podepisoval i jako Miro Slav a občas používal také příjmení Letanovský (po přeslici). Nejdéle pracoval v redakci *Zmena*, téměř od jejích počátků, kde oslovoval čtenáře mimo jiné i články o přírodních kulturách, hlavně o přírodní kultuře staroslovenské, ale i současné slovenské. V průběhu redaktorských let zveřejnil v novinách *Zmena* a *Smena* seriály *Žijeme v období duchovního otroctví*, *Na Slovensku žije přírodní kultura*, *(Staro)slovenská „esoterika“*, *Čarování na každý den – duchovní cvičení vycházející ze slovenské přírodní kultury* a *Slovenský panteon*. Jeho články i vystoupení v jiných masmédiích

se setkali se živým ohlasem. V letech 1995, 1996 a 1997 pravidelně na tato témata přednášel v Trnavě a v Bratislavě. V Bratislavě nejčastěji v Domu zahraničních Slováků. V Trnavě a v karpatských lesích vedl k přírodnímu souladu skupinu mladých lidí, z nichž někteří si v poměrně krátké době vytříbili zdraví a mnozí si osvojili různé způsoby rozjímání – od dechových cvičení přes tanec a jiné hudební projevy až po chození po žhavém uhlí.

Minulý rok po rozjímání v rodných horách zjistil, že jeho cesta s běžnou novinářinou už není slučitelná. Když byl po šesti číslech, přes jeho snahy, zrušen jediný slovenský časopis pro děti a mládež s přírodním zaměřením – *Táborový časopis Ohník*, jehož koncepci vypracoval, i když ho mohl řídit jen jako externí šéfredaktor, ponořil se do práce nad touto knihou. Část svých článků doplnil o nově získané poznatky a ucelil do knižní podoby. Knihu vydal z vlastních prostředků, vlastním nákladem.

Většina částí knihy *Návrat Slovenů* už byla ve formě článků publikována ve slovenském tisku a živě přednesena, hlavně v bratislavském Domě zahraničních Slováků a trnavském K-klubu. Oslovila nejrozličnější věkové i společenské skupiny, včetně městské mládeže.